

KÁNTÁS BALÁZS

**HERMANN ERHARDT
KORVETTKAPITÁNY**

**EGY NÉMET IRREGULÁRIS KATONAI
VEZETŐ VÁZLATOS PÁLYAKÉPE ÉS
MAGYAR KAPCSOLATAI**

KÁNTÁS BALÁZS

HERMANN ERHARDT
EGY NÉMET IRREGULÁRIS
KATONAI VEZETŐ VÁZLATOS
PÁLYAKÉPE ÉS MAGYAR
KAPCSOLATAI

Szakmai lektorok:

Dr. Kunt Gergely PhD

Prof. dr. Borsi-Kálmán Béla DSc

Prof. dr. Zinner Tibor

ISBN 978-615-6250-70-4

Felelős kiadó: Dr. Zsávolya Zoltán PhD
HORTHY-KORSZAK KUTATÁSÁÉRT
TÁRSASÁG
BUDAPEST, 2023

**HERMANN ERHARDT
KORVETTKAPITÁNY, EGY NÉMET
IRREGULÁRIS KATONAI VEZETŐ
VÁZLATOS PÁLYAKÉPE ÉS
ALAKULATA, AZ ERHARDT
TENGERÉSZDANDÁR
(MARINEBRIGADE ERHARDT)
MŰKÖDÉSE**

BEVEZETÉS

Miként az köztudott, az 1920-as években Európa számos országában működtek milíciák, szabadcsapatok, irreguláris katonai alakulatok, amelyek főként az első világháborút elveszítő államokban igen komoly politikai szerepet is játszottak. A magyar, a német és az osztrák jobboldali és radikális jobboldali politikai és katonai erők közötti közeledést a jelen bevezető tanulmány szerzője számos művében, így egy nemrégiben közölt kismonográfiájában már részletesen

bemutatta.¹ a következőkben pedig egy olyan német irreguláris katonai vezető pályájának alakulását kísérelem meg vázlatosan ismertetni, aki számos ponton párhuzamba állítható a magyar irreguláris katonai alakulatok egyik fő szervezőjével, Héjjas Iván tartalékos főhadnaggyal, majd századossal, a Kettőskereszt Vérszövetség titkos magyar irreguláris, a korkátozások alatt álló magyar haderő kiegészítő alakulatait tömörítő katonai szervezet parancsnokhelyettesével, illetve e titkos katonai szervezet parancsnokával, Siménfalvy Tihamér ezredessel.

Ez az igen szoros párhuzam már csak azért is érdekes, mert a szóban forgó német irreguláris katonai vezető nem csupán fegyveres irreguláris alakulatokat irányított, de olyan titkos katonai szervezetek története kapcsán is felbukkan a neve, amelyek leginkább különleges hadműveleti és titkosszolgálati jellegű tevékenységet végeztek, és amelyekből némi leegyszerűsítéssel később, az 1930-

¹ Lásd: KÁNTÁS Balázs, *Magyar–bajor–osztrák revizionista együttműködési kísérletek, 1919–1923*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2023. <http://real.mtak.hu/165056/> (2023. szeptember 7-étől szabadon letölthető).

as években ennek bázisán jött létre a Harmadik Birodalom katonai titkosszolgálata is.

Akiről pedig a jelen forráskiadvány keretei között szó van, az nem más, mint Hermann Erhardt korvettkapitány, akit közvetett személyes kapcsolat is fűzött magyar kollégáihoz, többek között Siménfaly Tihamér tábornokhoz és Héjjas Iván tartalékos főhadnagyhöz, hiszen az 1920-as évek első felében maga is tevékenyen részt vett az első világháború után német katonatiszt-politikusok által elképzelt revizionista katonai szövetség, a soha meg nem valósult Fehér Internacionálé szervezésében is. Német részről pedig Erhardt maga is kapcsolatban állt a magyar titkos katonai szervezettel, a Kettőskereszt Vérszövetséggel.²

² Hermann Erhardt korvettkapitány alakulatai, valamint egyéb német irreguláris katonai szervezetek és a magyar kormány kapcsolatairól szóló források Magyarországon elsődlegesen a Magyar Királyi Külügyminisztérium Politikai Osztályának iratai között (HU-MNL-OL-K 64) találhatóak a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában. A szerző ezúton is köszönettel tartozik Fiziker Róbertnek, kollégájának, a Magyar Nemzeti Levéltár főlevéltárosának, hogy a Külügyminisztériumi Levéltár referenseként segített bizonyos iratok felkutatásában, illetve egyes forrásokra ő maga hívta fel jelen forráskiadvány szerzőjének a figyelmét.

A mára kutatók rendelkezésére álló történeti adatok szerint Hermann Ehrhardt 1881. november 29-én, egy lelkészcsalád sarjaként született a németország Diesburgban (a település ma Hohberg városhoz tartozik, Észak-Rajna-Vesztfália német szövetségi tartományban). Vehemens természete már általános iskolásként megmutatottkozott, ugyanis becsületét sértve érezte, és megpofozta az osztályfőnökét, emiatt pedig el kellett hagynia a lörrachi gimnáziumot. 1899-ben tengerész-kadétként belépett a Német Császári Haditengerészethez, ahol tengerésztishti pályát futott be. 1904-ben részt vett a gyarmatosító németek által elkövetett, lázadó afrikai herero és nama törzsek elleni brutális népirtásban, Ludwig von Estorff alezredes parancsnoksága alatt.³

³ Gabriele KRÜGER, *Die Brigade Erhardt*, Hamburg, Leibnitz Verlag, 1971. Gabriele Krüger műve máig alapmű az Erhardt Tengerészdandár történetének feldolgozása kapcsán, és a paramilitáris vezető rövid életrajzának megírása során jelen forráskiadvány szerzője is jelentősen támaszkodott rá. A jelen bevezető tanulmány inkább magyar nyelven összegez nemzetközi szakirodalmi eredményeket, mint jelentős önálló tudományos eredményeket közöl, ugyanakkor a szerző vállalása, hogy általa fontos magyar, illetve közép-kelet-európai had- és politikatörténeti összefüggésekre hívja fel a figyelmet.

Az első világháború kezdetén Ehrhardt továbbra is a német haditengerészetnél szolgált. A skagerraki csatában a csapatteste részt vett a HMS Nomad 1000 tonna súlyú angol romboló elsüllyesztésében. Ehrhardt alakulatát 1916 októberében Flandriába vezényelték át a La Manche-csatornán való tengeralattjáró-védelem céljából. A fiatal tisztet 1917-ben korvettkapitánnyá léptették elő (ez a haditengerészetnél az őrnagynagynak megfelelő rendfokozat), majd a IX. Torpedónaszád flottilla parancsnoka lett, és ebben a beosztásban szolgált egészen a háború végéig. Az első világháború végén ő is Scapa Flow-ba vezette tengerészeti egységét, ahol a Német Császári Haditengerészet fő erejét adó, úgynevezet Nyílttengeri Flotta zömének saját legénysége általi elsüllyesztésére 1919. június 21-én került sor az Orkney-szigetek déli részén található brit tengerészeti támaszponton, ahol az első világháborút lezáró fegyverszüneti egyezmény után a német hajókat szállították. Az internált német flotta parancsnoka, Ludwig von Reuter ellentengernagy a hajók elsüllyesztése által akarta megakadályozni, hogy a járművek a versailles-i békeszerződés rendelkezései alapján az

antanthatalmak kezére kerüljenek, és így később az ő katonai képességeiket erősítsék. Mielőtt azonban ez megtörtént volna, Hermann Ehrhardt kapitány egy szállítóhajón visszatért Wilhelmshavenbe korábbi legénysége nagy részével együtt. Amikor a német partok előtti veszélyes aknaövezetben a haditengerészek fellázdak, és megtagadták a továbbhaladást, Ehrhardt erőszakkal átvette a parancsnokságot a jármű felett, és a hajót biztonságban a kikötőbe vitte.⁴

1919. január 27-én a kommunita forradalmárok kikiáltották a Wilhelmshaveni Tanácsköztársaságot. Ehrhardt első körben körülbelül 300 embert gyűjtött össze, többségében a Német Császári Haditengerészet hivatásos katonáit, és velük együtt megrohmozta az 1000 fős laktanyát, amelyet a kommunista forradalmárok elfoglaltak, és ahol elbarikádozták magukat. A kommunisták ellenállása gyorsan megtört, és a siker hatására a berlini kormányzat önkéntes katonai egységek gyors megalakítására szólított fel Wilhelmshavenben.⁵

⁴ KRÜGER, i. m.

⁵ KRÜGER, i. m.

Az ekkoriban még II. Wilhelmshaveni Tengerészdandár névre hallgató katonai alakulat megalakítása 1919. február 17-én fejeződött be, majd az egységet március 1-jétől a parancsnoka után egyszerűen Ehrhardt Tengerészdandárnak nevezték el. Az irreguláris katonai alakulat 1919. április-májusi müncheni bevetése idején egy tiszti rohamszázadból, a wilhelmshaveni századból, a 3. és 4. tengerészeti ezredből, egy lángszóró szakaszból, az 1. és 2. aknavető századból, az 1. és 2. mérnökszázadból állt, valamint bizonyos mennyiségű tüzérségi felszereléssel is rendelkezett. Az alakulat létszáma ekkor körülbelül 1500 fő volt.⁶

A katonák toborzásának és a kiképzésének befejezése után a dandár 1919 áprilisában parancsot kapott, hogy Georg Maercker tábornok parancsnoksága alatt beavatkozzon a Braunschweigi Szovjet Köztársaság megalakítására irányuló kísérletek ellen. A Freikorps nem ütközött ellenállásba, és a baloldali forradalmi vezetők elmenekültek a jobboldali önkéntes katonák elől. Az ekkor 37 éves Hermann Ehrhardt korvettkapitány azonban nem volt hajlandó elismerni Németország

⁶ KRÜGER, i. m.

háborús vereségét, az 1918 novemberében kitört forradalmat és az új, szocialista vezetésű berlini kormányt, és Freikorps egységeivel megteremtette az eszközt, hogy kifejezze a régi rendszer fenntartása iránti akaratát. Az északi kommunista erők vereségét követően a dandár a közép-németországi iparvárosokba vonult, hogy a térségben leverje a helyi baloldali felkeléseket. Onnan Thüringiába vezényelték át, ahol a Bajor Tanácsköztársaság elleni harcra a kormányzati egységek nagy kontingensének részeként tartották készenlétben. A dandár parancsnoki utasítás nélküli előrenyomulása Münchenbe heves utcai harcokhoz vezetett, amelyekben az egyesített kormányegységek szétverték a munkásfelkelést. A Freikorpsok brutális fellépése az utcai harcokban, beleértve a fosztogatást és a letartóztatottak bántalmazását és lelövését, jól illusztrálta a Freikorps mozgalom kormánytól való növekvő függetlenségét a forradalmárok elleni harcban. 1919 nyarára a haditengerészet vezetése már a tengerészdandár felosztatását fontolgatta.⁷

⁷ KRÜGER, i. m.

1920 júniusában a tengerészdandárt Berlinben vetették be egy közlekedési sztrájk ellen, augusztusban pedig Felső-Sziléziában azok ellen a lengyelek ellen, akik a régió német ellenőrzés alá kerülése ellen harcoltak. 1919 vége felé az alakulat korábban a Baltikumban harcoló irreguláris német katonákkal egészült ki, és a látszáma mintegy 4000 főre növekedett. Hermann Ehrhardt és alakulata az 1919 és az 1920-as év fordulóját a Berlin melletti Döberitz katonai gyakorlótéren töltötte pihenéssel és gyakorlatozással. Ezt az időszakot részben politikai képzésre használták, Erhardtnak pedig az volt a nem titkolt célja, hogy alakulata katonáit radikális politikai eszmék szolgálatába állítsa.⁸

Walther von Lüttwitz tábornok, aki 1919 márciusa óta a berlini Reichswehr I. Hadtestparancsnokság főparancsnoka volt, és Wolfgang Kapp monarchista érzelmű parlamenti képviselő személyében két olyan politikai szereplő is akadt, akik eltökélték, hogy visszafordítják a németországi forradalom eseményeit, és helyreállítják a vesztes első világháború előtti politikai rendszert, és a polgári demokratikus

⁸ KRÜGER, i. m.

államberendezkedésből a császárság tekintélyelvű politikájához akartak visszatérni. Miután a birodalmi kormány 1920 márciusának elején a versailles-i békeszerződés betartású felügyelő szövetségesek nyomására már elrendelte az Ehrhardt Tengerészdandár és más Freikorpsok felosztatását, ez utóbbiak most már készek voltak fellépni a weimari köztársaság kormánya ellen is. Március 12-én lemondott a jobboldali radikálisok által gyűlölt Matthias Erzberger pénzügyminiszter, ez pedig további lendületet adott a demokráciaellenes mozgalomnak. Lüttwitz tábornok a Freikorpsok felosztatása ellen a birodalmi elnök és a birodalmi kormány lemondását követelve tiltakozott, ám ezt követően menesztették állásából. Így kezdődött 1920. március 13-án a korábban már részletesen ismertetett Kapp-Lüttwitz-puccs, melyre most ismét visszatérek.⁹

1920 márciusában tehát a német kormány parancsot adott ki az irreguláris katonai alakulat felosztatására. A weimari köztársaság hadereje, a Reichswehr létszámát 100 000 főre kellett

⁹ Timothy S. BROWN, *Weimar Radicals. Nazis and Communists Between Authenticity and Performance*, New York, Berghahn Books, 2009, 71.

csökkentenie. A tengerészdandár parancsnokai azonban elszántan ellenálltak, és Walther von Lüttwitz német birodalmi tábornokhoz fordultak.¹⁰ Lüttwitz, aki 1918-ban és 1919-ben a Freikorps néven ismert irreguláris katonai alakulatok egyik szervezője és lelkes monarchista volt, Friedrich Ebert birodalmi elnökhöz és Gustav Noske birodalmi hadügyminiszterhez fordult, hogy állítsák le a feloszlatást. Amikor Ebert ezt elutasította, Lüttwitz végül megindította a Kapp–Lüttwitz-puccsot, amikor a tengerészdandár élén bevonult Berlinbe. Az Erhardt Tengerészdandár mintegy 4000–6000 katonája azonban csak töredékét tette ki a német szabadcsapatoknak, amelyek összesen mintegy 30 000 embert számláltak a korszakban. A kormány kiáltványban szólította fel a német szakszervezeteket, hogy általános sztrájkjal verjék le

¹⁰ Hermann Erhardt életrajzáról egyébként igen pontos és informatív, szinte tudományos igényű Wikipédia-szócikk olvasható angol nyelven. Ha nem is elegáns egy tudományos igényű szakmunkában Wikipédia-forrást idézni, jelen forráskiadvány szerzője mégis megteszi, mert a szakirodalom felkutatásában és egyes események összegzésében e szócikk is nagy segítségére volt, és elsősorban a vonatkozó angol és német nyelvű szakirodalom kivonatolásán alapszik. https://en.wikipedia.org/wiki/Hermann_Ehrhardt
Letöltés ideje: 2023. május 30.

a puccsot. Noha a Reichswehr sok monarchista érzelmű katonája a puccsistákat támogatta, a munkásság igen nagy része eleget tett a kormány felhívásának, így a Kapp-Lüttwitz-puccs az országos sztrájknak köszönhetően megbukott.¹¹

A puccs bukása után Eugen Schiffer alkancellár tárgyalásokat kezdett a Freikorps-parancsnokokkal, hogy azok békésen adják meg magukat. A Reichswehr új főparancsnoka, Hans von Seeckt tábornok 1920. március 18-án kiadott napi parancsában elismerően szólt a tengerészdandár fegyelméről, másnap pedig írásban biztosította Ehrhardtot a letartóztatással szembeni védelemről. Az irreguláris katonai alakulat csak ezután vonult ki Berlinből, énekelve és zászlókat lobogtatva, ahogyan a bevonuláskor is. Amikor a Brandenburgi kapunál a barátságtalan tömegből szidalmazták a katonákat a Brandenburgi kapunál, azok géppisztolyokkal lőttek a tömegbe. 12 halott és harminc súlyos sebesült maradt a járdán. A tengerészdandár ezután visszamasírozott Döberitzbe, és 1920. március 30-án Hermann Ehrhardt korvettkapitány megtartotta

¹¹ KRÜGER, i. m.

Freikorpsának utolsó szemléjét, mielőtt azt május 31-én hivatalosan feloszlatták. Ő maga szeptember 10-én hivatalosan is leszerelt a Birodalmi Haditengerészetől. A berlini kormány végül letartóztatási parancsot adott ki ellene, de Münchenbe utazva sikerült megszöknie, ahol nem indult ellene büntetőeljárás. A paramilitáris vezető szökését Heinrich Claß nacionalista politikus, a Pánnémet Liga elnöke finanszírozta.¹²

Hermann Erhardt és szabadcsapatai nagyon korán bekapcsolódtak Magyar–német–osztrák együttműködési kísérletekbe is. 1919 telén a császárságból frissen kialakult, ingatag weimari köztársaságot megdönteni kívánó radikális jobboldali német politikusok, a Kapp-puccs szervezői, többek között Erich Ludendorff német tábornok, Max német Bauer ezredes, Gustav von Kahr bajor tartományi miniszterelnök, illetve a puccskísérletben ekkor még csak mellékszereplőként résztvevő, feltörekvő, fiatal szélsőjobboldali politikus, Adolf Hitler¹³ német

¹² KRÜGER, i. m.

¹³ Hitler mellékszereplőként vett részt a Kapp-puccsban, mint a német radikális jobboldal egyik képviselője. Éppen ebben az időben, 1920. február 24-én, egy 25 pontos program elfogadása

(bajor) vezetéssel megkísérelték egyfajta nemzetközi revizionista szerveződés létrehozását. Erhardt és tengerészdandárja végig ott volt a háttérben... A német politikusok leginkább a mind Németországban, mind Ausztriában igen nagy számban működő, elsősorban első világháborús veteránokból álló félkatonai szervezetek, szabadcsapatok összefogásában látták volna a politikai viszonyok megváltoztatásának lehetőségét. A Ludendorf tábornok által elképzelt terv lényege tehát a bajor szabadcsapatok, az osztrák szélsőjobboldal, valamint az éppen zajló magyarországi fehérterror vezetőinek megállapodása lett volna, persze a politikai hatalom erőszakos átvétele által mind Németországban, mind Ausztriában – Magyarországon ekkor már sejteni lehetett, hogy a politikai hatalom az Antant támogatásával a szegedi ellenforradalmi kormány jobboldali politikusai és a Nemzeti Hadsereget

mellett Hitler javaslatára változtatták meg a Német Munkáspárt (Deutsche Arbeiterpartei) nevét Nemzetiszocialista Német Munkáspártra (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei), amelyet hivatalosan NSDAP-nak, a köznyelvben náci pártnak rövidítettek.

vezető Horthy Miklós altengernagy, fővezér kezébe kerül.

1919 telén tehát Erich Ludendorff tábornok és Max Bauer ezredes, valamint Erhardt korvettkapitány Trebitsch Ignácot, a magyar születésű nemzetközi kémeket és szélhámost küldték Magyarországra azzal a megbízással, hogy a készülő, németországi Kapp-puccs támogatására megnyerje a magyar jobboldali erőket. A Kapp-puccs afféle sajtófőnökeként tevékenykedő Trebitsch Münchenen, Regensburgon, Passaun, Linzen keresztül jutott el Bécsig. Onnan a budapesti ellenforradalmi kormány bécsi követe, Gratz Gusztáv segítségével utazott tovább végcéljáig. Magyarországon Bauer ezredessel együtt Prónay Pál századossal, a hírhedt különítményparancsnokkal, a Nemzeti Hadsereg egyik vezetőjével tárgyalt, aki ekkoriban a későbbi államfő közvetlen bizalmi körének tagjaként jelentős politikai tényezőnek számított.¹⁴ Az 1920. márciusi, németországi Kapp-puccs a hadsereg tétovázása miatt, amely nem állt a

¹⁴ Bernard WASSERSTEIN, *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművészet*, ford. MOLNÁR György, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016, 217–238.

puccsisták mellé, de nem védte meg igazán a legitim német kormányt sem, kezdetben a kormánypárti politikusok meneküléséhez vezetett, de a puccs nyomán kitört általános sztrájk és a bankárok, valamint a gyáriparosok ellenállása miatt négy napon belül megbukott. Trebitsch Ignác 1920 májusában Bauer ezredessel és von Stefany német századossal együtt, Ludendorff levelét kézbesítve ismét Budapestre utazott, ekkor azonban már Horthy Miklóst keresték fel,¹⁵ akit ekkorra már Magyarország kormányzójává választott a parlament.¹⁶ A bukott, ám országukon belül még mindig jelentős politikai befolyással és kiterjedt katonai kapcsolatokkal rendelkező német puccsista politikusok és a frissen megválasztott magyar államfő egy esetleges német–osztrák–magyar jobboldali katonai és politikai összefogásról tárgyaltak. A felek ekkor az együttműködés igen komoly,

¹⁵ Trebitsch Ignácot, mint Bauer ezredes útítársát a Horthyval való tárgyaláson, megemlíti Zadravec István, a magyar Nemzeti Hadsereg tábori püspöke is emlékirataiban. Vö. ZADREVECZ István, *Páter Zadravec z titkos naplója*, forráskiad. BORSÁNYI György, Budapest, Kossuth Kiadó, 1967, 134.

¹⁶ Horthy Miklóst 1920. március 1-jén választotta kormányzóvá a nemzetgyűlés.

valós szándékával folytatták beszélgetéseiket, Ludendorff pedig teljes mértékben elképzelhetőnek tartott volna egy általa *Fehér Internacionálénak*¹⁷ nevezett, a közép-európai jobboldali politikai erők között létrejövő szövetséget. Ludendorff szívélyes levelében Magyarországot a nacionalista eszme megmentőjének nevezte, egyúttal pedig a bajor forradalmi szervezeteknek nyújtandó, jelentős összegű anyagi támogatást is kért.¹⁸

Ludendorff tábornok és radikális katonai köre különösen nagy reményeket fűztek a bolsevik kormányzat ellen harcoló, monarchista, úgynevezett fehér orosz erők részvételéhez a Fehér Internacionáléban, hiszen az elhúzódo orosz polgárháború végkimenetele 1919-ben még nem volt eldöntött tény, és a kommunista forradalom óta több százezer cárista, vagy legalábbis a bolsevik

¹⁷ Bernard WASSERSTEIN, i. m. 239–260.

¹⁸ Vö. *Erich Ludendorff levele Horthy Miklóshoz Németország és Magyarország egymásrautaltságáról és a közép-európai ellenforradalmi szervezkedésről*, in *Horthy Miklós titkos iratai*, szerk. SZINAI Miklós-SZÚCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 33–38; valamint SZERÉNYI Ildikó–VISZKET Zoltán, *Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch*, Archivnet, 2006/3.

http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igazi_trebitsch.html

kormányzattal nem szimpatizáló orosz állampolgár hagyta el hazáját. A fehér orosz emigránsok legnagyobb csoportja éppen Németországban telepedett le, illetve még mindig sok orosz hadifogoly is tartózkodott az ország területén, akik megtagadták a hazatérést Szovjet-Oroszországba, számos cárista orosz tábornok és főosztály pedig többek között ezekkel a katonákkal ekkor még elképzelhetőnek tartotta a bolsevik rendszer megdöntését. Ludendorff és Erhardt ugyancsak Trebitsch Ignácon és Bauer ezredesen keresztül az emigráns Vaszilij Biszkupszkij tábornokkal vette fel a kapcsolatot, aki 1920 júniusában maga is személyesen járt Budapesten, és részt vett a német, az osztrák és a magyar felek tárgyalásain.¹⁹ A tárgyalások során részletes terveket taglaló memorandumok születtek,²⁰ ám a tényleges együttműködésre a bolsevik erők ellen ténylegesen

¹⁹ WASSERSTEIN, i. m. 254–255.

²⁰ A Fehér Internacionálé orosz vonatkozásairól, illetve az orosz–magyar relációról részletesebben lásd: KOLONTÁRY Attila, *Alekszej von Lampe, Vrangél báró katonai képviselője Magyarországon*, Pécs, PTE BTK Történettudományi Intézet – Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport, MOSZT-füzetek 1., 2015.

harcoló, egyébként igen szétagolt és rosszul szervezett fehér orosz haderőkkel többek között a nagy földrajzi távolságok miatt Közép-Európából a Fehér Internacionálé résztvevői részéről nem igazán kerülhetett sor...²¹

Hermann Erhardt korvettkapitány irreguláris, nagy politikai befolyást birtokló katonai alakulatát, az Ehrhardt Tengerészdandárt, mely ugyan kvázi-állami szervként működött, de a legitim német kormány megdöntésére irányuló szervezkedésekben is részt vett, ugyanakkor a hadvezetés hallgatólagos támogatását is élvezte, 1920. május 31-i hatállyal elvileg hivatalosan feloszlatták. A katonák nagy részét ugyanakkor a Birodalmi Haditengerészet állományában tartották, a többiek pedig olyan féllégális-illegális, bár a német állammal továbbra is szoros kapcsolatban álló, mélyállami jellegű irreguláris katonai szervezetekben folytatták a tevékenységüket, amelyek megalakításában és vezetésében Hermann Erhardt korvettkapitány továbbra is tevékeny szerepet vállalt...²²

²¹ WASSERSTEIN, i. m. 255.

²² KRÜGER, i. m.

ADATOK A HERMANN ERHARDT KORVETTKAPITÁNY ÁLTAL IRÁNYÍ- TOTT ORGANISATION CONSUL NÉMET TITKOS IRREGULÁRIS KATONAI SZERVEZET MŰKÖDÉSÉRŐL

Az Organisation Consul nevű titkos irreguláris katonai szervezetet a felosztatott Freikorps, a fentebb bemutatott Ehrhardt Tengerészdandár tagjai alapították és működtették, és többek között olyan politikai merényletekért volt felelős, amelyek végső célja a köztársaság megbuktatása és a jobboldali diktatúra bevezetése volt.²³ Felosztatott alakulata maradványaiból Hermann Erhardt korvettkapitány 1920-ban először megalakította a Volt Ehrhardt-tisztek Szövetségét, amelyből aztán nemsokára létrejött az Organisation Consul. A szervezet magyar megfelelőjéhez, a Kettőskereszt Vérszövetséghez hasonlóan katonailag szervezett titkos társaság volt, vagy inkább titkos irreguláris katonai szervezet volt, amelynek tagjai nagyrészt az egykori Német Császári Hadsereg, a Német Császári Haditengerészet, valamint a Freikorpsok egykori, többnyire az első világháború frontjain is

²³ KRÜGER, i. m.

harcolt veterán tisztjei közül kerültek ki. A szervezetet kezdetben a birodalmi kormány és a weimari köztársaság hadereje, a Reichswehr hadvezetése megtúrta, illetve bizonyos esetekben támogatta és használta is céljai elérése érdekében, mivel azt remélték, hogy ezzel és egyéb hasonló titkos irreguláris katonai szervezetek fenntartásával megkerülhetik a versailles-i szerződés fegyverkezési korlátozásait, a haderő létszámát pedig sokkal nagyobbra növelhetik a hivatalosan bevallottnál és megengedettnél. Ugyanebben az időszakban Magyarországon a Kettőskereszt Vérszövetség és egyéb milíciák hasonló célt szolgáltak, a kormányzat pedig az Organisation Consul és társszerveit is a német haderő titkos, félhivatalos kiegészítő alakulataiként kezelte. A német Fekete Hadsereghez kötődő milíciák, így az Organisation Consul tagjai is igen gyakran végeztek antant államok elleni diverziós tevékenységet a kormányzat, de legalábbis a hadvezetés megbízásából és jóváhagyásával. Némi leegyszerűsítéssel ebből a titokban működő, a törvényesség határait belföldön is messze áthágó irreguláris katonai alakulat bázisán jött létre később a nemzetiszocialista Németország katonai

titkosszolgálat, a Wilhelm Canaris tengernagy irányítása alatt álló Abwehr.²⁴

Az Organisation Consul országszerte működő, igen aktív és agilis összekötő tisztjeivel, és mintegy 5000 fős létszámával az egész Német Birodalmat behálózta. Tagjai különösen aktívak voltak Berlinben, ahol számos bűncselekményt elkövettek, amelyeket ők maguk persze különleges katonai műveletként, a haza ellenségeinek kiiktatásaként értelmeztek. A szervezet egyik legismertebb tagja a Freikorps mozgalomban is harcoló, a második világháború után ismert íróvá váló Ernst von Salomon volt. A tagok átlagéletkora 20 és 30 év között lehetett, tehát főként fiatalabb veteránok csatlakoztak hozzá, politikai meggyőződésüket pedig burzsoáziaellenes érzelmek, szélsőséges nacionalizmus, antiszemitizmus és a marxizmus iránti gyűlölet jellemezték. A zsidókat kizárták a soraik közül, és minden tagnak igazolnia kellett saját német származását. Az Organisation Consul

²⁴ Vö. Robert G. L. WAITE, *Vanguard of Nazism. The Free Corps Movement in Post-War Germany 1918–1923*, New York, W. W. Norton and Company, 1969; NÉMETH, *i. m.* 524–525.

alapszabályában a célként szerepelt a harc minden nemzetellenes és nemzetközi, internacionalista mozgalom és szervezet, a zsidóság, illetve a szociáldemokrata eszme és általában baloldali pártok ellen. Részt vettek az úgynevezett Feme-gyilkosságokban, és adott esetben a saját tagjaikat is meggyilkolták, ha úgy érezték, azok elárulták a szervezet politikai és katonai céljait.²⁵

Az Organisation Consul országos központja Münchenben, a német nacionalista politikai erők „fővárosában” működött, ahol a jelenlétét Ernst Pöhner müncheni rendőrfőnök erősen támogatta, illegális cselekményeiket pedig számos esetben eltussolta. Ez is rámutat a szervezet és a német állami szervek bonyolult, komplex és igen ellentmondásos kapcsolatára, hiszen az Organisation Consul hol állami/kvázi-állami szervként viselkedett, hol pedig a fennálló államrend megdöntésén fáradozott, csak úgy, mint a magyarországi milicista mozgalom ugyanebben az időszakban működő irreuláris katonai szervezetei. Fedőszervként létrehozta a Bajor Faipari Faipari Termékek Vállalatát, amelynek székhelye szintén

²⁵ KRÜGER, i. m.

Münchenben volt. Körülbelül 30 főállású alkalmazott dolgozott ott Hermann Ehrhardt kabinetfőnöke, Alfred Hoffmann vezetése alatt. Az Organisation Consulnak hét fő kerülete volt Hamburg, Hannover, Berlin, Frankfurt am Main, Drezda, Breslau és Tübingen városaiban, és mindegyikhez legfeljebb három alkerület tartozott. A tervezett további kerületek létrehozását végül a szervezet 1922-es betiltása akadályozta meg. A szervezet többek között illegális fegyverkereskedelemmel finanszírozta tevékenységét, egyebek mellett az Ír Köztársasági Hadsereggel is komoly üzleteket bonyolított, és nagy mennyiségű fegyvert adott el az ír lázadóknak. A névadó „konzul”, a titkos katonai szervezet legmagasabb szintű vezetője természetesen maga Hermann Ehrhardt korvettkapitány volt, aki katonai elvek szerint, erős fegyellemmel irányította a szervezetet, és többek között az Organisation Consulon keresztül felügyelte más német félkatonai szervezetek országos hálózatát, és szoros kapcsolatot tartott fent a Reichswehr radikális elveket valló, a versailles-i békeszerződés revíziójára törekvő parancsnokaival és az őket támogató nacionalista politikusokkal is. A titkos katonai

szervezek tagjai részt vettek a felső-sziléziai népszavazást megelőző 1920-as népszavazási kampányban, és Koppe Rohamszázad néven az úgynevezett harmadik lengyel felkelés leverésében, amely a terület Lengyelországnak való átengedését igyekezett volna kieszközölnie.²⁶

Az Organisation Consul egyik fő politikai célja az volt, hogy kiprovokáljon egy baloldali felkelést, amelyet aztán a Reichswehrrel közösen vert volna le, az így megszerzett politikai hatalmat pedig a köztársaság megbuktatására és a diktatúra bevezetésére használta volna fel. 1921-ben a szervezet jelentős szerepet játszott a nemzetiszocialista félkatonai szervezet, az SA megalakulásában, amikor Hans Ulrich Klintzsch hadnagy, az Organisation Consul prominens tagja 1921-ben átvette az NSDAP korábbi torna- és sportosztályának katonai vezetését. Ebben az időben Hermann Erhardt korvettkapitány szoros kapcsolatot ápolt Erich Luddendorf tábornokkal és Adolf Hitlerrel is. Julius Schreck és Joseph Berchtold, Adolf Hitler német diktátor későbbi

²⁶ KRÜGER, i. m.

testőrei szintén ennek a szervezetnek a tagságából kerültek ki.²⁷

Az Organisation Consult iparosok és a weimari köztársaság ellenségei finanszírozták a polgárság, a nemesség és a haderő tagjainak köréből, akik Erhardthoz hasonlóan erőszakos úton akarták megváltoztatni a fennálló politikai rendszert, illetve nem nyugodtak bele Németország vereségébe és a régi német állam átalakulásába. 1921. augusztus 26-án Matthias Erzbergert, a jobboldal által gyűlölt középutas politikust, aki az első világháború végén a Németország és az antanthatalmak közötti fegyverszünet egyik aláírója volt, Heinrich Schulz és Heinrich Tillessen meggyilkolták a fekete-erdei Bad Griesbach közelében. A rendőrségi nyomozás gyorsan elvezetett az elkövetőkhöz, és végül a haderővel is szoros kapcsolatban álló Organisation Consulhoz, amelyhez mind a ketten tartoztak. További nyomozásokat követően a szervezet 34 tagját tartóztatták le Németország-szerte. Többségüket azonban hamarosan szabadon kellett engedni, mert a gyanút, hogy az Organisation Consul, mint

²⁷ KRÜGER, i. m.

szervezet tervelte ki és hajtotta végre Erzberger meggyilkolását, a bizonyítékok nem tudták kellőképpen alátámasztani, illetve valószínűleg a Reichswehr befolyásos főtisztjei is közbenjártak az érdekükben, ami egyáltalán nem volt példátlan a különböző irreguláris katonai szervezetek tagjai által elkövetett bűncselekmények esetén. Néhány tagot ennek ellenére megvádoltak titkos társaságban való tagsággal, ám ez a korabeli német jogszabályok szerint sem számított komoly bűncselekménynek.²⁸

1922. június 24-én az Organisation Consul tagjai meggyilkolták Walther Rathenau német külügyminisztert. Az egyik érintettéppen Ernst von Salomon volt, aki 1951-ben megjelent, nagy sikerű önéletrajzi művében, *A kérdőívben (Der Fragebogen)* részletesen megírta az Organisation Consulban való tagságát. A titkos irreguláris katonai szervezet tagjai voltak felelősek a Philipp Scheidemann szociáldemokrata politikus, a weimari köztársaság kikiáltója ellen 1922. június 4-én, borkősavval elkövetett merényletkísérletéért, és valószínűleg Karl Gareis bajor parlamenti képviselő 1921. június

²⁸ KRÜGER, i. m.

9-ei meggyilkolásáért is.²⁹ Az Erzberger-gyilkosság nyomozása során a rendőrök rajtaütöttek a titkos katonai szervezet főhadiszállásán. A Köztársaság védelméről szóló törvény (Gesetz zum Schutze der Republik) alapján, amelyet 1922. július 21-én léptettek életbe, végül betiltották az Organisation Consult, azonban utódszervezetként megalakult a Viking Szövetség (Bund Wiking).³⁰

A VIKING SZÖVETSÉG, HERMANN ERHARDT KORVETTKAPITÁNY HARMADIK FÉLKATONAI SZERVEZETE

A szervezetet az Organisation Consul tagjai, többek között Hermann Erhardt korvettkapitány alapították 1923. május 2-án Münchenben, annak utódjaként. Bár a szervezet nyilvánosan deklarált célja az volt, hogy „Németország nemzeti és etnikai alapon való újjászületését valósítsa meg tagjainak szellemi nevelése révén”, a tényleges elsődleges célja a valóságban inkább az volt, hogy aktívan

²⁹ Ulrike Claudia HOFFMANN, „*Verräter verfallen der Feme!*” *Fememorde in Bayern in den zwanziger Jahren*, Köln–Weimar, Böhlau Verlag, 2000, 119–120.

³⁰ KRÜGER, i. m.

hozzájáruljon a weimari köztársaság megdöntésének előkészítéséhez, és intenzív katonai kiképzést biztosítson tagjai számára. A tagságot mintegy 10 000 főre becsülték, köztük természetesen igen sok volt az egykori és aktív állományú katona. A fiatalkorú szimpatizánsok ugyancsak csatlakozhattak a mozgalom ifjúsági szervezetéhez, amely a Fialal Vikingek (Jungwiking) nevet viselte.³¹

A Viking Szövetséget Hermann Ehrhardt korvettkapitány és egykori Freikorps-beli helyettese, Eberhard Kautter sorhajóhadnagy irányították. Más betiltott vagy vitatott jogállású német jobboldali félkatonai szervezetek vezetői is felhasználták a Viking Szövetségben való tagságukat arra, hogy politikai céljakat elérjék. Ilyen volt például a későbbi náci birodalmi egészségügyi vezető, Leonardo Conti, a Kapp-puccs egyik lelkes résztvevője, aki már 1918-ban megalapította az antiszemita Kampfbund című újságot.³²

1924. január 9-én a Viking Szövetség mintegy 20 fős csoportja volt felelős a pfalzi szeparatista

³¹ KRÜGER, i. m.

³² KRÜGER, i. m.

politikus, Heinz-Orbis meggyilkolásáért. A Szövetség egyre inkább kimondott és felvállalt célja egy új német katonai diktatúra létrehozása és a versailles-i békeszerződés fegyveres erőszakkal történő revíziója volt. Ez magában foglalta a célzott provokációkat, amelyek célja a munkásság és a baloldali mozgalmak erőszakos cselekményekre való felbujtása volt, amely ürügyet szolgáltatott volna egy puccshoz. Amikor ezek az előkészületek 1926-ban a szövetségi kormány tudomására jutottak, a Viking Szövetséget Poroszországban és más tartományokban is elődeihez, az Erhardt Tengerészdandárhoz és az Organisation Consulhoz hasonlóan betiltották.³³

HERMANN ERHARDT NÉMET FREIKORPSPARANCSNOK ÉS TITKOS- SZOLGÁLATI VEZETŐ UTÓÉLETE

A sikertelen 1923-as müncheni sörpuccs után Hermann Ehrhardt korvettkapitány fokozatosan elvesztette tekintélyét a müncheni radikális jobboldali erők körében. Sokan árulónak

³³ KRÜGER, i. m.

tekintették, mert már ekkor szembeszállt Adolf Hitlerrel, Németország későbbi diktátorával. Ennek következtében a Viking Szövetség is veszített a jelentőségéből, és az egyes tartományokban való beiltás sem kedvezett a számára, noha országos szinten nem tiltották be a működését. 1924 áprilisában Hermann Ehrhardt ismét Ausztriába menekült, hogy elkerülje a büntetőeljárást, amely korábbi cselekedeteiért indult volna ellene. Az új birodalmi elnök, Paul von Hindenburg tábornok azonban amnesztiában részesítette, a paramilitáris vezető 1926 októberében tért vissza Németországba. Időközben a Viking Szövetség annyira elvesztette politikai és katonai jelentőségét, hogy Ehrhardt kénytelen volt tárgyalásokat kezdeni a Der Stahlhelm jobboldali, félkatonai veterán csoporttal, amelybe a Szövetséget be akarták olvasztani. A tárgyalások azonban végül kudarcba fulladtak, és 1928. április 27-én a Viking Szövetség végül feloszlott. A szervezet felbomlása után a Szövetség számos tagja érthető módon olyan hasonló félkatonai szervezetekben folytatta tevékenységét, mint a Der Stahlhelm vagy a

nemzetiszocialista Sturmabteilung, melyek között amúgy is igen nagy személyi átfedések álltak fenn.³⁴

Hermann Ehrhardt korvettkapitány később a forradalmár jobboldal uralmáért szállt harcba Hitlerrel szemben, de nem járt sikerrel, ellenben emberei közül sokan csatlakoztak a Nemzetiszocialista Német Munkáspárthoz. Az 1931-ben Ehrhardt és Hartmut Plaas, Ehrhardt volt tengerészdandárja által alapított Gefolgschaft (Közösség) 2000 követőjét tömörítette csatlódott nemzetiszocialistákkal és kommunistákkal együtt, akik meg akarták akadályozni Hitler hatalomra jutását, és mindenekelőtt elítélték a nácik demagóg politikáját. Ehrhardt bekapcsolódott a nemzetiszocialista mozgalom destabilizálására tett kísérletekbe, és a színpalak mögött azon dolgozott, hogy szövetséget kössön Hitlert korábban leváltani megkísérlő disszidens SA-vezető, Walter Stennes és a Hitlerrel rivalizáló nemzetiszocialista politikus, a párton belüli Fekete Front nevű csoport vezetője, Otto Strasser között. A kezdeményezés azonban

³⁴ KRÜGER, i. m.

végül nem járt sikerrel, és Hitler hatalma a nemzetiszocialista mozgalom belül stabil maradt.³⁵

Adolf Hitler 1933-as hatalomra jutását követően Ehrhardt és néhány követője később bekapcsolódott a nácizmussal szembeni ellenállásba. Közéjük tartozott Friedrich Wilhelm Heinz újságíró, Herbert von Bose sajtótisztviselő és Hartmut Plaas szerkesztő.³⁶ Armin Mohler német történész az 1980-as években egyébként rámutatott a Hitler-ellenes katonai ellenállás vezető tagjainak, például Wilhelm Canaris tengernagy és Hans Oster tábornok Ehrhardthoz fűződő szoros kapcsolataira.³⁷ Ez persze nem csoda, hiszen, mint korábban már utaltam rá, a Canaris tengernagy által felépített német birodalmi katonai titkosszolgálat, az Abwehr nagyban támaszkodott Hermann Erhardt paramilitáris vezető irreguláris katonai alakulatainak korábbi személyi állományára, hiszen az

³⁵ KRÜGER, i. m.

³⁶ Susanna MEINL, *Nationalsozialisten gegen Hitler. Die nationalrevolutionäre Opposition um Friedrich Wilhelm Heinz*, Berlin, Siedler Verlag, 2000.

³⁷ Armin MOHLER, *Die Konservative Revolution in Deutschland 1918–1932: Ein Handbuch*, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1989, 5.

Organisation Consul tagjai professzionális szinten voltak járatosak a különleges katonai hadműveletekben és a titkosszolgálati munkában. A versaillesi békeszerződés persze megtiltotta, hogy a weimari köztársaság hadereje vezérkart és hírszerző szolgálatot tartson fenn, így formálisan 1918-ban a Német Császárság korábbi katonai hírszerzését, a vezérkar III/B osztályát feloszlatták. Ettől függetlenül persze fedésben továbbra is működött a Reichswehren belül az úgynevezett Abwehrgruppe, mely elsősorban belső elhárító szolgálatként a haderő belső biztonságának fentartásával foglalkozott. Természetesen már ez a szervezet is szoros kapcsolatban állt az Organisation Consulal és más paramilitáris szervezetekkel. Végül 1928. április 1-jét jött létre az Abwehramt, a védelmi minisztérium szervezetén belül, a miniszter közvetlen alárendeltségében, amelyet később összevontak a haditengerészet felderítő szolgálatával.³⁸ Az Organisation Consulban is felülreprezentáltak voltak a tengerésztisztek, így a

³⁸ BODA József–REGÉNYI Kund, *A nagybatalmak hírszerző rendszerének fejlődése a második világháború végéig*, in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. BODA József, REGÉNYI Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 129–143.

titkos katonai szervezet és a későbbi hivatásos titkosszolgálat közötti szoros kapcsolat aligha a véletlen műve.

1933. június 28-án a Westhavelländische Tageszeitung című újság arról számolt be, hogy az SS bejelentette, hogy Ehrhardt korvettkapitány kinyilvánította hűségét a náci párthoz, és katonai egysége, az Ehrhardt Tengerészdandár maradéka alárendelte magát az SS birodalmi vezetőjének. Az Ehrhardt Dandár azonban csak rövid ideig maradt az SS kötelékében. Miután Ehrhardtot 1934. január második felében formálisan SS-Gruppenführerré (a dandártábornoknak megfelelő rendfokozat) léptették elő, az SS-en belüli félkatonai szervezetet Heinrich Himmler, az SS birodalmi vezetője 1934. február 1-jén feloszlatta, így a tengerészdandár maradéka is megszűnt önálló katonai alakulatként létezni. 1934-ben végül Ehrhardt élete is veszélybe került, és Hitler sok más korábbi ellenfelével együtt őt is meg akarták gyilkolni az 1934 júniusában és júliusában a hosszú kések éjszakája néven ismert brutális politikai tisztogatás során, amikor Hitler leszámolt a Nemzetiszocialista Párton belüli vélt és

valós ellenfeivel.³⁹ Hermann Erhardt azonban még időben elmenekült az SS fegyveresei elől. Először egy birtokához közeli erdőben rejtőzött, majd Svájcba utazott. 1936-ban végül a családjával Ausztriába költözött, és Lichtenau im Waldviertel közelében lévő birtokán gazdálkodással foglalkozott.

Hermann Ehrhardt még 1927. augusztus 13-án, Neuruppinban feleségül vette Margarethe Viktoria zu Hohenlohe-Öhringen (1894–1976) hercegnőt. A házasságból két gyermekük született, Marie Elisabeth Erhardt és Hermann Georg Erhardt. 1948-ban, a második világháború után Ehrhardt végül megkapta az osztrák állampolgárságot. 1936 után nem folytatott többé sem politikai, sem katonai tevékenységet, talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy az Anschluss után a Harmadik Birodalom hatóságai már nem különösebben foglalkoztak vele, és családjával együtt túlélte a második világháborút. Az egykori paramilitáris parancsnok végül igen idős emberként,

³⁹ Norbert FREI, *National Socialist Rule in Germany. The Führer State 1933–1945*, Oxford, Oxford University Press, 1987.

pár hónappal a kilencvenedik születésnapja előtt,
1971. szeptember 27-én hunyt el.⁴⁰

⁴⁰ KRÜGER, i. m.

FORRÁSOK

**SCHITLER JÓZSEF VEZÉRKARI
ALEZREDES FELJEGYZÉSE A MAGYAR
KORMÁNY, VALAMINT AZ OSZTRÁK ÉS
BAJOR PARAMILITÁRIS SZERVEZETEK
KÖZÖTT LEFOLYT TITKOS
TÁRGYALÁSOKRÓL
BÉCS, 1921. MÁJUS 11.**

Jegyzetek a május 10-én, Wienben lefolyt tárgyalásról

Jelen voltak:

Lehoczky konzul

Schitler alezredes

Kanzler

Hörl őrnagy

Kautter⁴¹ Kapitänlieutnant⁴² (Erhardt megbízottja)

Patterrer tanár, a stájerek kiküldöttje.

⁴¹ Eberhard Kautter, Hermann Erhardt paramilitáris vezető, az Erhardt Tengerészdandár (Marinebrigade Erhardt) német Freikorps különítmény parancsnokának helyettese.

⁴² Kapitänlieutnant = korvettkapitány, a haditengerészetnél a századosnak megfelelő tiszti rendfokozat.

Dr. Ahrer kimentette magát azzal, hogy Dr. Rintelent a kommunisták május 8-án annyira inzultálták tetteleg, hogy ágyban fekvő beteg, ennél fogva első helyettese, Dr. Ahrer jelenleg Grazhoz van kötve, mert különben a Landesregierung⁴³ ügyeit a szociáldemokrata Pongratz (2. Landeshauptmannstellvertreter⁴⁴) vezetné.

Kifejtetem, hogy a további tárgyalások magyar részről a Kettőskereszt Várszövetség nevében (Bund vom Doppelkreuze) fognak folyni, melynek megbízottja Siménfalvy igazgató lesz.

Továbbá felolvastam a nevezett szövetség föltételeit a tárgyalások folytatására nézve, melyek szó szerint a következőképpen szóltak:

1. *„Bevor dieser Bund sich verpflichte, würde, auf Geld und Verpflegsaushilfen, wünscht er, dass die ORKA nicht nur mit den Steiern, sondern mit allen für die Aktion in Betracht kommenden Kreisen Vereinbarungen trifft,*

⁴³ Landesregierung = osztrák tartományi kormány.

⁴⁴ 2. Landeshauptmannstellvertreter = osztrák tartományi miniszterelnök 2. számú helyettese.

besonders unseren auch die wiener massgebenden Kreise einzubeziehen.

2. *Der genannte Bund erklärt, dass die von seiner Seite in Aussicht gestellten Beihilfen nur dann aktuell werden, wenn die westungarische Frage auf freundschaftlichen Wege eine Lösung findet. Die ORKA verpflichtet sich demnach, dass sie alle im ersten Punkte genannten österreichischer Kreise dazu bringen wird, dass Österreich solange die Übergabe des fraglichen Gebietes nicht fordert, bis dies auf Grund gegenseitiger Vereinbarungen durchgeführt werden kann.*⁴⁵

Úgy a bajorok, mint Patterer tanár ezt a két pontot szóról szóra feljegyezték maguknak. Kijelentették,

⁴⁵ A szöveg magyar fordítása: „1. Mielőtt a Szövetség pénz- és élelmiszersegélyre elkötelezné magát, azt kívánja, hogy az Orka szervezet ne csak a stájerekkel, hanem valamennyi, az akció szempontjából fontos személlyel, különösen a bécsi mértékadó körökkel lépjen egységre.

2. A Szövetség kijelenti, hogy a részéről kilátásba helyezett segítség csak akkor válik aktuálissá, ha a nyugat-magyarországi kérdés rendezésére barátságos formában került sor. Az Orka szervezet elkötelezi magát amellett, hogy az összes, az 1. pontban említett körrel együtt arra törekszik, hogy Ausztria mindaddig ne követelje a szóban forgó területek részére történő átadását, míg a kérdésben kölcsönös megállapodás nem születik.”

hogy az 1. pontot úgy értelmezik, hogy ők a nevezett körök alatt az egyes tartományok „ORKA”-Landesleitungjait⁴⁶ értik.

A további tárgyalásokra nézve a következő megállapodás történt:

- a) Kanzler e hó 18-ára összehívja Grazban a nevezett körök vezetőit, hogy velük a feltételeket közölje, és hogy ezeket velük elfogadtassa.

Kérdéses azonban, hogy a tartományok „ORKA”-vezetői rögtön hozzájárulnak-e anélkül, hogy a mértékadó embereik hozzájárulását előzőleg ne kérték volna ki.

- b) e hó 18-án szintén Grazban külön tárgyalás lesz a magyarokkal, amelyen a végleges megegyezések fognak létrejönni.

Patterer a maga részéről elfogadta a feltételeket, azonban már most megnevezi azon kifogásokat, amelyek más oldalról fognak támasztatni:

- 1) Az a kifejezés: „*Vereinbarung auf freundschaftlichen Wegen*”⁴⁷ egy kissé határozatlan; célszerű volna azon új

⁴⁶ Landesleitung = tartományi vezetőség.

⁴⁷ barátságos úton megkötött megállapodás.

határvonal megnevezése, mely körül a megegyezés fog forogni. (A tárgyalási bázis megjelölése).

- 2) A tárgyalók a „Heimwehr”-szervezeteket képviselik, közöttük és a jelenlegi kormány között azonban nagy különbség van.

Ha a tárgyalók nem volnának képesek a legjobb akaratuk mellett a jelenlegi kormányt döntően befolyásolni, úgy az nem tekintendő illojalitásnak.

Az a benyomásom, hogy a bajorok nagy súlyt fektetnek a megegyezésre Németország expanziólehetősége miatt kelet felé, míg a stájer kiküldöttek a magyarokkal való megegyezésben az állásuk és személyi biztonságuk garanciáját látják.

Kanzler kéri, hogy az „ORKA”-vezetőség életben tartására felajánlott 100 000 márkát Janky alezredes címére utalványozzuk át Münchenben, ahol ő vagy Hörl át fogja venni.

Hörl őrnagy a hó vége felé Budapestre fog utazni, hogy Siménfalvyval felvegye az összeköttetést, és tájékoztatást nyerhessen a mi önvédelmi szervezeteink állapotáról.

Kanzler a következőket tette szóvá: értesüléseik szerint a magyarok megegyeztek a

lengyelekkel, hogy azon esetre, ha a lengyelek és csehek megtámadnák Németországot, a magyarok semlegességre kötelezték volna magukat Csehországgal szemben is. Ha ez valóság volna, akkor ő és mindazok, akik a magyarbarátság lelkes szószólói, teljesen elvesztették volna hitelüket Németországban, és még, mint kémek lehetnek meggyanúsítva, mert a németek terveiről minket értesítettek. A német kormány csak azt az esetet tekintené casus bellinek, ha a lengyelek a csehek „deutsches Reichsgebiet”-et,⁴⁸ nem pedig ha csak „Abstimmungsgebietet”⁴⁹ szállnának meg.

A németek úgy látják a helyzetet, hogy Felső-Szilézia ellen a lengyelek 4–500 000 embert, a csehek 3 hadosztályt vonultattak fel, míg a cseh–bajor határon kettő hadosztály állana.

Német részről a Reichswehr Felső-Szilézia vidékén lépne akcióba, míg a cseh-bajor határon kb. 2 ORKA-hadosztály, valamint az Erhardt-csapatok (kb. 20–30 000) volnának.

⁴⁸ deutsches Reichsgebiet = német birodalmi terület.

⁴⁹ Abstimmungsgebiet = olyan vitatott hovatartozású terület, amelynek hovatartozásáról elvileg az ott élő lakosoknak kellene népszavazáson dönteniük.

Kérdésemre, hogy mi történne, ha a franciák közbelépnének, Kanzler azt a fantasztikus tervet mondta, hogy a németek 14 napon belül a lengyelekkel és csehekkel fognak végezni, azután a franciáknak fognak ellentállni.

Én kifejtettem, hogy tudtommal nem létezik ilyen megegyezés a részünkről a lengyelekkel és csehekkel, és a következőt olvastam fel:

„Wenn die Tschechen Deutschland angreifen würden, und die Deutschen sie zurückwerfen, denn ist der genannte Bund bereit, unter folgender Bedingungen zu Gunsten Deutschlands einzugreifen:

a) Die deutsche Irredenta wurde bereit in ganzen Gebiet der gegenwärtigen Tschechoslowkei zum Ausbruch gebracht,

b) grössere deutsche Truppenmassen haben die tschechoslovakische Grenze überschritten.

Die Eingreifen unsererseits wird darin bestehen, dass auch wir in Oberungarn unsere Irredenta zum Ausbruch bringen und vom ungarischen Territorium mit Freischaren nach Oberungarn vorrücken.”⁵⁰

⁵⁰ A szöveg magyar fordítása: „Ha a csehek megtámadják Németországot, a németek pedig visszaverik őket, a szövetség készen áll az alábbi feltételekkel beavatkozni:

Kanzler azon kívánságának adott kifejezést, hogy a Kettőskereszt Vérszövetségnek segítségével lehetőleg a kezdettől fogva kössön le cseh csapatokat a Felvidéken. Én kifejtettem, hogy a csehek annyira félnek tőlünk, hogy csapatokat a Felvidékről aligha fognak elvonni, másrészt e nevezett szövetség csak akkor léphet akcióba, ha a cseh helyzet már erre megérett, mert tekintettel kell lenni a jugoszlávokra és a románokra.

Fenti kijelentéseim látszólag nagy megnyugvással vétettek tudomásul.

Kanzler azt a kérdés intézte hozzám, hogy a németek részére nem-e lehetne Magyarországon lőszert gyártani.

Nem tudván erre választ adni, felhívtam a bajorokat, hogy ezt a kérdést Hörl őrnagy tegye szóvá budapesti látogatása alkalmával.

a) *A német irredenta kirobban majd Csehszlovákia egész jelenlegi területén.*

b) *Nagyobb német csapattek lépik át a csehszlovák határt.*

A beavatkozás a mi részünkről abból fog állni, hogy mi is kirobbantjuk a saját irredentánkat a Felvidéken, ahová Magyarország területéről szabadcsapatok nyomulnak be.”

Patterer a helyzetet Stájerországban a következően festette: a hangulat a forrpontra jutott, és kedvező volna a helyzetet jobbra fordítani.

Stájerországban ez egy pár nap alatt hajtható végre, de Wienre való tekintettel ez mostan nem volna kívánatos. A kommunisták ellen elfogató eljárással fognak élni.

[sajátkezű aláírás]

Schitler ales⁵¹

Láttam. 1921. V. 11. Lehoczky s. k.

*Az irat jelzete: HU-MNL-OL-K 64-1921-41-199.
Eredeti, gépelt, aláírt tisztázat.*

⁵¹ ales = alezredes.

**MORLIN ERVIN MINISZTERI
OSZTÁLYTANÁCSOS JELENTÉSE A
MAGYAR KORMÁNY ÉS AZ ORKA ÉS
ORGESCH BAJOR ÉS OSZTRÁK
NACIONALISTA PARAMILITÁRIS
SZERVEZETEKKEL FOLYTATOTT
TITKOS TÁRGYALÁSOKRÓL
GRAZ, 1921. MÁJUS 24.**

JELENTÉS

a folyó hó 19-én, Grazban, az ORKA és ORGESCH képviselőivel folytatott bizalmas tárgyalásokról

Jelen voltak:

bajor részről: dr. Kanzler és Hörl őrnagy (Ahrer és dr. Patterer a tárgyalásoktól távol tartották magukat, mert a II. tárgyalás után a nyugat-magyarországi junktim miatt visszaléptek.)

osztrák részről: dr. Rintelen tartományi főnök és Metzger altábornagy,

magyar részről: Lehoczky ezredes, Schitler vezérkari alezredes és Morlin osztálytanácsos.

A tárgyalásokat dr. Kanzler nyitotta meg. Mindenekelőtt szükségesnek látja leszögezni, hogy eredeti tárgyalási alapunktól eltértünk, amennyiben a magyarok a nyugat-magyarországi kérdés és az együttműködés között juktímot állítottak fel. Ő ezt annál kevésbé érti, mert a nyugat-magyarországi kérdés jelentősége eltöprel azoknak az egész Európát érintő kérdéseknek fontossága mellett, amelyeknek megoldását közös akciónktól várja. Különben is, ők adott esetben kimondanák az összes békeszerződéseknek érvénytelenségét, amivel a nyugat-magyarországi kérdés automatic elintéződne. Sajnálja különben, hogy a magyarok a bolsevizmus veszedelmét, úgy látszik, lebecsülik; nemrégiben került kezei közé egy bizalmas jelentés, amiből kitűnik, hogy a szovjet kormány agresszív terveit nem adta fel, ellenkezőleg, különösen Magyarország ellen belátható időn belül nagyszabású akciót tervez. Ezt a jelentést ő a pünkösdi ünnepek alatt Manteuffel futárral eljuttatta a magyar külügyminiszter úr kezeihez. Kéri ennek megfontolását. Bejelenti ezután, hogy ő az összes tartományok vezetőit meghívta, a felső-ausztriai beteg, a salzburgi a csatlakozási mozgalmak, a tiroli pedig a rossz közlekedési

viszonyok miatt nem jöhetett, ez utóbbi különben is kevésbé van érdekelve.

Katonai szempontból az ORGESCH azt szeretné, ha a magyarokkal egyidejűleg léphetnének akcióba, ami által Csehország két tűz közé szoríttatnék.

Ismétli különben, hogy a nyugat-magyarországi junktim az ő helyzetét nagyon megnehezíti.

Dr. Rintelen tartományi főnök ugyancsak a bolsevizmus veszedelmét fejtegeti. Szerinte Ausztria bolsevizálása „*vollzieht sich auf kaltem Wege*”,⁵² de a végeredmény ugyanaz. Ezzel a magyaroknak is számolniuk kell, egyébiránt a magyaroknak sem lehet közömbös, hogy Stájerországban milyen elemek kezében van a hatalom, főleg az Olaszország felé irányuló transzito-forgalom miatt. Az osztrák szociáldemokraták teljesen a szélsőséges elemek terrorja alatt állanak, és ezeknek mindenre kapható eszközei, aminek az ellene elkövetett merénylet bőséges bizonyítékokat szolgáltatott. Reméli, hogy az a hír, hogy a magyarok a lengyelekkel szemben lekötötték volna magukat,

⁵² „hidegen [békésen, lassan] megy végbe”.

nem felel meg a valóságnak. (Itt rögtön megnyugtattam, hogy ez csakugyan teljesen alaptalan, és hogy semmiféle irányban sem vagyunk lekötve.) A magyarokat végül kéri, hogy legyenek meggyőződve az ő teljes lojalitásukról. (Itt is rögtön közbeszóltam, hogy ebben sohasem kételkedtünk.)

Az elhangzott beszédekre a következőkben reflektáltam: a bolsevizmust illetően nagyon nehéz diszkussziókba bocsátkozni, mert tiszta képet az ottani állapotokról senki sem alkothat magának. Annyi bizonyosnak látszik, hogy Lenin az utóbbi időben sokat engedett elveiből. Mindenesetre sajnálom, hogy az említett jelentésbe nem volt alkalmam betekintést nyerni, de nem hiszem, hogy ez a magyar álláspontot döntően befolyásolta volna.

A nyugat-magyarországi kérdésre vonatkozólag meg kell jegyezni, hogy nem szabad azt hinni, hogy ez Magyarország számára másodrendű fontossággal bír. Ha Nyugat-Magyarországot elvesztjük, utolsó reményünk hiúsul meg. A többi elszakított területekről – természetesen bizonyos reservatio mentalis-szal – legalábbis egy időre, le kell mondanunk, de a legújabb időkig volt okunk remélni, hogy a trianoni békeszerződésnek idevonatkozó rendelkezései nem

fognak teljes szigorúsággal végrehajtatni. Aki pedig ezt a területet tőlünk elveszi, az éppen az az állam, amellyel évszázadokon keresztül a legszorosabb államjogi és gazdasági kapcsolatban éltünk, és amely ezáltal most ellenségeink sorába lép. Magyarországon az átcsatolás megtörténte után oly hangulat fog felülkerekedni Ausztriával szemben, amely minden együttműködést hosszú időre lehetetlenné fog tenni. Az osztrákok pápábbak a pápánál, mert nyílt titok, hogy az Entente egy barátságos megegyezésnek akkor sem állott volna útjában, ha az a békeszerződés rendelkezéseivel ellentétben is áll. A magyar kormány a nyugat-magyarországi kérdésnek Ausztria javára való eldöntése esetében – ezt egyébiránt sajnós, ma már körülbelül elintézett dolognak lehet tekinteni – minden valószínűség szerint szigorú gazdasági rendszabályokhoz fog nyúlni, ilyen körülmények között nehezen képzelhető el egy kooperáció.

A tárgyalások ezután inkább beszélgetéssé alakultak át. Feltettem a kérdést, hogy a megtörtént átcsatolás után az ORKA emberei, ha egyszer kormányra jutottak, képesek lennének-e a kérdést újra spontán felvetni. Erre dr. Rintelen nem tudott határozott választ adni, élénken érdeklődött

azonban az iránt, ebben az esetben mi magyarok hogyan képzelnők a megoldást. Azt feleltem, hogy egészen pontosan nem tudnám megmondani, de minden bizonnyal igen jelentékeny területi eredményeket követelnénk, esetleg gazdaságilag passzív és aktív területek tekintetbe vételével. Magyarország a maga részéről esetleg gazdasági téren adhatna rekompenzációkat, különösen élelmiszerszállításokkal. Dr. Rintelen egyenesen megkérdezte azt is, hogy mi lenne Sopronnal? Azt válaszoltam, hogy Sopronról természetesen nem mondhatnánk le. Rintelen az egész kérdés iránt nagy érdeklődést tanúsított, és hajlandónak mutatkozott egy kísérlet megtételére abban az irányba, hogy a hétfőn meginduló nyugat-magyarországi tárgyalások előtt a kormányra a nagynémetek útján nyomást gyakorolhatna, hogy engedjen intranzigens magatartásából. Itt azután Kanzler szóba hozta az anyagi kérdést, és akkor végre is elő kellett hozakodnom azzal a kijelentéssel, hogy a magyar kormány a legnagyobb sajnálatára nem hozhat nagyobb anyagi áldozatot, mindössze 100 000 márkát ajánlhatunk fel a müncheni Zentral-organisatio céljaira. Amikor ezt azzal indokoltam, hogy Magyarország ma jobban, mint valaha

kénytelen reálpolitikát űzni, Rintelen megkérdezte, mit értek ez alatt tulajdonképp. Azt válaszoltam, hogy ha áldozatot hozunk, pozitív ellenszolgáltatást kívánhatunk. Rintelen erre megjegyeztek: „*na ja, freilich, man macht keine Politik für die schönen Augen seines Nächsten*”,⁵³ és Metzger felé fordulva elejtette a megjegyzést: „*am End werden wir eine andere Orientierung suchen müssen.*”⁵⁴ Erre reflektálni nem tartottam szükségesnek.

Metzger altábornagy néhányszor közbevetette magát, és a beszélgetés folyamán felmerült ellentétek kiegyenlítésére modus vivendit keresett.

Schitler alezredes megjegyzi, hogy többet, mint amennyit a május 10-iki ülésen ígértünk, nem adhatunk. Katonai tekintetben szem előtt kell tartani, hogy Magyarország ellenségektől minden oldalról körülvéve, igen súlyos helyzetben van, és esetleges megmozdulásunk okvetlenül valamennyi ellenfelünk támadását vonná maga után.

⁵³ „Na igen, persze, az ember nem csinál politikát a szomszédja két szép szeméért.”

⁵⁴ „Még a végén más orientációt [értsd: szövetségest] kell majd keresnünk.”

Rintelen egy ízben bizalmasan közölte, hogy szerinte „*das Leben der Regierung zählt nur mehr nach Wochen*”,⁵⁵ kérdésemre, „*und was kommt dann nach? Etwas noch Aergeres?!*”,⁵⁶ rejtelmes mosollyal azt felelte: „*das kann man nicht wissen.*”⁵⁷ De nem tudom elképzelni, hogy ő komolyan hinné, hogy az ORKA emberei kormányra jutnának.

A tárgyalások ezzel megszakadtak, de bármikor újrafelvehető, ez mindkét részről ismételten hangsúlyoztatott, különösen új tárgyalási alap esetére. Én többször nyomatékosan kijelentettem, hogy a magyar kormány nagy súlyt helyez az együttműködésre.

Budapest, 1921. május 24.

[saját kezű aláírás]

Morlin

*Az irat jelzete: HU-MNL-OL-K 64-1921-41-221.
Eredeti, gépelt, aláírt tisztázat.*

⁵⁵ „A kormány élete már csak néhány hétig számít.”

⁵⁶ „És utána mi jön? Valami még zavarosabb?”

⁵⁷ „Azt nem tudhatjuk.”

**MASIREVICH SZILÁRD BÉCSI MAGYAR
KÖVET TÁVIRATA DARUVÁRY GÉZA
KÜLÜGYMINISZTER RÉSZÉRE, MELY
SZERINT ERICH VON LUDENDORFF
TÁBORNOK SÜRGŐSEN TITKOS
TÁRGYALÁST KÍVÁN FOLYTATNI A
KORMÁNYZÓ BIZALMI EMBERÉVEL,
SIMÉNFALVY TIHAMÉR EZREDESSEL**

BÉCS, 1923. FEBRUÁR 6.

Wien:

Budapest 1923. II/6.

29.

szám.

Miniszter úr

Kánya követ

Khuen-Héderváry gr. úr

5274.

Számjeltávirat

A wieni magy. kir. követtől

Stattissime

Titkos!

Imént nálam járt Ludendorff, és előadta, hogy a helyzet Németországban a lehető legkomolyabb, hogy velünk való összeműködés érdekében a személyes megbeszélést a kormányzó Őfőméltósága egy bizalmi emberével feltétlenül szükségesnek tartja. Ennél fogva kérve kér, hogy Siménfalvy ezredes ezen célból azonnal utazzék ide. Találkozás titkossága garantálva. Ludendorff holnap este szándékozik Németországba visszautazni. Amennyiben Siménfalvy nem jöhetne, Ludendorff kéri, hogy Bauer ezredes ezredes mehessen Budapestre. Sürgős utasítást kérek.

Masirevich

Dech: Fiáth, Garzuly és Sabljár 1923. II/6 13 h.

Gép: Fiát h.

Eredeti, gépelt, aláírás nélküli. Az irat jelzete: HU-MNL-OL-K 64-1923-41-83.

**VÁLOGATOTT FACSIMILE IRATOK
A HU-MNL-OL-K-64-1921-34. TÉTEL –
A MAGYAR
KÜLÜGYMINISZTERIUM
POLITIKAI OSZTÁLYÁNAK
NÉMET–OSZTRÁK–MAGYAR
KATONAI KÖRÖKKEL VALÓ
TITKOS EGYEZTETÉSEKRŐL**

A magyar kir. vezérkar főhadiszállásán
Hivatkozással Nagyméltóságodnak folyó
évi január 22-én, 270/Hdm.1.szám alatt
kelt nagybecsű útiratára van szerencsém,
a Kormányzó ur Ó főméltóságánál folyó
évi január 16-án megtartott megbeszélés
alapján esetleg fogantatosítandó akció-
ra vonatkozólag ~~x~~ véleményemet a követ.
kezőkben összefoglalni:

Miután Nagyméltóságod idézett
nagybecsű útiratában a/ és b/.pont alatt
említett és esetleg beálló helyzetekre
nézve kér tájékoztatást, mindenek előtt
lecsüszegni kívánom, hogy a Nagyméltóságod
által a/.pont alatt tárgyalt nyílt szé-
lő balrafordulás alatt igazi bolseviz-
must, terrorral kapcsolatban értek. Ha e
helyett csak egy szélső radikális-szo-
cialista régime létesülne, terrorisztika
tünetek nélkül, úgy ez egész Európá-
ban lényegesen más impressziót keltene
~~és~~ és nem váltaná ki azt az általános
felháborodást amely esetleges akciónkat
az európai közvélemény előtt politikailag
indokolttá tenné. Továbbá meg kell jegyez-
nem, hogy még így is igen nehéz politikai
szempontból előre megmondani, hogy az ak-
ció/pillanatában az entente illetve a
kis-entente mily álláspontot fog elfog-
lalni, miután ez az akkori általános euró-
pai szituációtól, első sorban az orosz
helyzettől fog függeni, amelyet akár csak
hetekkel is előre megítélni alig lehetsé-
ges.

Ami az entente-et illeti, nagyon két-
séges, vajjon az ehhez tartozó három nagy-
hatalom egységesen fog-e fellépni.

szinü, hogy az a/. esetben eljárásunk a nagy-entente kormányainak mint kollektivitásnak helvelésével találkoznék. Legtöbb megértést valószínűleg a francia kormánynál találánánk. Kíváltként ha, mint fent jeleztem, Ausztriában nyílt bolsevizmus törne ki. Sőt nincs kizárva, hogy Franciaország ebben az esetben iparkodni fogja eljárásunkat titokban támogatni. Ami Angliát illeti, úgy ^{közvetlenül} ismeretes, hogy az angol kormány a bolsevizmussal szemben mindig konnicens magatartást tanusított. Nagyméltóság előtt is ismeretes, hogy mult évi augusztus hóban, midőn a vörös hadsereg Varsó előtt állott, az angol kormány kényszeríteni akarta Lengyelországot egy dicstelen behódolásnak minősíthető békekötésre. Anglia tehát a lengyeleket nemcsak hogy nem támogatta a bolsevizmus elleni küzdelemben, de lengyel katonai körökből származó hírek szerint a vörös hadseregnek hadiszereket is juttatott. Anglia eme magatartása két okra vezethető vissza; egyrészt Anglia rendkívül nehéz benső helyzetére, amely többek között pl. abban is nyilvánul, hogy a szakszervezetek központi bizottsága általános sztrájkokkal fenyegetődzik a bolsevizmus elleni nyílt fellépés esetére, másrészt azon konad-

2

ORSZAGOS I. VÉLTÁR

K 64-1921-41-34

derézióra, hogy a bolsevizmus nyugatra
való eltolódása elvonja a vérés veszedel-
met Kézépásziától és Indiától.

Bármilyen legyen is az ok, annyi tény,
hogy Anglia bolsevizmus-ellenes akciókat
legalább is egyelőre támogatni nem fog.

Ami Olaszországot illeti, úgy attól
kell tartanom, hogy az olasz kormány lehe-
tőleg azon lesz, hogy tervezett akciókat
meghúsítsa, miután meggyőződésem szerint
azt fogja hinni, hogy végcélunk a Habsburg
ház visszahelyezése Bécsben is, ettől pe-
dig Olaszország mindennél jobban fél.

Ha mostan a három hatalom közös
eljárását vesszük tekintetbe, úgy nem va-
lószerű hogy Franciaország másik két en-
tente-társával ebben a kérdésben nyiltan
szembehelyezkednék. Törekvése előrelátha-
tólag oda fog irányulni, hogy azokat egy-
velünk szemben esetleg alkalmazandó erő-
szakos rendszabálytól visszatartsa.

Ha ezek alapján a nagy-entente-nek
mint olyannak valószínű magatartását
vizsgáljuk meg az a/ esetre vonatkozólag,
úgy ez alkalmasint oda fog irányulni,
hogy akciókat politikailag helytelenite-
ni fogja, sőt nagyon valószínű hogy ellene
politikailag ~~ellen~~ fel fog lépni. E tekin-
tetben igen kedvezőlen momentum a bajork-
kal való együttműködés. Tudvalevő, hogy Fran-
ciaország, amely még néhány hónappal
előtt a bajor konzervativizmust pártfo-
gozta, megváltoztatta álláspontját, miután

kiábrándult abból a feltevésből, hogy
ennek szeparatiztikus alapja van.
Ugy Anglia mint Franciaország ^(E-7) ezen
együttös akciót úgy fogja felfogni
mint egy ^{az} Anschluss megvalósítására i-
rányuló politikai tény, amely Magyar-
országnak német orientációhoz való
visszatérését jelenti. ~~az~~ a bolseviz-
mus kitöréséből előálló helyzetet
csupán ürügynek fogja tekinteni.

Ami a politikai helyzet katonai
oldalát illeti, úgy nem tartom valószí-
nűnek, hogy a nagy-entente velünk szem-
ben katonai rendszabályokhoz nyulna.

Ezzel szemben azonban könnyen meg-
történhetik, hogy Németországra fog
újabb megszállással nyomást gyakorol-
ni; mi több, biztosra vehető, hogy maga
helyett a kis-entente-ot, vagy az azt
képező államok egyikét katonai inter-
venzióval fogja megbizni.

A kis-entente államainál sok-
kal inkább tételizhető fel egységes
eljárás. Első sorban értendő ezalatt a
szövetséges Cseho-Szlovákia és Jugo-
szlávia, Románia, ha az adandó pillanat-
ban az orosz veszedelem reá nézve
fennáll, valószínűleg nem lesz abban
a helyzetben, hogy velünk szemben ka-
tonailag fellépjen. Cseho-Szlovákia
és Jugoszlávia ^{szóval} illetőleg azonban véle-
ményem szerint még abban az esetben
is katonai beavatkozás lehetőségével
kell számolnunk ha a bolsevizmus

4 nécsben pur et simple törne ki.

A b/. esetben igen sok fog függeni attól, hogy a bajorok miként fognak katonailag eljárni, illetőleg szabadcsapatok mi módon fognak a pucscsban résztvenni. Ha a bajorok közös akcióval ~~jevelünk~~ külsőleg nem fog túlságosan szembeütni és azt a látszatot fogja kelteni, mintha ez az osztrák szervezetek spontán ténykedése volna, úgy a külpolitikai ellenhatás sokkal kisebb lesz mint hogy ha szabadcsapatok részvétele abban a formában nyilvánul, hogy magyar rendkívüli alakulatok sok ezer főnyi tömegekben vonulnak be Ausztria területére. Az első helyen említett esetben nincs kizárva, hogy a nagy entente ~~semleges marad~~, bár nem tekinthető fel, hogy Olaszország egy konzervatív rézime létrejöttét Ausztriában jó szemmel nézné. Nagyon sok függ attól is hogy sikerülne-e mindjárt rendet teremteni és nem fog-e a bizonyosan bekövetkező általános sztrájk és szocialista ellenhatás folytán chaotikus kitérésre kerülni Cseho-Szlovákia és Jugoszlávia részéről ebben az esetben is határozott rosszindulattal kell számolnunk, mert politikailag az ő érdekeiknek nem felel meg egy konzervatív megöröszdött Ausztria amely Magyarországgal jó viszonyt tart fenn. Hogy konkrétan miként fognak viselkedni, az első sorban az akció készítőivelének módosztatottól fog függeni.

7
ni. Hogyha ez nagyobb erupciókra vezetne,
ugy még ezen esetekben sem tartanék egy
fegyveres beavatkozást valószínűtlennek.

Ami végül azon kérdést illeti, hogy/a
nagy-entente részéről a beavatkozáshoz mandá-
tumot kapnánk, ezt teljes en kizártnak kell
tartanom, ugy Olaszország és Anglia ~~politikája~~
általános politikája mint a kis-entente álla-
mok igen energikus politikai ellenakciója
következtében.

A fentiekből következik, hogy nézetem sze-
rint nincs kiltás arra, hogy Cseho-Szlovákia
illetőleg a többi kis-entente államok részé-
ről biztosítékot kaphassunk az ~~által~~, hogy nem
avatkoznának bele. Különbben is ezen biztosí-
ték elnyerésére irányuló politikai akció
már azért sem vihető keresztül, mert minden
előzetes puhatolódzás szerintem feltétlenül
odavezetne, hogy terveinket politikai ellen-
felcinknek ebben az esetben első sorban az
osztrák és nemzetközi szocziál-demokracziának
valamint azok politikai segítőitársainak el-
árulnák.

Azon esetben, ha katonai akciónk kikerül-
hetetlenné válnék, ennek megkezdése pillana-
tában politikailag mindent meg kellene tennünk
hogy Cseho-Szlovákia illetőleg a többi szom-
szédállamot a beavatkozástól visszatartsuk.
Igen kétséges azonban, hogy ez ~~erőnyiben~~ járna
sikerrel.

Budapest 1921 Jan. 25.

Magyar királyi vezérkar főnöke.

Szigorúan bizalmas.

270/Hds.1.

"Jobbra"-eset.

Res 34/Res I.22.
1920.

Nagyemlékoságu

GRATZ Gusztáv

Küldőegységvezető urunk

Budapest, 1921. évi január -ho 22.én.

B u d a p e s t.

A f. h. 16. Án a Kormányzó Ur Kezreméltóságánál megtartott megbeszélés alapján azon esetre, ha

- a). Ausztriában nyíltan kitoer a szélsoe balra fordulás,
- b). anélkül, hogy ez bekoetkezne, katonai szempontból a Honv. Min. urral egyetértőleg katonailag a koetkezőket tervezem:

Ad a). Wien-t, Wr. Neustadtot és koernyékét átmenetileg magyar csapatok szállják meg anyai időere, míg az ottani mérsékek irányzat vezetőségének állása megszilárdul. Stájerországot (Grázot) nem szálljuk meg, valamint a Wien - Wr. Neustadt-tól nyugatra fekvő területet sem.

Időpont: A bajorokkal egyetértőleg, ha a bajorok Wienhez koeelednek.

Ereok: 1 gyaloghadosztály Wien megszállására,
1/2 gyaloghadosztály Wr. Neustadt részére.

Időtartam: eloeereláthatólag 2 - 3 hét.

Ad b). Feltéve, hogy a bajorok ezen esetre is el vannak toekélve, hogy február 19.-én Ausztriában a helyzet fegyveres erővel puosszerűen jobbra fordítják, a mi részbenkoer nem toerténik hivatalos fegyveres beavatkozás, azaz a magyar nemzeti hadsereg csapatjai nem vonulnak be Ausztria területére.

Azonban kilátásba veszem, hogy még megszervezendő magyar önkéntes szabad-csapatok Ausztria fentemlített terü-

KG 4 - 1921 - 41 - 34 . 8

ORSZÁGVEZETŐSÉG

letére behatolnak, hogy a bajorok-kal egyetértőleg hadianyagra te-
gyenek szert és hogy a bajorok el-vel menekülőbe kommunistákat le-
fogják.

A további katonai terv megállapításához szükségem van azonban
Nagyfővezető részéről oly irány-ú tájékoztatásra, hogy mince állás-
ponton állna illetoleg milyen megatartást tanusitana egy a nagy-ent-
tente mint a kis-entente az a); vagy a b). alatti beálló helyzetben
a részvenkeivel tervezett rendszabályokkal szemben.

Katonai okokból igen kívánatosnak tartanám, ha beavatkozásunkhoz
a nagy-entente részéről mandátumot kapnánk, a kis-entente - kuelo-
noessen Csehoszlovákia - részéről pedig biztosítékot kapnánk az í-
ránt, hogy nem avatkoznak be.

Kérem Nagyfővezetőt, hogy ezen tájékoztatást velem valóbe-
kozozni sziveskedjék.

Tausen

9
ORSZÁGI TITKÁRSÁG

K 64-1921-41-34

12

1. + Bajos-Res¹²
2 mell
198/Res V. 15.
1921.

Jegyzetek

az április 28.-án megtartott tárgyalások menetéről.

A felvetett kérdésekre a következő válaszokat kaptuk:
1. Híreink szerint a keleti vörös veszély ma soká nem
oly immens mint az év január végén. Hogy időlik meg az Orka
képviselői a helyzetet?

Kozler: A jelenlegi helyzetnek nem szabad hinni. Azen-
ben természetesen belsőjeben a vörös veszély ellenében tart. A
lehetőleg mozgalmak alkalmazásával 8 milliárd márkát kört okoztak.
A várható munkanélküliség és térrátszűkítés minden pillanatban
valthat ki újabb mozgalmat.

Ahrer: Hajta 1.-ére nem várható nagyobb mozgalom. Ausz-
triában a bélevezetés nem politikai hanem gyomorkérdés. Ha
a most tárgyaláson lévő kölcsön operációk az entente-val meg-
fűk maradnak, azt ő előrelát, akkor előreláthatatlannak ezek
viszámhatosai. Tehát a bélevezetés Ausztriában egy leltár
veszély. Hátulról folyamatban lévő kölcsön operáció előre-
látathatólag csőgöt fog mondani, ahrrer azt hiszi, hogy a Hayr
kormány rövidesen meg fog bujni, azután egy kurzusváltozás fog
bekövetkezni, azonban nem mondhatja meg milyen irányban.

Ahrer ~~csőgöt~~ előjarta, hogy a tartományoknak politikai
a közel jövőben tárgyalásokba fognak becsatlózni a jövő ker-
mány tagjainak kiválasztása tárgyiban, melyek folyamán - vé-
leménye szerint - saját személye ellen nem fog ellenzék mutat-
kozni. Szavai azai benyomást keltették, mint ha a tartományok
többé-kevésbé a bécsi körök kikapcsolása mellett akarnának a
a jövő kormányfőfiakat megjelölni.

OL. K. G. Y. 1922-20-~~62~~ 198/1921. ORSZ. LEVÉLTÁR BUDAPEST

ORSZ. LEVÉLTÁR BUDAPEST

Ahrer abszolút "Anschluss" németországhoz.

Pattarer teljesen osztja Ahrer véleményét.

2. Kifejtés, hogy a magyar kormány a későbbi tárgyalásokon nem vehet hivatalosan mint olyan részt, hanem fel fog hatalmazni egy önvédelmi szervezetet, amely az anyagi támogatásokat is fogja eszközölni, ezt az övezet jelenlevők tudomásul vették, kíván, hogy ezen szervezet kellően legyen a magyar kormány által hitelesítve. Ahrer kér felvilágosítást ezen szervezet jelleméről és erejéről. Kanzler engedélyt kér arra nézve, hogy egy tisztjét küldhesse Magyarországra, kik az önvédelmi egyesületekről tájékozódhatik.

7. Megállapított, hogy az egész tervről Kanzler által csupán Rintelén, Ahrer és Pattarer lett tájékozva. Más osztrák körök eddig sem bírnak tudomással és csak akkor vonattak be, ha az eddig tárgyaló felek megjegyzésére jutottak.

4. Azon kérdésre, hogy az akció végrehajtása után kik fogják az osztrák kormányt képezni, Ahrer azt felelte, hogy ezt most nem mondhatja meg biztosan. Beszédéből kiviláglott hogy a mint fent említett, esetleg számol arra, hogy a bizalom út fogja éri és akkor ő természetesen ezen lesz, hogy az ő kéretai érijenek valóságra.

5. Kifejtette, hogy Magyarorszáig csak akkor vehetne tovább részt az akció, ha a nyugatmagyarországi kérdése tárgyában a többi tárgyaló felek egész befolyásukat oda irányítják, hogy ez nem a trianoni, illetve st. germaini szerződés értelmében legyen megoldva, hanem hogy egy barátságos

ORSZÁGVÉDELMI
BUDAPEST

3.

megegyező MO. és Ausztria között jöjjön létre. Addig is ezen kérdés az aktív politikából kikapcsolandó.

Kappeler : Nagy megértést mutatott a kérdésre iránt, biztosította, hogy a birodalmi németek ilyen irányban már működnek és hogy a német kormány legközelebb Bécsbe egy követet küld, ki úgy a magyaroknak mint az osztrákoknak kellemes lesz és a kinek fofeladata lesz ebben a kérdésben közvetíteni. (a közvetítés célszerűségét a németek által Ahrer is említette)

Ahrer : eleinte szabadkozott, hogy nem tehet ígéreteket a jövőre nézve, mert nem tudja, hogy kik fognak kormányra jutni. Altalában ő azt tartja, hogy mindkét részről elfogadandó volna ezen kijelentés, hogy a nevezett békeszerződések egészben véve semmisséknak tekintendők.

Hosszabb vita után (Batterer is felezőlelt) a pra memoria foglalt megállapodás jött létre.

Batterer fektetett súlyt arra, hogy kimondassék, miszerint Magyarország nem kívánja és a jövőben sem fogja kívánni a "Verzicht" deklarációt Ausztria részéről. Ilyen formán a néppel megértethetnék a barátságos megegyezés megoldását.

6. Kérdésre, hogy milyen időben várható az akció végrehajtása, megértetvén, hogy mi reánk nézve csak akkor bír jelentőséggel, ha a béke ratifikálása előtt történik, (különben Nyugatmagyarországot át kell adni) Ahrer kijelentette, hogy a végrehajtás leghamarabb késő ősszel vagy tél elején történhetik (földművesek csak akkor kaphatók a részvételre, ha nincs nekik munkájuk).

Höri irány az Orka elakultak szervezkedésének szempontjából is ezt a terminust helyesnek tartja. Azen ellenvetésemre, hogy akkorára az entente minket

ORSZ. LEVÉLTÁR
BUDAPEST

kétségseghet Nyugatmagyarország átadására, Ahrer azzal a magyarszáttal igyekezett átsiklani, hogy a békeszerződésnek érvénytelenségének kijelentésével a tárgyalási alap ebben az esetben sem változik. Janeczki kezül megjegyezte, hogy ez a helyzet Magyarország részére sokkal kedvezőlenebb. Ahrer, valamint különösen Kanzler sajnálatukat fejezték ki, hogy ebben az időben, amikor a társadalmunk, kulturánk és jevszink veszélyeztetve vannak a bolsevizmus által, tehát létkérdésről van szó, egy minőség félre nézve másodrangú kérdés (Nyugatmagyarország) képes lehetne a viszonytrontani.

7. Azen kijelentésomre, hogy eltérőleg a február 5.-iki pre memoriában foglaltaktól magyar csapatok fellépése esztrák területek minden körülmény között mellőzendő volna, -

Ahrer kéri, hogy ez ne szenvedjen változást, mert megtörténhetik, hogy az akció közben viaszacsékek is adódhatnak melyek magyar csapatok aktív közreműködését követlenül megkövetelik. Hogy súlyt fektet arra, hogy az Orka vezetőség ezen segítséggel mint végző esztrák csapattal számíthatson. Az már mellékes, hogy azok a hadsereg csapatjai volnának vagy szabadcsapatok.

Pattarer nem osztja Ahrer aggodályait. Azt tartja, hogy ha Wien és Áldó Ausztria el lesz zárva, rövid időn belül Kapitálánia kell. +)

A magyar határ hatátlós elzárását a törös Ausztria ellen magyar részről biztos kilátásba helyeztem.

+) Ujból felmerül az esztrákok részéről a gondolát, hogy Wien és Ausztria nélkül illetőleg ellen hajtanak végre az akció. Azenkívül talán attól tart a magyarság Pattarer, hogy magyar csapatok által esetleg a dynasztia kérdése aktualissá válik.

8. Az élelmiszer szállítványokra vonatkozólag kifejezetten, hogy az első promemoriában foglalt ígéret elvben továbbra is fenntartatik.

Ahrer kéri, hogy ne csak Wienre és Ausztriára fordítsák az élelem, hanem Szicíriára is. Az elosztásra vonatkozólag az Orkának legyen befolyása. A szükségletet ki fogják számítani.

Kijelentettem, hogy egy nagyobb szükséglet ígérese csak egy újbbli döntés alapján történhetik.

9. Az Orkának sürgősen pénzre van szüksége.

Kanzler panszkedett, hogy a német károk öt karlistának tartják és ezért eddigi pénzbeli támogatásaikat erősen csökkentették, úgy hogy már munkatársaink felét el kellett bocsátania.

Ehrhardi képviselője majdnem állítmászeretén követelt pénzt, különben be kell hogy szentesítsék közreműködésüket.

Kanzler kéri a 2. mellékletben foglalt konszultációs engedélyezőit, mely által állítólag a magyar állam nem szenvedne kárt és az Orka 2 % proviziót (azaz 100.000 morhát) kapna. (Egy privatterség csak az a haszontól).

A mi részünkről teljesített pénzszerzést kérik mint költséget tekinteni, melyet hadianyagban fognak megtéríteni.

10. Kanzler és Ahrer panszkedtek, hogy a magyarok adtak Wien-nek sok pénzt (30 milliót), mely összeg nem lett racionálisan fegyverek vásárlására felhasználva (állítólag ennyi vettek 500.000 K.-ért). Ha az Orka kapta volna a pénzt, sokkal előbb volna a szervezősége és felgyereksége. (Lásd különben a 2. melléklet 4. pontját.)

L. Schönerer
ORSZÁGOS
BUDAPEST

1. melleklet 18

P R O M E M O R I A .

Aufgenommen in W i e n , am 28. April 1921.

G e g e n w ä r t i g sind folgende Herren:

- Konsul L e h o c z k y ,
- Oberstleutnant S c h i t l e r ,
- Herr K a n z l e r ,
- Major H ö r l ,
- Kapitänleutnant K a u t t e r als Vertreter des Herrn Kapitän
S h r h a r d t
- Landeshauptmann-Stellvertreter Dr. A h r e r und
- Professor P a t t e r e r .

von der Landesleitung d. Selbstschutzbundes Österreich.

Zur Gesundung der österreichischen Verhältnisse sehen sich die Leitungen der freiwilligen Selbstschutzorganisationen O e s t e r r e i c h s und U n g a r n a veranlaßt, ein gemeinsames Handeln im Auge zu fassen.

Die militärischen Massnahmen werden von der "Orka" getroffen, sobald ihr die nötigen Geldmittel zur Verfügung gestellt werden.

Für die von U n g a r n a zu leistende finanzielle Beihilfe bleiben die bereits gemachten Kostenvorschläge in Kraft.

Die Hauptaufgabe des ganzen Unternehmens wurde im P r o m e m o r i a vom 5. Februar 1921 in M U n c h e n festgelegt.

Die ungarischen Selbstschutzverbände leisten auf österreichischen Boden nur über ausdrückliches Verlangen der "Orka" militärische Hilfe und dies nur im Falle der äussersten Notwendigkeit. Als frühester Zeitpunkt wird der Spätherbst 1. J. in Aussicht genommen.

Die "Orka" übernimmt es, nach Festlegung klarer Richtlinien und Sicherstellung einer entsprechenden finanziellen Beihilfe, in Wege der Verhandlungen ungekürzt die Grundlagen für eine politische Führung der Aktion in O e s t e r r e i c h zu schaffen. Als politische Richtlinie wird aber

ACORISKUPAR
K. K. Reich

19

9

schon heute die Nichtanerkennung sämtlicher
Friedenaverträge festgelegt. Bindende politische Abschnu-
gen wird dann diese Führung einzuweisen haben.

Die anwesenden Vertreter der "Orka" können zwar über das Gelingen der
politischen Vorbereitungen bindende Erklärungen heute nicht abgeben, erklä-
ren sich jedoch bereit, ihren Einfluss dahin geltend zu machen, dass speziell
die "Westungarische Frage" auf dem Wege einer freundschaft-
lichen Übereinkommens gelöst wird und bis zu dieser Mög-
lichkeit sie aus den Fragen der aktiven Politik ausgeschalt-
et wird. Sie halten sich aber verpflichtet, darauf hin-
zuweisen, dass ein Erfolg ihrer Einflüsse nur dann erhoffen kom-
men, wenn die von Vertretern der ungarischen Selbstschutzverbände abgege-
bene Erklärung, dass in der Frage Westungarns seitens Ungarns ein
Verlangen nach Verzichtleistung auf dieses Land durch
Österreich weder im Augenblick gestellt, noch in Zukunft in
Aussicht genommen wird, aufrechterhalten bleibt.

Die ungarischen Selbstschutzverbände erklären sich bereit, für die Lie-
ferung von Lebensmitteln, insbesondere Brotfrüchten, auf die Dauer von 4
Wochen nach Beginn der Aktion vorzusorgen. Die Höhe des Bedarfes wird bei
der nächsten Zusammenkunft angegeben werden.

Bei dieser Zusammenkunft - die innerhalb der nächsten 14 Tage zustande
kommen muss - haben die ungarischen Selbstschutzverbände bindende Zusagen
über die zu übernehmenden Verpflichtungen zu überbringen.

Im übrigen bleibt das Promemoria vom 5. Februar 1921 in den
von vorstehendem nicht berührten Punkten in Geltung.

R. Kandler

*Lilióczy
Schitter*

1.

+ 2. melléklet 10

A f. hó 28. án Bécsben Kauler úrral, Hörl Örgagy, Ahrer dr. és Patterer tanár jelenlétében megtartott tárgyaláson következő katonai vonatkozású kijelentések történtek:

1. Kauler a felső-szlóviai kérdésre vonatkozólag azon már ismeretes kijelentést tette, hogy egy lengyel és cseh fegyveres beavatkozást a német kormány feltétlenül csak belsőnek tekintendő. A lengyel és cseh csapatok ellen a német kormány a Reichwehrt alkalmazná, melynek létszáma ilyen esetben 1 millió főre (a jelenlegi létszámának tízszeresére) felemlhető volna. A csehek valószínűleg Glatz megszállását fogják tervezni. Egy ilyen megszállás Bajeroszra nézve egy bizonyos gyengeségi momentumot jelentene, a bevonulások következtében. A bajerek számolnak avval, hogy esetleg Csehszlovákia hajlandó volna az ententebeli eszaktiekon is résztvenni oly módon, hogy a Majna irányában elvovenulva Délnémetország és Északnémetország között éket tennék (abschnüren). A bajerek mindazonáltal fegyveres ellenállást fejtenének ki a cseh hadsereg ellen.

A német kormány a lengyeleket és cseheket csak a határig kergetné vissza (Kauler bizik abban, hogy ez feltétlenül sikerülni fog csak lőszerhiány fereg fenn). A bajerek azonban a határon túl is fogják őket üldözni és kérdezik, hogy milyen lesz majd Magyarország megatartása ebben az esetben a csehekkel szemben.

2. Ahrer dr. és Patterer felhezzák, hogy a jugoszlávok a szerbországi határ mentén határozottan bizonyos tevékenységet fejtenek ki. Különösen a tűzértség megerősítéséről és levak harcraélesítéséről vannak hírei. Felemlit egy speciális esetet, melyben egy ismerőstől állítólag 28 db. lővétetett el katonai szolgálatra.

Ezekkel szemben Hitler alezredea megjegyzi, miszerint a m. kir. vezérkar információ szerint Jugoszláviában az utolsó időben semmihami kemilyen vesző katonai intézkedések nincsenek, a melyek megszüntetésre vállalnának.

ORSZ. LEVÉLTÁR
BUDAPEST

10

Lohesky konzul is kijelenti, hogy az ő információi szerint sem történtek Jugoszláviában valói megvesztési intézkedések.

3. Ahrar dr. a tárgyalások folyamán azokról pozitív meggyőződésének is adott kifejezést, miszerint a cseheknek, jugoszlávoknak és oroszoknak Auszriával szemben minden esetre vannak megbízásai a nagy esztentől azok esetre, ha a németországhoz való csatlakozás erőszakkal kizárhatatlan. Ezen véleményéhez a többi ^(idegen) jelenlevők mindnyájan hozzájárultak. Felvetették a kérdést, hogy Magyarország ebben az esetben milyen magatartást tanúsítana.

4. A mi a ketoni eljárás módszerét illeti, mely következik ^(általános) volna, ha Auszriában a belsőviszony vagy egy ehhez hasonló katasztrófa bekövetkezne, a bajor és szász urak határozottan az izolálás taktikájának hívei. Ez alatt azt értik, hogy Bécs és távol bbi körökbe minden oldalról lehetőleg hermetikus elzárások és ezáltal, vagyis az ország által a rendelkezés élel ellenállása megtörténék. Ezért fektetnek a vezetett urak a Magyarországi határ szigorú elzárására nagy súlyt.

Ezzel szemben a wiesi Orka - Landesleitung, mely azonban a tárgyalással képviselve nem volt, arra utal, hogy ilyen eljárás mellett a főváros legértékesebb anyagi és erkölcsi kincsei, melyek az egész ország legfontosabb értékeit képezik, a tönkretétel veszélyének vannak kitéve. Míg tehát ezen körök ezen vannak, hogy az alsóausztriai Heiswehr (Selbstschutzverband - et) is fegyveres ellenállásra képesítők, a bajor-szász vezetőség erre nem fektet nagy súlyt és inkább Alsó Ausztria rovására Tiroli, Salzburgot és főleg Steiermarkot favorizálja.

5. Ahrar dr. a tárgyalások folyamán több ízben rámutatott annak fontosságára, hogy az ezirányi helyzetnek erőszakkal fülbeiktatásnak eszébe mint ultima ratió Magyarország részéről rendelkezésre bocsajtható legyen egy mobilis közbiztonság - ha még oly gyenge is - amely a végső szükség esetén a sikert biztosítani hivatva volna.

6. Ahrar dr. még felhívja figyelmüket Gesset angol szándékára,

kinek eljárása az ellenőrző bizottságnak, ha vel e udvariasan és uril-
módon bánnak, nagyon előzékeny. Ittala némi előnyök érhetők el. Azér
felajánlja továbbá Keletsteiermarkot magyar repülőgépek elrajtására
az ellenőrző bizottság Magyarországon való tevékenysége alatt.

7. A prágai lengyel katonai attaché kivel Lebeczky konzulnak a
tárgyalások napján volt alkalma beszélni, az l.pontban említett vonat-
kezésekben azér kijelentést tette, hogy a csehek természetben és ke-
melen foglalkoznak egy fegyveres közbelépéssel Felcsőrüléris valamint
Glatz irányában és közreműködésüket a Németország elleni szankció-
kon a Majna vonala felé sem tartja kizártnak. Bár egy rendes megze-
sítést ő sem tart károsztúlvíhetőnek, azér valendyben van, hogy a cse-
hek az ujencjutalék idő előtti behívása által részben pótolhatnak a
megzesítést a fentemlített vélekre.

oooooooooooooooooooooooooooo

ORSZ. LEVÉLTAR
BUDAPEST

MAGYAR TÁVIRATI IRODA

Budapest, 1920 július 21.

R. 193

Biszbas ártésites

M o s k a u 20. Juli. /Frontbericht/ In dem Kampf bei Lidz wurden zahlreiche Gefangene gemacht, 31 Geschütze, 60 Maschinengewehre und viel Kriegsmaterial eingebracht. Die Verfolgung wird fortgesetzt. In neuem Zusammenhang übergriffen die Truppen die alten deutschen Stellungen. Achtzehn Meist Ostlich von Lomiec wurde Lachwa genommen. In der Richtung auf Kowel wurden Majalowa und eine Reihe anderer Ortschaften genommen. Bei Dubno heftige Kämpfe. /UTKB./

W i e n 21. Juli. /Privatmeldung des UTKB./ Die Arbeiter-Zeitung bringt unter der Überschrift "Ein etwas schwerfälliger Nachrichtendienst" die folgende Notiz: Die Arbeiter-Zeitung vom 1. Juli verzeichnet das aus Budapest stammende Gerücht über den plötzlichen Tod des Verteidigers Szántó. Dieses Gerücht ist noch heute in Budapest verbreitet und seine Entstehung und Verbreitung ist jedenfalls bezeichnend für die seelische Verfassung, in welche die Bevölkerung Ungarns durch die vielen abgelegenen und ungesühnten Mordtaten versetzt wurde. Nun hat die Witwe des verstorbenen Szántó dem ungarischen Telegraphen-Korrespondenz-Bureau erklärt, dass ihr Gatte "an Herzschlag" gestorben sei. Wir nehmen von dieser Erklärung Kenntnis, obwohl wir nicht bezweifen, dass es volle neun Tage gedauert hatte, bis die Witwe des Szántó dazu bewegen werden konnte, diese erscheinend recht einfache und natürliche Erklärung abzugeben.

W i e n 21. Juli. /Privatmeldung des UTKB./ Die Blätter veröffentlichten die von UTKB. gestern abgegebenen Meldungen.

W i e n 21. Juli. /Privatmeldung des UTKB./ Die Neue Freie Presse meldet aus Warschau: Während die polnischen Demokraten absolut den Frieden mit Sowjetrussland vertreten, aber direkt zwischen Warschau und Moskau mit Abschluss der britischen Regierung verhandeln wollen, tritt die bürgerliche Linke fest und geschlossen gegen den geplanten Waffenstillstand auf und trachtet ~~immerhin~~ ihm noch im letzten Augenblick abzuwehren. In der vereinigten Sitzung der beiden Reichstagsabteilungen für Krieg und Auswärtiges beschloss die Linke, der Reichstag möge beschließen, dass die von der Bente für den polnischen Staat vorgeschlagenen Waffenstillstandsbedingungen die Grundlage für die Friedensverhandlungen nicht angenommen werden können und der Reichstag einen Aufbruch an die Waise erlasse, in welchem es kundgemacht würde, dass der Reichstag einen Friedensvertrag nicht zulassen werde, der die Früchte des Kampfes polnischer Truppen vernichten und eine neue Teilung Polens bedeuten würde. Ein weiterer Antrag fordert die Untersuchung der Ursache der militärischen Misserfolge.

W i e n 21. Juli. In der Sitzung der Nationalversammlung vom 15. dieses Monats hatte die Regierung ein Gesetz betreffend die Aufnahme des Burgenlandes in das Staatsgebiet der Republik Österreich überreicht, jedoch es nie er zurückgezogen, weil die Vorlage erst nach Publikation der Ratifikationsurkunden des Staatsvertrages von St. Germain zur Verhandlung gestellt werden konnte. Da nunmehr diese Voraussetzung gegeben ist, ist das Gesetz in Druck zur Verteilung gelangt. Bezüglich der Rechtsverhältnisse wird bestimmt, dass das im Burgenland bisher bestehende Recht bis auf weiteres aufrecht bleibt, die Regierung wird jedoch ermächtigt, das im Burgenland geltende Recht

durch Vollzugsanweisungen zu ergreifen, sobald solche Massnahmen notwendig erscheinen. Nach dem Staatsvertrag von St. Germain werden jene Personen österreichische Staatsbürger, die in einer Gemeinde des Burgenlandes beheimatet sind, Personen, die in der Inkraftsetzung des Gesetzes in einem ungarischen öffentlichen Dienste stehen und in einer Gemeinde des Burgenlandes zuständig sind und erklären, dass sie in der Republik Österreich Dienst leisten und ihr das Gelöbnis der Treue ablegen wollen, können vorbehaltlich näherer Regelung über Dienstverhältnisse und der Entscheidung über ihre endgültige Übernahme in den österreichischen öffentlichen Dienst in Verbindung genannt werden, wenn sie den zu stellenden Anforderungen entsprechen und auch der Staatssprache der Republik Österreich mächtig sind. /UTKA/

W i e n , 21. Juli. Die Vossische Zeitung meldet aus Rom: Die Wiederaufnahme des Strassenbahnverkehrs führte zu schweren Zwischenfällen, da Schaffner, Wagen mit roten Fahnen geschmückt haben. Die Bevölkerung reagierte heftig. Die Arbeiterkammer berät augenblicklich über die Proklamierung des Generalstreiks. /UTKA/

W i e n , 21. Juli. /Privatmeldung des UTKB./ Das Neue Wiener Tagblatt meldet aus Berlin: Die Russen melden, dass Larnopol sei bereits verloren. Die Polen stünden an der Strasse nach Lemberg in schweren Kampf mit der zwölften russischen Armee.

W i e n , 21. Juli. /Privatmeldung des UTKB./ Die Neue Freie Presse meldet in einem Privattelegramm aus Berlin: Kraw Die Moskauer Pravda berichtet, dass zu Ehren des in Moskau eingetroffenen Béla Kun ein grosses Fest stattfand, in dessen Verlauf Lenin Béla Kun die höchste und seine Verdienste um die Weltrevolution hervorhob. Mit Zustimmung des grossen Rates des Sowjet wurde Béla Kun mit einem wichtigen diplomatischen Posten in Moskau bekleidet.

W a r s z a , 20. Juli. Polnischer Frontbericht vom 19. Juli. Nördlich von Grodno stossen die Bolschewisten mit starken Kräften gegen die Stadt vor. Nach der Einnahme von Lidz dauern die Kämpfe bei Zybowca an. Abteilungen polnischer Truppen, die vom Feinde umzingelt waren, konnten sich aus der Umklammerung befreien und erreichten bei Lidz unsere Truppen. In der Gegend östlich von Baranowicz besonders heftige Angriffe der Bolschewisten. In der Südpole sie griff der Feind unter Teilnahme von sibirischen Regiments unsere Stellungen bei Widitor an der Bahnlinie Luminiec-Garny an. Alle Angriffe wurden von unserer Infanterie, die von Lanzerzügen unterstützt wurde, abgeschlagen. Der seit längerer Zeit an der Styr-Linie erwartete entscheidende Angriff hat am 18. Juli morgens gegen Starborska-Palozka-Rolki und Nowo-Silki begonnen. Alle Angriffe wurden von unseren führenden Divisionen abgeschlagen. In Gebiete von Dubno und Mlyhow dauern die Kämpfe an. Bei Wolozisk griffen unsere Abteilungen plötzlich Krowsten an und trieben die feindliche Besatzung in die Flucht. Während des Kampfes des gestrigen Tages war es dem Feinde gelungen un Rusiatyn einzuräumen. Ein dreimaliger Gegenangriff unserer Truppen zwang ihn gegen Osten zu weichen. /UTKB./

W i e n , 21. Juli. /Privatmeldung des UTKB./ Der Wiener Mittag meldet aus Prag: Die Tribuna meldet aus Berlin: eine hier weilende hervorragende bolschewistische Persönlichkeit äusserte sich dahin, dass nach den Niederlagen der Polen die grosse Armee dem weissen Terror in Ungarn ein Ende bereiten werde. In Ungarn seien nicht nur russische Agenten hingerichtet, worden und Morde an kommunistischen und sozialistischen Anführern erfolgt, sondern es seien auch einige russische Kriegsgefangene, die in die ungarische rote Armee eingetreten waren, hingerichtet worden. Die deutsche Béla Kun stehe mit der künftigen Aktion gegen Ungarn in Zusammenhang, es sei zu hoffen, dass die Franzosen die Überschreitung der tschechischen und eventuell rumänischen Gebiete beim Vormarsch gegen Ungarn in günstiger Weise selbst werden wird.

W i e n , 21. Juli. /Privatmeldung des UTKB./ Die Mittagszeitung veröffentlicht in aufregender Form folgendes: Nachrichten aus Moskau zufolge, die in diesem gut informierten Kreisen eingetroffen sind, wird Béla Kun in der Sowjetregierung die Stelle eines Volkskommissars für den Westen erhalten.

99
DIREKTOR LEVÉL KAR

2737.

Minister ur kabinetje
Főnöke követség ur
Pol. oszt.

C H I F F R E - T Á V I R A T

Bécsi m. kir. követségtől

Wien 1920 VIII. 13.

Bpégt " " "

355. szám.

Válasz a f. hó 9. én kelt 234 számú sürgönyre.

Keresztény socialista vezetők közül csak dr. Mat-
tias van Bécsben, kit azonban nem tartanék alkalmasnak, hogy
kérdéskör megbeszéléseken részt vegyen. Ezért is vele csak
egészen futólagosan beszéltem a dolgról és arra kértem tu-
dassa velem mikor érkeznek vissza kollegái. A párt titkárság
most arról értesít hogy Kuschnak. a f. hó 15.én, Seipelt
augusztus 18.án várják vissza Weisskirchner pedig hosszabb
ideig elmarad. Nevezettek megérkezése után azonnal összeköt-
tetésbe lépek velük.

Bátorkodom kérdést felvetni nem volna-e kívánom
hogy illető megbeszélések tartama alatt Wiesner követ is Bu-
dapestre jöjjön hanem is venne aktív részt megbeszéléseken
de konsultáció céljából. Az utobbira nézve kérek utasítást.

Masiersovics.

Érk: 1920 VIII. 13. 4. ó. 50 p.
Kiad " " " " 7 ó. 15 p.
Dechiff. Fidt, Kristóffy.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Magyar konzulátus.
München.
Ungarisches Konsulat.

N° 87.pol. SZ.

Tárgy: Megbeszélés Heim-al.

273/200 85
München, 1920. évi augusztus hó 13. -án.

Bizalmas!

A miniszter úr Ő Nagyméltóságának
bemutattatott.

Tegnap felkerestem Dr. Heimet, - ki most jött
vissza Berlinből, - hogy a leutazására vonatkozólag vele sze -
mélyesen is beszéljek. Heim igen - igen barátságos volt a mond -
ta, hogy mindent el fog követni, hogy az utazás szeptember ele -
jén létre jöjjön, előbb ő nem mehetne le, mert augusztus végén
lesz a Bauern - Kammer országos nagy-gyűlése, melyen neki fon -
tos szerepe van. Mondta, hogy Budapesten politikai megbeszélés -
ket is akar folytatni s hogy Wutzelhofer erről nem tud, nem
is szabad, hogy tudjon. Azért kérte, hogy a budapesti tartozko -
dások illetve programjuk majd úgy rendezzessék, hogy neki
alkalma legyen Wutzelhofer nélkül magán látogatásokat tenni;
Wutzelhofer csak a tervezett gazdasági tárgyalásokról tud.

Nagyméltóságú

Gróf TELEKI Pál urnak,

m.kir. Külügyminiszter

Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

OL K 64-1922-20-273.

662

Igen fontosnak tartanám, hogy, ha az utazás létrejön egy bizalmi embert mint kísérő osztassék be hozzájuk a mi részünkről, még pedig olyan valaki, akit én a személyes megatartására nézve instruálhatnék; ezért bátorkodém azt a tiszteletteljes javaslatot tenni, hogy kísérőül kaltenbrunni Reutter Sándor irodafőigazgató osztassék be melléjük, ki az urakat személyesen is ismeri és közvetlenül rendelkezésre állana.

Tengely
konzul.

273/Res
1920.

Erl. VII. 18.

Level által elintéztetés
Kl. H.

Res

Titkos! Elolvasás után elégetendő!

Denghy konzul úrnak, München.

Kiszárlag Nagyasszony személyes tudomására

közlöm a következőket:

A Káoszler úrral és kísárlível folytatott megbeszélésék igen kedvező eredményre vezettek. Elzetes eszmecsereben tájékozattuk egymást egyrészt azon katonai szükségleti cikkkekről, melyek nekünk szükségünk van, és melyeket űk nekünk szállíthatnak, másrészt egy Bajorországgal felveendő szorosabb kereskedelmi forgalom létesítéséről. Ami a politikai kérdés^{ek} illeti, úgy abban állapottunk meg, hogy jelenleg a legfontosabb kérdés volna a mostani osztrák kormány eltávolítása melynek helyére egy feltátlentül megbízható polgári kormány lenne helyezendő, amely úgy a bajor mint a magyar kormánnyal barátságos viszonyban állana és ezáltal közöttük kapcsolatot létesítené. E tekintetben szükségesnek tartottuk, hogy az osztrákokat és bajorokat egy közös politikának nyerjük meg, és az űket elvárlásztó elvi kérdéseket egyelőre kikapcsoljuk. Ezen czél elérésére közös megbeszéléseket rendeztünk Káoszler úr kísárlível (Káoszler úr időkésben elutazott volt) és az itt jelenlevő Wiesner nyug. cs. és kir. rendkívüli követ és megh. miniszterrel és Teuffel német nemzeti osztrák politikus között. Ezen urakkal a következő elvi megállapodásokra jutottunk:

Úgy Káoszlerék mint az osztrák urak valamint mi is meggyeztünk abban, hogy a Renner kormány lehetőleg eltávolítandó és ennek helyére egy polgári köztársasági kormány helyezendő. Ausztriának Németországhoz való csatlakozása valamint a monarchikus restauráció kérdése egyelőre kikapcsoltatik, miután ezen kérdések mindnyájunkat az entente-al, Magyarországot pedig első sorban a kis entente-al hoznák ellen-

97
3

tétbe. Ezen program keresztülviteléhez mindenké-
lőtt az osztrák keresztény szocialista párt
megnyerése szükséges; Wiesner követ úr vállalko-
zott ennek kieszközölésére, valamint a bajoroknál
való közvetítésre. Wiesner és Teuffel úr a leg-
közelebbi napokban Bajorországba utaznak, később
pedig Bécsben lesz egy megbeszélés. A magyar kor-
mány tőle telhetőleg támogatni fogja ezen poli-
tikát; katonai beavatkozás részünkről nincs terve-
své.

*+ a min. vizsgálata
Mert*

A katonai kérdésekről az itteni katonai kö-
rök kiküldöttje Janky ezredes tájékozva van, kérem
őt a politikai kérdésekbe beavatni és közte va-
lamint a bajor organizáció között az összekötte-
tést közvetíteni.

Budapest 1920 aug. 30.

A
A 99
München, 1920. évi szeptember hó 6. -án.

337/Res
1920

Kegyelmes Uram !

Évk. IX - 13.

A nagybecsű serek birtokában sietek reájuk
válaszolni:

Remélem, hogy utolsó jelentésem nem okoztak sem-
miféle félreértést, azok Branca megérkezése előtt íródtak, midőn is
az ügyek lényeges részeiről még nem voltam tájékozva. - Később koráb-
ban jövőn el, magam sem ismerte még a végleges eredményt; őt külföldben is,
- mint ahogy irtá^m minden alkalommal elsősorban az ügy kereskedelmi
(üzleti) oldala érdekli; a politikai ügyek intézése teljesen Branca
kezébe csuszott át.

Branca atyjá^{evlt} Frögennek volt számos éven át első
hadsegéde; - ő maga a párisi bajor követségnél volt egy ideig beoszt-
va s igen sokat tartózkodott külföldön, különösen Bruxelleben, nagy-
bátyjánál; úgy őt (keresztneve "Wilhelm"), valamint bátyját (Max-ot
kihez régi barátság köt), valamint egész családját is hosszú évek óta
ismerem és ezért róla csak a legjobbakat referálhatam. A közte és
Bauer között felmerült ellentét kiegyenlítettett; a dolgot az ügy
meritumától eltekintve, - részben személyes feltételeknyelására vezetem
vissza. A legutóbbi konferencián Bauer részletesen kifejtette, hogy ő

7

OL. K. 67-1922-20-337

RES

Pommerániában mindenét elvesztette s így róa nézve a fennforgó ügyben való aktív "részvétel", -a politikai és katonai momentumtól eltekintve, -együttal létkérdés is. A megállapodás, -legalább egyelőre, úgy történt, -hogy Bauer "officiál" nem vesz részt a dolgokban, csak hallgatolagosan, mint segítő és tanácsadó.

Branca megérkezése után azonnal felkeresett, közölte velem a kormányzó Ö Főméltósága és a miniszterelnök Ö Excellenciájának meghagyását, hogy a szóban forgó politikai tárgyalásokon a kormány képviselőjével megbiznak s együttal⁴ következő napra az első összejövetelre is meghívott. Ezen Piskupski, Miller, Kanzler, Branca és én vettünk részt; miután a már általánosan ismert politikai irányelvek megbeszéltek, főleg az oroszokkal létesítendő gazdasági társaság szervezése és a Branca és Bauer közt felmerült ellentét kiegyenlítésének módjáról volt szó. Piskupski úgy a kormányzó Ö Főm., mint a miniszterelnök Ö. Exc. a legnagyobb elragadtatással beszélt; vele abban állapodtunk meg, hogy ők jelentéseiket ezután általában küldik; úgy alkalmas van a dolgok menetéről tájékozódni és azok gyorsan és biztosan jutnak el Pestre. -Mellékelten küldök is két olyan jelentést, melyek nem teljesen azonosak; a részletesebb, néhány érdekesebb adatot tartalmaz a magyar kommunisták működéséről. Piskupski egy a miniszterelnök Ö. Exc. intézett levelét is mellékelem.

A mai kurirral küldöm együttal Kanzlerék gazdasági-szerződés tervezetét. A dolog lényege az, hogy ők az eddigi "Einwohnerwehr-Wirtschaftsstelle"-jét akarják az újonnan létesítendő új társaság megjál felhasználni; Branca azt mondta, ehhez az 1 millió márka alaptőke nagyban már rendelkezésre áll. A Wirtschaftsstelle "formell" teljesen különválnak az Einwohnerwehr organizációtól, -persze közalatt vele továbbra is összeköttetésben marad. Tekintettel

3 104
arra, hogy a Pestről visszajött Stephani azt a hírt hozta, hogy a magyar kormány nem a "Gea" útján akarja a kilátásba vett árucserét lebonyolítani, tisztázódó marad, hogy Kanzlerék a magyar kormány mely közegei vagy esetleg mely másik társaság útján ohajtták ezt tenni. Ezen és a Stephanitól hozott az a hír, hogy Pesten az a benyomás nyeretett, miszerint Piskupski Wrangellel nem áll összeköttetésben és ezért a jóváhagyott hitel visszavonatik s a tervezett orosz pénzkibocsátás is elmarad, Brancát arra az elhatározásra vezették, hogyha csak teheti - Graz és Wienből - a hova tegnap utazott el, - Stephanival elmegy Pestre, hogy a kérdéseket tisztázza.

A mi Piskupskinek Wrangellel való "összeköttetés" kérdését illeti, ezt ő, Miller, Bauer, továbbá Batenko és Bachanowits - itt volt oroszok, kik a Bajor-orosz gazdasági összeköttetés létesítését bonyolítják le, - erőljeseen állítják. Azt mondják, hogy Wrangellel meg van beszélve, hogy ő az entente-ra való tekintettel Piskupskival való minden összeköttetést természetesen letagad. - A magam részéről bátorkodom megjegyezni, hogy én még szeptember 1. -én első találkozásunkkor önkénytelenül puhatólództam Piskupskinál arra nézve, hogy összeköttetésben áll-e Wrangellel; egész határozottan emlékszem rá, hogy néhány teljesen "vague" -katona szolgálati reminiscencián kívül semmi plausibilist az összeköttetés fennállásának megerősítésére nem mondott, sőt azt mint egyszerű tényt sem állította, úgy hogy én a kérdést tovább nem is feszegettem, lévén az a határozott impressiom, hogy köztük semmiféle összeköttetés nem áll fenn. Ugy hiszem Branca sem nagyon bizik a dologban, mert nekem azt mondta: "Das ist eine Vertrauenssache. Man glaubt's oder man glaubt's nicht".

Piskupski-ék jelenleg Berlinbe mentek; a legközelebbi ülés szeptember 18. -ikára van tervezve; ha Branca e hó 15. -ikéig nem

ÖSSZEKÖTTETÉS

102
H
L 44
lett volna Pesten és a fentemlitett két dolog még nem lett volna tisztázva, Kanlzerek kéri, hogy tisztán gazdasági kérdések megbeszélésére egy felhatalmazott gazdasági képviselő jöjjön ide.

Mint továbbá lényeges említendő tény jelentem, hogy Branca pesti tárgyalásairól különösen, a politikai pontokról, jelentést tett Kahrnak, ki a történet megállapodásokhoz utólagos hozzájárulását adta.

Távol áll tőlem a Kanlzerekkel létesítendő kereskedelmi összeköttetések jelentőségét kisebbíteni, köteleességet vélek azonban teljesíteni, midőn utalok arra, hogy Kanlzerek itt egyrészt a legszélsőbb jobb oldalt, főleg katonákat képviselik, másrészt a részükről adandó hitelek és termények itt egy "magán"-társulatba torkolnak, ~~amelyeknek~~ további sorsra felett nem rendelkezöm, ninos meg a biztosítók arra, hogy azok végleges értékesítése itt a közvéleményben a nézetem szerint szintén "anzustrebende" jó politikai hatást eredményezik.

Nem tudom mennyi természetfelesleggel rendelkezünk, de az a véleményem, hogy sokkal nagyobb volna a politikai eredmény és a szélesebb körök sympathiáját nyernék meg, ha azt, amit adunk, bármily csekély mennyiségű legyen is, azt egyenesen az itteni kormánynak ajánljuk fel. Ezért minden feltehetően a magam részéről arra nézve, hogy Heim-Wutzelhofer leutazása létrejött. Azt hiszem annak igen nagy hatása volna; persze csak akkor ha ők pozitív eredménnyel, hangsúlyozva, bármily kevéssel is jönnének Pestről vissza. Ismételtén hallottam már olyan hangokat Kanlzerek környezetéből, hogy "Die Ungarn sind sehr liebenswürdig etc. etc., Resultat aber Null." - Ezzel kapcsolatban különben az a gyanúm is van, hogy Kanzler, Kahr és Heim utazását "hintertrübolja", hogy minden az ő zsebébe fojjon!

Bátorkodom ezeket ottani mérlegelés tárgyára tétel végett

5
5/102
jelenteni; a döntést kérem majd velem közölni, hogy a továbbiakban
anak értelmében járassak el.

Éppen most volt nálem Stephani, ki azt mondja, hogy ha a
Piskupski kérdés nem nyer előnyös tisztázást, akkor az osztrák ak-
tiót nem csinálják. Steiger (Stephani) nyugtáját a lengyel pénztár -
vételéről mellékelem.

A jelenleg tárgyalás alatt levő ügyek nagy jelentőségére
való tekintettel kuriroknak kérek - mint ahogy az most is már történt, -
csak teljesen megbízható egyőneket alkalmazni.

Mély tiszteletem őszinte nyilvánításával maradok

kegyelmes Urannak

4 db. melléklet.

szolgálatkész híve

Henry Lull

U.i. Szabadság kérésemet az adott viszonyok között természetesen
elajtem.

A jelenlegi ügyek gyors és megbízható lebonyolítása tetemes
auto és egyéb személyes kiadásokkal jár; azok legalább egy részének
fedezése céljából kérek egy havi általános összeget kiutaltatni.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

3

Wirtschaftsstelle
der Einwohnerwehren Bayerns
G. m. b. H.

Hauptpost: Apotheken- und Bechstein München
Postfachstelle München Nr. 20463
Telegraphen-Adresse: Wiltberg München
Fernsprecher Nr.

ad 337/Res +
1920

München, den 29. August 1920

A b s c h r i f t !

Vertraulich

An

die G a e a. Landwirtschaftl. Industrie
& Handels - A.G.
z. Hd. Herrn Gen. Direktor Kopoceczak

P u d a p e s t

Die bereits bestehende Verbindung zwischen Ungarn und Bayern drängt dazu in eine feste wirtschaftliche Verbindung mit Ungarn zu kommen. Die berufenen Stellen seitens Ungarn ist wie F. G. Gaea. Ihr Vertreter Herr Ingenieur Malizki erklärt, dass dort das gleiche Bestreben besteht und die in Bayern bereits bestehende Wirtschaftsstelle der Einwohnerwehren Bayerns für die dauernde Verbindung für dort in Aussicht genommen ist. Der Bedarf der in beiden Ländern besteht, drängt die Angelegenheit mit Eile zu behandeln, um dieselbe nicht zer Splittetung anheim fallen zu lassen. Die Erfahrungen gerade der letzten Zeit bestätigen, dass die Durchführung der Geschäfte die von dort in Deutschland eingegangen werden wollen zweckdienlich zentral in einer Hand vereinigt ist um Schädigung hintanzuhalten und billiger einzukaufen, was beiderseits infolge Beteiligung des Staats im Staatsinteresse liegt.

Die Wirtschaftsstelle der Einwohnerwehren ist so wie sie heute besteht nicht imstande die für dort nötige Arbeit zu leisten, da sie durch den Gründungsvertrag für andere Zwecke festgelegt ist. Die Erfahrungen und Beziehungen der Wirtschaftsstelle zu den höchsten Stellen als halbamtliche Organ sollen dagegen für die Unternehmung ausgenutzt werden und unterbreite ich Ew. Hochwohlgebornen folgende Vorschläge die ich bitte in wohlwollende Erwägung zu ziehen.

Durch die Wirtschaftsstelle G. m. b. H. München wird zusammen mit süddeutschen Kauf- und Finanzleuten eine Aktiengesellschaft unverzüglich ins Leben gerufen mit dem ausgesprochenen Zweck den Handel zwischen dort und hier zu vermitteln, als Aktionäre würden auftreten :

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

+

2

die Wirtschaftsstelle, durch deren Beteiligung für die nationalen Organisationen, deren Bestehen dort bekannt und von höchster Interesse ist, Geld abfließen würde, Commerzienrat Zentz, Justizrat Dr. Wössner. Die Beteiligung dieser Herren ist gesichert und dadurch Geldmittel von über einer Million in bar sofort verfügbar. Weitere Geldmittel, je nach Verlauf der Geschäfte und steigenden Bedürfniss/ bis zu fünf Millionen würden aufgebracht werden.

Die geschäftlichen Beziehungen sind folgender Weise gedacht. Die Gaca bestellt die Waren die sie benötigt und durch Deutschland beziehen kann bei der neuzugründende Gesellschaft, die allein dieselben besorgt. Ebenso verpflichtet sich die bayrische Gesellschaft ihren Bedarf an Rohstoffen und landwirtschaftlichen Produkten, soweit sie ihn durch Ungarn decken kann nur durch die Gaca zu beziehen. Beide Firmen kaufen auf eigene Rechnung. Beide Firmen bestellen gegenseitig am Sitze der Gesellschaft einen Generalvertreter, der die Waren abzunehmen hat, und die ständige innige Fühlungnahme aufrecht erhält. Als Bezahlungsmodus wird vorgeschlagen 50 % bei Uebernahme der Ware, 50 % bei Vorweisung der Duplikatfrachtbriefen. Eventl. gegenseitig finanzielle Beteiligung an der Gesellschaft, Bestellung eines Aufsichtsrates durch dort in den hiesigen Aufsichtsrat und umgekehrt, ständige Bankverbindung und Eröffnung eines Credits.

Wir glauben allen Ihren Wünschen in Bezug auf Belieferung von Waren nachkommen zu können, hoffen dass unsere bisherigen Beziehungen Ihnen Vertrauen zu uns eingeflößt haben, hoffen uns unsererseits durch dort die wirksamste Unterstützung für unser süddeutsches Wirtschaftsleben.

Ihrer geschätzten Antwort entgegengehend, zeichnet

mit vorzüglicher Hochachtung

ergebenst!

gez. Dr. Kern.

Direktor.

**Wirtschaftsstelle
der Einwohnerwehren Bayerns**
O. m. v. S.

Kaufleute, Apotheker- und Wechselbank München
Postfachstelle München Nr. 20463
Telegraphen-Adresse: Bismarck München
Fernsprecher Nr.

München, 1. September 1920

An

S. Excellenz den Herrn Ministerpräsidenten

Teleky

in P u d a p e s t

Unter Bezugnahme auf die letzthin in mehreren Besprechungen in Pudapest getroffenen Abmachungen gestatte ich mir Ew. Excellenz ganz ergebenst mitzuteilen, dass von Seite der Wirtschaftsstelle der bayrischen Einwohnerwehren, deren Vertreter und Vertrauensmann ich bin, an die General - Direktion der Gasa dieser Tage der in Abschrift anliegende Vorschlag unterbreitet wurde. Das Schreiben ging durch Kurier des hiesigen ungarischen Consulats nach dort ab und befindet sich wohl bereits in Händen des Herrn General - Direktor der Gasa, Herrn Kopocsek.

Da der Inhalt des Schreibens den getroffenen Vereinbarungen entspricht gestatte ich mir Ew. Excellenz die ergebene Bitte zu unterbreiten, die Vorschläge auch Ihrerseits einer geneigten Prüfung zu unterziehen und den möglichst raschen Abschluss des Uebereinkommens fördern zu wollen.

Die Herren, die in dem Schreiben genannt sind und die mit mir zusammen den ehrenamtlichen Aufsichtsrat der Wirtschaftsstelle bilden sind äusserst prominent und vermögende Persönlichkeiten, die in der nationalen Bewegung Deutschlands mit an führender Stelle stehen. Ganz besonders möchte ich nochmals daran erinnern, dass die beabsichtigte Neugründung keine reine Erwerbsgesellschaft bilden soll, sondern aus politischen Gründen die wirtschaftliche Annäherung der beiden Staaten fördern und deshalb einen erheblichen Teil etwa anfallenden Gewinnes den Ew. Excellenz bekannten nationalen Zwecken zuführen will.

Abschrift vorstehenden Schreibens ging auch S. Excellenz dem Herrn Staatsrat von Sidowsky zu.

Ew. Excellenz ganz ergebener

ERSÄNDIGES KONTAKTAR

R. Rauscher

7
8
München, den 3. September 1920.

An

S. Excellenz den Herrn Ministerpräsidenten Graf Teleky

B u d a p e s t
=====

Bezugnehmend auf das Schreiben an Ew. Excellenz vom
1. September und dessen Anlage möchten wir folgendes klar
stellen:

"Die vorgeschlagene Vertragsregelung stellt lediglich
eine Vorstufe dar zu der in Aussicht genommenen Grossgründung
einer Handelsgesellschaft zwischen Ungarn und Grossdeutschland
entsprechend den in Budapest zwischen Ew. Excellenz und den Ver-
tretern Bayerns kürzlich gepflogenen Unterredungen.

Zweckdienlichkeitsgründe verlangen zunächst die Grün-
dung des in Vorschlag gebrachten Zusammengehens zwischen Ungarn
und Bayern bzw. Süddeutschland. Es soll demnach die jetzt zu
schaffende Vorstufe das Hauptglied der späteren Grossorganisation
werden, die ihren Kernpunkt also in dem zunächst geschaffenen
Unternehmen zu suchen und zu finden hat. - Wir bitten der bereits
übermittelten Vertragsanregung wohlwollende Prüfung angedeihen
lassen zu wollen, damit die Handelsbeziehung zwischen den ge-
nannten Ländern in aller Kürze eingeleitet und durchgeführt wer-
den können. Wenn auch unsere bereits dort vorliegende Vertrags-
anregung abgesandt worden war, bevor sämtliche in Betracht kom-
menden Stellen Kenntnis von dem Ergebnis der dortigen Besprech-
ungen bekommen hatten, so kann trotzdem nochmals die Ueberein-
stimmung der erwähnten Besprechungen mit der Vertragsanregung
festgestellt werden.

Berichtigend darf lediglich hinzugefügt werden, dass

GEZIGCKLEVERAR
K. 202/20

1920. 10. 10. 10

die im Schreiben vom 1. September 1920 Zeile 3 und 4 genannte
Wirtschaftsstelle der Einwohnerwehren nur die vorbereitenden
Wassnahmen zu der ins Auge gefassten Gründung getroffen hat,
während tatsüchlich die Wirtschaftsstelle nicht in der neu zu-
gründenden Gesellschaft in Erscheinung treten wird.

Mit dem Ausdruck höchster Verehrung verbleiben
Ew. Excellenz sehr ergebenste

P. Ramler

Branca

*P.S. Bitte f. freudig auf gute Mitarbeit von
Lidowich gütlich sein die paar Offiziere Personal
geben zu stellen.*

München, 1920. évi szeptember hó 13. -án.

110 pol. sz.

Sajóvárosi Bizalmas I.

345/Res

1920

Évk. Tr. 16

Az utóbbi idő legfontosabb politikai eseménye a keresztény szocialista párt alapítása volt. Ezen párt alapítására és annak a további bajor politika alakulására vonatkozólag utalok az l. sz. m. alatt csatolt két cikkre, amelyek a dem. polgári, illetve kormány körök véleményét fejezik ki. Mindenesetre kétségtelen, hogy a párt alakítása a "Bayerische Volks-Partei" kárára történik és azzal a kormánynak a továbbiakban majd számolni kell.

Mint hogy már utolsó jelentésomban utaltam arra, hogy a Kanzlerék szervezete egy reakcionárius ^{szervezet} mely, ^(EzerKönd) hazánkban is foglalkozik, ennek illusztrálására mellékeltem a "Münchner Post" e hó 10. -iki cikkét.

Az utóbbi időben ismételt alkalom volt vidéki politikuskokkal is beszélni, kiket különösen az "Einwohnerwehr" vidéken való szimpatiaja vonatkozólag is megkérdeztem, a parasz - tok, -bár a legtöbb helyen tagjai az "Einwohnerwehrnek", úgy mond-

Nagyméltóságu

Gróf Teleki Pál urnak,
magyar kir. Külsőügyminiszter

Budapest.

X 64. 1922-20. 285

ORSZ. LEVÉLTÁR
BUDAPEST

ták, - megbízhatóság és használhatóság tekintetében igen kétségesek. Tőlük abszolút pasivitáson kívül alig lehet mást várni.

Ujabbán az "Einwohnerwehr" igen sok porosz tisztet is alkalmaz, ami - a porosz "Kommandoton" helyenkinti bevezetése~~hez~~ és annak következménye képen, számos kilépéshez vezetett. -

Ezeket kötelesség szerűen azért jelentem, mert tudom, hogy Janky ezredes jelentései túl optimisztikusok és csak Kanzleréktől maguktól nyert híreket tartalmazó információkon alapszanak

Végül egy Magyarországról szóló cikket is mellékelek. (2 sz.melléklet.)

Tegnapelőtt felkeresett ismét Stephani és Bauer; mint Ludendorff bizalmasai hangsúlyozták, hogy ^{Piskupski} Ludendorffnak két - ségtelen bizonyítékokat szolgáltatott Wrangellel való összekötésének dokumentálására. - Mondták, hogy Piskupski ezeket a bizonyítékokat a kormányzó Ö Főm. és Teleki ^{Gróf} Ö Exc.-nak is bemutat- ta. Ujabbán Vilmos főherceg egy kiküldöttje is járt Ludendorffnál, aki Piskupskinak Wrangellel való összeköttetését megerősítette. - Azt mondják Piskupski az egyedüli orosz, aki tőlük eddig még nem kért soha semmit és ez is annyire szokatlan oroszoknál, hogy már ezért is bizalmat érdemel. - Ludendorffék véleménye az, hogy az orosz pénz kibocsátással mi még anyagi rizikót sem veszünk magunkra és azt az egyedüli kárunk tartják a jelen viszonyok közül. - Stephani, Branca és Kanzler ma Wienbe ^{mentek} s úgy hiszem Pestre is lemennek.

A döntésről kérem engemet is majd értesíteni,
Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem öszinte nyilváníását

2 darab melléklet.

Henry Lovk

3 110

Nagyságodjal:

~~az ügyvezető~~
Ugy ~~széleskörű~~ szerződés

francia szövetségre vonatkozólag kolportált
hírek minden alapot nélkülöznek. Mi Francia-
országtól igenis kapunk bizonyos politikai
támogatást, amiért mi cserében gazdasági té-
ren mutatkozunk konziliánsnak, de ~~széles~~ Fran-
ciaországnak ~~is~~ nem kötöttük magunkat. Kérem
ezt a ~~széles~~ népekkel szemben hangfolyozni; ha Uk
mindennek dacára is hinnének a francia-
magyar szövetség létezésében, úgy nem a mi
hibánk, ha bizalmatlanságukat nem vagyunk
képesek eloszlatni.

Elfogadhatlannak kell tartanom azt a
tervet, hogy Ludendorfféknak a MOVE vagy az
Ébredő Magyarok útján gyújtsunk támogatást.
Magyarország alkotmányos állam, amely fele-
lős tényezőt, nem pedig társadalmi alakula-
tok útján intézi külpolitikáját.

Budapest 1920 okt. 4.

20.8.4.

ls.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

8

München, 1920. évi szeptember hó 25.-én.

126. pol. sz.

T i t k o s .

Politikai helyzet-
jelentés.

Vonatkozással az ot-
tani 337. Res. számú
rendeletre.

5 melléklettel.

Az utolsó hét politikai eseményeit a következők-
ben foglalhatom össze:

A Bayerische Volkspartei a jelenlegi többségi
kormánypárt e hó 20. tartotta országos ülését, melyen a mellékelt
föderalistikus programot fogadtatott el egyhangulag rezolúció
gyanánt. Ezen program többek között biztosítani hajtja Bajor-
országnak az állam és kormányforma feletti szabad rendelkezés
és a követ küldés jogát is. A mellékelt különböző kommentárok,
továbbá Kehr miniszterelnök hivatalos communiqué-je mutatják,
hogy a különböző pártok és társadalmi rétegek e programot hogy
fogadták. A Deutsche Demokratische-Partei és a szoc. pártok
októberben fognak saját országos pártüléseiken a Bayerische
Volkspartei programjával foglalkozni.

A Berlinnel szemben n. pánkint fokozódóan megnyi -
latkozó ellenszav mellett (l. a. mellékelt cikket) ezen program
széles körökben népszerű; hogy "mily mértékben" lesz azonban
megvalósítva, az attól fog függni, hogy a porosz viszonyok (Rajnai

Nagyméltóságú

Gróf Teleki Pál urnak,

m. kir. Külügyminiszter .

B u d a p e s t .

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

188. K. sz. 126.

112

tartományok, Ruhrvidék, Pfalz, munkáskérdés stb.) miképen fognak az őszi és téli folyamán alakulni.

A tegnapi lapok a birodalmi kormány hivatalos közlését hozzák, hogy Franciaország Stuttgartban egy főkonzultust szándékozik felállítani.

Az itteni francia követ - Emil DARD -, ki a háboru előtt több éven át Wienben is működött, tegnapelőtt Parisba ment jelentéstétel végett; a multkor voltam nála, hosszasan beszélgettünk Magyarország helyzetéről, általában igen szympati-kusan nyilatkozott és ismételten hangsúlyozta, hogy Magyarország és Franciaország közt tulajdonképen semmiféle ellentét sem áll fenn; mi a franciáknak legjobban fájt, az a magyar csapatoknak a francia frontra való küldése volt. Itteni működéséhez, - úgy láttam, - vérmes reményeket nem fűz; s bár ismételten hangsúlyozta, hogy a bajor kormány vele szemben mily előzékeny, a refrain-je mégis mindennek az volt: "Mais enfin, -ils (les Bavaois) sont tout de même des Allemands!" A napokban egy francia konzul is bevonult Münchenbe, - neve Paul DURIEUX - az egész háboru alatt a wieni francia követtség gondozása volt rá bízva.

Ami a bajorokkal való tárgyalásokat illeti, - ebben a tekintetben a következő momentumokat tartom kiemelendőnek:

a) Stephani, -ki most Berlinbe ment, - azt mondta, az ausztriai akciót a saját szakállukra is meg akarják kockáztatni, - és nem várják be a választásokat, - ez a szándék.

b) A tárgyalásokon újabban Ludendorff maga is személyesen részt vesz és arról is szó van, hogy politikai vezetőnek Naumannt is bevonják.

c) Az ugy nevezett "Elnyomott nemzetek szövetségét" Magyarország nélkül is megakarják csinálni, - és ők továbbra is ragaszkodnak Piskupeki személyéhez, kit ^{meghívattak} ~~meghívattak~~ embernek tartják ~~amalg~~.

1) 2)

d) Az újabb tárgyalásokon, melyeken igen nagy szerepet játszik Pöhner itteni rendőrfőkapitány, - Branca és Kanzer többet részt nem vesznek, - őket teljesen elejtették.

A Magyarországról ismételtén a sajtóban Franciaországgal kapcsolatosan megjelenő cikkek, - legújabbán a "Humanitás" híre és a miniszterelnök Ö. Exz. -nak a parlamenti külügyi bizottság előtt mondott beszéde folytán, meg vagyok róla győződve, hogy a tárgyalásokból mi előbb utóbb kifogunk zárni, ha valami módon ^{a nyitni} ~~komoly~~ ^{-nak} szándékunk tanujelét nem adjuk. Az a tény, hogy Ludendorff mindinkább előtérbe lép, - s maga egyszer azt mondta, "Mein Name ist zu einem Begriff geworden! Ich muss, ob ich will oder nicht an den Ereignissen teilnehmen!" ezen tárgyalásoknak különös súlyt kölcsönöz. - Itteni hírek szerint a francia kormány hatalma teljesen a fekete csapatokon nyugszik, - a fehér franciák állítólag mind elhagyták volna a kaszárnyákat. - Ezen újk biztosra veszik, hogy Franciaországban előbb-utóbb nagy nehézségek fognak támadni s akkor elérkezett majd az ideje az "Elnyomott nemzetek szövetségét" megvalósítani, - mely, - véleményük szerint, - már pusztán létezése által is magához fogja ragadni a főhatalmat a kontinensen! Állítólag még Olaszország is hajlandó volna a későbbiekben a csatlakozásra.

2
3

Minden esetre igen fontosnak tartanám, hogy egy inofiziell személyiség pl. Janky alezredes részére, ki a tárgyalásokon eddig is résztvett, biztosítsuk magunknak a lehetőséget az új állásáról továbbra is tájékozva lenni. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha mint már említettem szándékunk komolyságánk kézzelfogható jelét adjuk, - ez pedig volna, hogy a tervezett pénzyomda felállítását Budapesten engedélyezzük, vagy pedig őket pénzzel támogatjuk. - Ugy hiszem, ha ilyen lépés a mi részünkről hamarosan nem történik - akkor magunkat végképen elejtetteknek tekinthetjük.

4
5

ORSZÁGOS IRVÉLTÁR

114

6
11

Nem tudom, mennyire kötöttük le magunkat a franciáknak, - és erre nézve igen kérek a következő direktívákban némi tájékoztatást, - azt hiszem azonban, keresni és találni kell valamely módot arra, hogy akár direkt, akár indirekt ^{utón} (Move, - Ébredő magyarok) ~~után~~ Ludendorfféknak, - épen most midőn a legnagyobb nehézségekkel küzdenek, - támogatást nyújthassunk és ezáltal a jövőben a szövetségben való részvétel lehetőségét magunknak biztosítsuk.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Henry

Érkezett 1920. X. 29. s.

363 / Res.

115

München, 1920. évi szeptember hó 25. -én.

126.201.sz.

T i t k o s .

Politikai helyzet-
jelentés.

Vonatkozással az ot-
tani 507. Rea. számú
rendeletre.

5 melléklettel.

Az utolsó hét politikai eseményeit a következők-
ben foglalhatom össze:

A Bayerische Volkpartei a jelenlegi többségi
kormánypart e hó 16-án tartotta országos ülését, melyen a mellékelt
föderalistikus program fogadtatott el egyhangulag rezolúció
gyanánt. Ezen program többek között biztosítani ohajtja Bajor-
országban az állam és kormányforma feletti esak rendeltetés
és a követ küldés jogát is. A mellékelt különböző kommentárok,
továbbá Kahr miniszterelnök hivatalos kommuniké-je mutatják,
hogy a különböző pártok és társadalmi rétegek e programot ho-
fogadták. A Deutsche Demokratische-Partei és a szoc. pártok
októberben fognak saját országos pártüléseiken a Bayerische
Volkpartei programjával foglalkozni.

A Berlinnel szemben napánként fokozódóan megnyi-
latkozó ellenszév mellett (l. a. mellékelt cikket) ezen program
lásokon szöles körökben népszerű; hogy "mily mértékben" lesz azonban
az új állás megvalósítva, az attól fog függni, hogy a porosz viszonyok (Naj-
lehetőséges, ha mind az

selfogható jelét
gyomda felállítását

Nagyimlóságú
gróf Teleki pál urnak,
m.kir. Külügyminiszter

B u d a p e s t .

ORSZÁGOS IRVÉNYTÁR

3

43
116

területek, Buhvidék, Alsó-Ausztria stb. y. kikötésük
sz. és az az előnyök elhárítása.

A tegnapi napok a Birodalom körében hivatalos
közlést hozták, hogy Franciaország Stuttgartban új forrás-
látást eszénközik felállítani. - az a parlamentti közlés

As itteni francia követ: "Közl. 1870. évi a há-
baru előtt több éven át Wienben is működött tevékenítő
munkájától, a multkor voltam a Németországban
és elgöttünk Magyarország helyzetéről, általában igen szívesen
készen nyilatkozott és ismételt hangsúlyozta, hogy Magyarország
és Franciaország közt tulajdonképen semmiféle ellentét sem áll

fen, a mi a franciáknak legjobban fejt, az a magyar csapatoknak
a francia frontra való küldése volt. Itteni miniszter: "A
kötés, vereséjéket nem fűsz, bár ismételt hangsúlyoz-
ta, hogy a bajor kormány vele szemben mily elbizonytolt refrak-
mégis mindennek az volt: "Mais enfin, - ille (des Bavares) tout

de même des Allemands!" A napokban egy francia köztud
bevonult Münchenbe, - neve Paul DURIEUX, - az szász háború alatt
a wien franciá követség gondozása volt, azé a bajorok
főhadparancsnoka

ami a bajorokkal való tárgyalásokat illeti, - az
a tekintetben a következő megállapításokat tartom kiemelendőnek:

a) Stephan, - ki most Bécsbe ment, - az kiadta,
az austrial akcióit a saját szabályokra is meg akarták közzé-
tetni, - is nem várják be a választásokat, - az eszénközések
sz. egy állás

b) A tárgyalásokon újabb küldendő személyek is
személyesen részt vesz és arról is szó van, hogy politikai ve-
zetőnek Neumann is bevonják. engedélyezik, vagy pedig csak

c) az egy nevezett "Egyesület" szervezetét szövetség
Magyarország nélkül is megakarják csinálni, - az az továbbra is
ragaszkodnak Piskueki személyéhez, kit kifogásolva embernél
tartják. azak.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

117
d) Az újabb tárgyalásokon, melyeken igen nagy szerepet játszik Páner itteni rendőrkapitány, - Branca és Kanzer többet részt nem vesznek, - őket teljesen eljuttették.

A Magyarországról ismételtén a sajtóban Franciaországgal kapcsolatosan megjelenő cikkek, - legújabbán a "Humánitá" híre és a miniszterelnök ö. Exs.-nak a parlamenti külügyi bizottság előtt mondott beszéde folytán, meg vagyok róla győződve, hogy a tárgyalásokból mi előbb utóbb kifogunk záratni, ha valami módon komoly és tisztességes szándékunk tiszteletét nem adjuk. Az a tény, hogy Ludendorff mindinkább előtérben lép, - ő maga egyszerűen azt mondta, "Mein Name ist zu einem Begriff geworden!" ezen tárgyalásoknak különös súlyt kölcsönöz. - Itteni hírek szerint a francia kormány hatalma teljesen a fekete csapatokon nyugszik, - a fehér franciák állítólag mind elhagyták volna a Kaszárnyákat. - Ezért a mark biztosra veszik, hogy Franciaországban előbb-utóbb nagy nehézségek fognak támadni s akkor elérkezett majd az ideje az "Elnyomott nemzetek szövetségét" megvalósítani, mely, - véleményem szerint, már pusztán létezése által is magához fogja ragadni a főhatalmat a kontinensen állítólag még Olaszország is hajlandó volna a későbbiekben a csatlakozásra.

Minden esetre igen fontosnak tartanám, hogy egy informális személyiség pl. Janky aláírásával, részére, ki a tárgyalásokon, eddig is részt vett, biztosítanak magunknak a lehetőséget az az állásról továbbra is tájékozva lenni. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha mint már említettem szándékunk komolyaságának kézzelfogható jelet adjuk, - ez pedig volna, hogy a tervezett pénzügyi felállítását Budapesten engedélyezik, vagy pedig őket pénzzel támogatjuk. - Úgy hiszem, ha ilyen lépés a mi részünkről hamarosan nem történik - akkor magunkat végképen eljuttetteknek tekinthetjük.

1918. FEBRUÁR 11.
5

118

Nem tudom, mennyire kötöttük le magunkat a franciáknak,
 és erre nézve igen kérek a következő direktívákban némi tájé-
 koztatást, - azt hiszem azonban, keresni és találni kell valamely
 módot arra, hogy akár direkt, akár indirekt (Move, -Bredó
 magyarok) után Ludendorfféknak, - épen most midőn a legnagyobb
 nehézségekkel küzdenek, - támogatást nyújthassunk és ezáltal
 a jövőben a szövetségben való részvétel lehetőségét magunknak
 biztosítsuk.

Fogadjja Nagyméltóságod mély tisztelettel és szinte
 nyilvánlítását.

Langh

23

... tárgyalás...
 ... Francia kormány...
 ... a fehér franciák...
 Ezen...
 ... nehézségek...
 ... "Első..."
 ... szerinti...
 ... hajlandó...
 ...

41

... tartandó, hogy egy...
 ... ki a tárgya...
 ... lehetőségek...
 ...

OSZKOSZTALY
 K. 118/118

126

A N F O R T

AUF DAS Memorandum vom 28./IX.1920.

akt 9. unter Jedy
Minderbe

Dem Zusammenschlusse der unterdrückten Völker Europas stimmen wir vollkommen bei, um die unter a./ und b./ genannten Ziele mit vereinter Kraft zu erreichen.

Dem entsprechend ist auch unser allernächstes Ziel gewesen, mit dem konsolidierten Bayern das vollste Einverständnis und festes Vertrauen herzustellen und sind wir auch bereit mit allen uns derzeit zu Verfügung stehenden Mitteln die Politik Exzellenz von Kehr zu unterstützen und mit derselben Hand in Hand vorzugehen, wobei die selbstverständliche Voraussetzung nur erwähnt werden soll, daß die Grenzen Ungarns vom Jahre 1914 in jeder Hinsicht gewahrt werden.

Nach unserer Überzeugung ist das Zusammengehen auch schon bis jetzt weitgehend gelungen und sicherlich werden Bayern und Ungarn zu einem machtvollen Faktor, sobald das trennende Hindernis Österreich in irgend einer Form beseitigt ist.

In Erkenntnis der unbedingten Notwendigkeit der Schaffung dieser grossen Basis, bevor man an die eingangs erwähnten Ziele mit Aussicht auf Erfolg herentreten kann, glauben wir also vor Allem das Schwergewicht auf das Übereinkommen legen zu müssen, das am 11./VII zwischen Herrn Kessler und Oberst Bauer einerseits und uns andererseits eingeleitet wurde, nach diesem ist die vorerwähnte nächste gemeinsame Aufgabe die Schaffung einer ungehinderten Verbindung zwischen Bayern und Ungarn - also der notwendigen Vorstufe, die dann eine feste Grundlage zur Bildung der ersten Etappe des Memorandums geschaffen wird.

Gleichzeitig müssen wir aber auch bereit sein, jede sich bietende Gelegenheit zu ergreifen und auszunützen, um unsere Situation zu verbessern - ohne dabei das grosse Ziel und die natürlichen Verbündeten aus den Augen zu verlieren. Hierbei bietet für uns die russische Frage zwar ein sehr wichtiges aber vorerst doch weitergelegenes Problem, weshalb es für uns eine grosse Erleichterung schäfe, wenn sich damit im Anfange vornehmlich Bayern/Deutschland/ befassen würde, wir aber im laufenden gehalten werden.

REZERVIERUNG

K66 1927-20-384

Die im Punkte 2./ entwickelten gemeinschaftlichen Schritte sind notwendig, doch glauben wir, dass vorerst mit der allergrössten Vorsicht und mit Bedacht vorgegangen werden muss, um das grosse Ziel nicht v o n H a u s s u s zu gefährden.

wir sind bereit zu den unter a./ erwähnten Geldmitteln beizutragen doch müssen wir hierbei ausdrücklich bemerken, dass die Behauptung als ob diese Hilfe unsererseits schon bindend zugesagt worden wäre auf einem Irrtum beruhen muss, da sowohl Seine Durchlaucht der Herr Reichsverweser wie der Ministerpräsident nur das prinzipielle Einverständnis zur Sache selbst ausgesprochen haben, die Geldbeschaffung aber den Gegenstand von Erwägungen bildete.

Ausgeschlossen ist es aber trotz anfänglichen Einverständnisses den Notendruck in unserem kleinen, von allen Seiten durch Feinde umgebenen und mit Spionen dicht belegte-m Vaterlande zu errichten, weil dies nur für die Sache selbst die grösste Gefahr, ja - ein volles Fiasco bedeuten könnte.

Auch die aufstellung des unter b./ genannten Komitees mit H a m e n halten wir im Interesse der Geheimhaltung vorerst eher für schädlich, es würde bis nach Schaffung der früher erwähnten grossen Basis genügen Verbindungsleute gegenseitig zu bestellen.

Die Gewinnung der unter c./ erwähnten russischen Kreise sollte vorerst aus Gründen, die schon früher dargelegt wurden, durch B e r l i n /:Deutschland:/ erfolgen, wobei eine Verbindung mit K r a n g e l, die durch uns schon eingeleitet ist, im Interesse der Sache unsererseits aufrechterhalten werden wird.

ИЗДАНИЕ 1907/1908

U 64 1877-20-286

den. 28.9.20 ¹²⁸ 20

Memorandum.

Die unterdrückten Völker Europa's haben jedes zur Zeit zwei Aufgaben,

- a.) Befreiung vom Radikalismus (Bolschewismus, Kommunismus)
- b.) Beseitigung der Schmachfrieden.

Keines der betroffenen Völker kann dies aus eigener Kraft erreichen, die einzige und letzte Möglichkeit bietet ein Zusammenschluß dieser Staaten. Als erste Etappe ist nötig, daß Deutschland (unter Bayerns Führung) Ungarn und das rechts orientierte Rußland zusammengehen. Später ist die Angliederung von Bulgarien und Italien erwünscht und zweifellos möglich. Es ist nötig, daß

- 1.) Über diesen Grundgedanken seitens der führenden Männer in Ungarn und Bayern (Deutschland) völliges Einverständnis und volles Vertrauen herrscht.
- 2.) Die zur Erreichung des angegebenen Zieles vorerst nötigen Schritte ungesäumt gemeinschaftlich getan werden.

Diese Schritte bestehen in

- a.) Beschaffung der ^{erf.}erfordlichen Geldmittel,
- b.) Schaffung einer inoffiziellen gemeinschaftlichen Arbeitsstelle (Komitee), das die Aktion nach der Weisung der betriebl. leitenden Staatsleuten regelt.
- c.) Gewinnung und Unterstützung der betr. russischen Kreise.

Zu a.

Geld ist nur mit Notendruck zu schaffen. Alles ist fertig, Papier, Platten usw.), es bedarf nur eines Vorschusses von 2 000 000 M. (bzw. 10000000 Kronen), der von Ungarn zugesagt, aber noch nicht gezahlt ist. Gelingt es nicht, diese Summe, auf die wir seit 3 Monaten warten, jetzt aufzubringen, so kontrahiert die betr. Firma mit Bermond.

Zu b.

Die Regierung ~~können~~ offen die erwähnte Politik nicht treiben. Somit ist vorgeschlagen, von jedem Staat je einen Vertreter in-

offiziell

164 1922-20-386 v.

BEZUGSNUMMER

15

27
21 1229

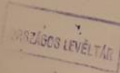
zu bestellen. Jeder dieser Vertreter arbeitet unmittelbar nach den Weisungen des betr. Staatsoberhauptes usw. (bezw. eines bestimmten Mittelsmannes) und meldet auch dorthin. Das Komitee regelt insbesondere die Verteilung der Geldmittel.

Zu c.

Von den vielen rüßischen Gruppen, die z. Zt. bestehen, ist nur eine deutschfreundlich, das ist die des Generals Biskupsky. Sie umfaßt jedenfalls die weißruthenische Bauernorganisation und die Ukraine. Wir müssen also mit dieser Gruppe bezw. mit diesem General paktieren, da niemand weiter da ist. Ob von einzelnen Seiten Biskupsky angefeindet wird, ist ganz gleich. Das Komitee kann ihn politisch und finanziell überwachen, man kann ihn ev. später ersetzen, jetzt heißt es zugreifen.

Min. der russ. Kriegsmarine, General E. Biskupsky
E. Biskupsky

KG 1322-20-284

132

nr 207/res ^{L3 130}
1920 Pol.

- 1 -

Memorandum über die Ausführungen des Vertreters
der Orgesch und des Vertrauensmannes der bayri-
schen Regierung, Herrn Kanzlers und Oberst Bauer
bei Durchlaucht Horthy, am 11.7.20.

Es gilt die unterdrückten Völker Europas
zusammen zu fassen.

a./ Zum Kampf gegen den Bolschewismus, Kommunismus
Radikalismus usw. einerseits, die Auswüchse des Kapi-
talismus andererseits.

b./ Zur Beseitigung der unerfüllbaren schwachvollen
Friedensverträge. Im Augenblick sind die bayrische und
ungarische Regierung die einzigen Faktoren, die wirk-
lich Macht hinter sich und geordnete Zustände in ihren
Ländern haben. Deshalb müssen vor allen Dingen diese
beiden Regierungen in engere Beziehungen zu einander
treten.

Im Einzelnen wurde folgendes festgesetzt I.

1./ Es gilt möglichst bald Ungarn und Bayern eine
gemeinschaftliche Grenze zu geben, um das wirtschaft-
liche und militärische Zusammenarbeiten Ungarns und
Bayerns zu ermöglichen. Österreich muss also in einer
Konstitution der österreichischen Länder entspre-
chenden Form zur Anschluss an Deutschland bzw. Bayern
gebracht werden und eine neue starke bürgerliche Re-
gierung erhalten. Die Frage der Rückkehr der Monarchie
und damit des zukünftigen Monarchen in Österreich
scheidet vorläufig aus.

464 1872-70-784

VERZEICHNIS

127
131

24

Die Aktion in Österreich muss von Österreich selbst erfolgen durch die bereits vorbereiteten Organisationen, die von Bayern aus geleitet werden. Ferner ist nötig, eine besondere Truppe aus zuverlässigsten deutschen Elementen anzuwerben /Erhardt/. Ungarn bleibt bei dieser ganzen Aktion ebenso wie Bayern offiziell neutral, ist aber berechtigt, falls die Verhältnisse erlangen, auch selbstständig den Umsturz in Wien durchzuführen. Ungarn unterstützt mit Geldmitteln in Form einer Anleihe, die von Österreich später anzuerkennen und zurückzahlen ist die Anwerbung der Truppe und den Ausbau, sowie die Bewaffnung der österreichischen Organisation. Da für die Aktion eine ausreichende Versorgung Österreichs mit Lebensmitteln besonders mit Getreide Voraussetzung ist, so ergibt sich hieraus auch die Notwendigkeit des unter 2. behandelten wirtschaftlichen Abkommens.

2. / Ungarn verpflichtet sich seinen gesamten noch verfügbaren Getreideüberschuss Bayern an die Hand zu geben, Bayern liefert dagegen möglichst weitgehend an Stelle der Bezahlung landwirtschaftliche Maschinen, Bekleidung, Düngemittel usw. Zum Abschluss dieses Vertrages entsendet Bayern umgehend Bevollmächtigte Vertreter /: Landwirtschaftsminister und Finanzleute und Getreide und sonstige Sachverständige:/. Es wird je eine, unter Aufsicht der beiden Regierungen stehende, gemischtwirtschaftliche Gesellschaft gegründet. Finanzierung voraussichtlich, wenn notwendig, durch amerikanisches Kapital.

KG 1977-70-386

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

1977-70-386

132
25

3./ Die Lieferung von Waffen aus Deutschland für Ungarn erfolgt ausschliesslich durch die Orgesch. Ungarn gibt Zahl und Art der gewünschten Waffen und Ausrüstungsgegenstände an, und zahlt einen Vorschuss. Diese Massregel ist nötig, um die vorgenommenen ungeheuren Preistreibereien auszuschalten.

4./ In der Erkenntnis, dass der Osten, insbesondere Russland, entscheidende Bedeutung besitzt, sowohl für die wirtschaftliche Zukunft Deutschlands und Ungarns, wie zunächst für die Erreichung der eingehende geschilderten Zwecke, muss versucht werden in Russland Boden zu gewinnen. Die Einzelheiten werden mit den a.Zt. hier anwesenden russischen Vertretern General Biskupski und Staaterat Miller vorbereitet. Mit anderen Vertretern russischer Organisationen soll vor erst seitens beider Regierungen nicht verhandelt werden. Besonders wichtig bleibt die Finanzierung dieser russischen Aktion. Es ist eine erhebliche Menge russischen Geldes nötig, dessen Beschaffung eingeleitet ist.

5./ In Norddeutschland ist die politische Lage überaus verworren. Wie lange sich die jetzige Regierung halt ist fraglich, ebenso was für eine Regierung dann folgt. Zweifellos steht, um zu geordneten Zuständen zu kommen, ein schwerer Kampf bevor. Die in Norddeutschland geschaffenen und zum Kampf gegen den Umsturz bereiten Organisationen, haben sich der Orgesch unterstellt, sodass tatsächlich die gesamte militärische Organisation in Deutschland in den Händen der Orgesch liegt.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

6./ Der Orgesch liegt es ob, für den Fall, dass die Tschechoslowakei zur Aufrechterhaltung

1944 1972-20-384

1944 1972-20-384

26

der jetzigen Österreichischen Regierung politisch oder militärisch eingeteilt sollte, Gegenmassregeln zu treffen.

über die Person ist baldige Einigung nötig.

3. Um die Verbindung und Verständigung zwischen Ungarn und Bayern /Deutschland/ zu fördern, wird folgendes vorgesehen:

- a. /Gestellung zweier besonderer Kuriers.
- b. /Einführung guter deutscher Zeitungen /Bayrischer Kurier, Deutsche Zeitung, Tagl. Rundschau/ Diesen Zeitungen ist naheulegen, Sonderberichterstattung sich hier in Ungarn zu halten. Die "Vossische Zeitung" ist zu beschränken.

464 1972-20-384

OKRZ/305 UNVÉLTÁR

139
27

Notizen über General Biskupsky.

- 1.) Biskupsky arbeitet mit den Deutschen seit Jahresfrist in vollster Offenheit. Er hat deren ganzes Vertrauen. Wenn die Äußerung eines Russen, sei es auch Wrangel, sofort ohne Nachprüfung die deutschen Garantien umwerfen kann, so ist eine Zusammenarbeit überhaupt unmöglich.
- 2.) Wie nachgewiesen, besteht zwischen Biskupsky und Wrangel aber gar kein unlösbarer Gegensatz, - im Gegenteil! Natürlich muß Wrangel den General Biskupsky offen auf das Schärfste desavouieren, da er sonst die Unterstützung Frankreichs verliert. Wie die Sache im Geheimen aussieht, ist mündlich seiner Durchlaucht bereits erläutert worden. Es mag noch hinzugefügt werden, daß in Übereinstimmung hiermit Wrangel z.Zt. in Deutschland zu verhandeln sucht.
- 3.) Wrangel ist nach seiner Kraft und Gebietsumfang nicht mehr, wie ein Randstaat. Seine Macht ist allerdings mit der Niederlage des Bolschewismus durch die Polen gewachsen, aber auch heute nicht ausschlaggebend. Erholt sich Sowjet-Rußland, so kann nicht Wrangel Rußland befreien, es wird eben unsere Aufgabe bleiben. Bricht der Bolschewismus zusammen, so ist Wrangel ohne Gegner und ohne Bedeutung. Truppen um Rußland für sich zu erobern, hat er nicht.
- 4.) Ukraine, Galizien und Weißruthenen lehnen Wrangel überhaupt ab. Desgleichen stehen ihm die Bauernbünde, Demokraten und Monarchisten ablehnend gegenüber. Dagegen hat sich das Prager Komitee (Bauernorganisationen der Weißruthenen) bedingungslos dem General Biskupsky unterstellt, Ukraine (Oskirko bzw. General Grekow) desgl. für den Fall, daß Biskupsky deutsche Hilfe finanziell und materiell gewährleisten kann. Galizien hat wieder Grekow sich für Aufmarsch usw. zur Verfügung gestellt.
- Übrigens geschieht auch der Anschluß der Ukraine unter formellem Einverständnis und mit Wissen Wrangels, da man Frankreich jetzt keinesfalls verprellen oder mißtrauisch machen darf. Daß aber tatsächlich alles auf ein Zusammengehen mit Deutschland abzielt, dafür sind die z.Zt. schwebenden Verhandlungen

Vok 1377-20-386 von

OWSZAKOS LEWELTAR

20

der Ukrainer mit der deutschen Industrie - die unter Zuziehung Biskupsky's stattfinden, ein Beweis.

5.) Ein französisch oder englisch orientiertes Rußland wäre der Tod Deutschlands aber auch die endgültige Verkümmernng des tausendjährigen Ungarns. Deutschland kann sich nur mit und durch Rußland erholen, es ist dies eine Lebensfrage für Deutschland und es muß also mit den deutschfreundlichen Rußlandkreisen gehen. Diese sind z.Zt. allein in dem General Biskupsky vertreten. Einen andern ernsthaften Vertreter giebt es nicht. Erkennt Ungarn das gemeinschaftliche große Ziel mit Deutschland an, so bedeutet das auch für Ungarn ein deutschorientiertes Rußland, und damit ein Zusammenarbeiten mit Biskupsky.

Biskupsky

K66 1377-20-386 un

ORSDIGOS PVEITAN
21

K66 1377-20-386 un

22

35 136
B

Kopie eines Vertrages.

(Von den beteiligten Seiten unterschrieben)

Wir Unterzeichnete: der bevollmächtigte Vertreter der Weissrussischen Bauernorganisationen Ingenieur Aleksander Antonowitsch Bachalowski einerseits und der bevollmächtigte Vertreter der vereinigten ukrainischen Organisationen: der Sambetjnik (Anhänger der ukrainischen Selbstständigkeit) der Chijeborob (Landarbeiter)-Monarchisten, der Chiesborob (Demokraten), der Ukrainischen Volkspartei (Boguposky) und der galizischen Parteien: der Demokratischen und radikalen Volksparteien, General-Lieutenant in Generalstabe G. ...

Die gegenseitigen Bedingungen sind folgende:

1) In Hinblick darauf, dass der Bolschewismus, der Rußland ruiniert hat, an der Wurzel gefasst und vernichtet werden muss und dass der Kampf Weissrusslands und der Ukraine gegen den Bolschewismus mit der Befreiung beider Länder von demselben nicht aufhören kann, sondern bis zur Befreiung des ganzen Russlands von diesem Joch fortgeführt werden muss, erkennen beide Seiten an, dass diese Frage von Gesichtspunkte der Befreiung ganz Russlands und der selbststen Hilfe allen belassen Armeen gegenüber von dringest angefangen, sowie der zusehensoberten Vereinigung in Kampfe aller neustaatlichen Organisationen des ehemaligen Russlands, bis zur endgültigen Beseitigung des Bolschewismus, betrachtet werden muss.

ORSHAGS LEVINTAR

Die endgültige Form der politischen Vereinbarungen zwischen den einzel- und randstaatlichen Neubildungen nach der Vernichtung des Bolschewismus nicht vorbestimmend, stellen wir uns als notwendigste Annäherung und Verbindung aller dieser Neubildungen zur Aufgabe, um in diesen riesigen und heimatlosen Lände, den Frieden schnelligst wiederherzustellen und die Rückkehr zur friedlichen Arbeit, zur Rechtl. chkeit zu gewährleisten und die reale Möglichkeit

ucl. 1972-70-356

57 138
36 137

zu schaffen, auf gesetzlichen, parlamentarischen Wege die gegenseitigen Beziehungen der einzelnen Teile des ehemaligen Russlands auszuarbeiten und festzulegen.

2) Um den Erfolg im Kampfe gegen den, den Internationalismus predigenden, Bolschewismus zu sichern, betrachten wir ~~den~~ als Eckstein unserer Tätigkeit, die Schaffung von territorialen und nationalen weisrussischen und ukrainischen Armeen, welche, sich auf das Volk stützend, das Volkstum verteidigen, sowie die Verteidigung auch des übrigen Russlands von allen Anschlägen auf die Freiheit des Volkes und sein Recht zur friedlichen Arbeit im Staate seitens aller Interventionisten, unter solchen Deckmantel sie auch stehen mögen. Eine jede Armee wird unter einer besonderen unabhängigen Führung gebildet und in strategischer Hinsicht unter ein gemeinsames Oberkommando, welches wir Frunze zu übergeben für nötig erachten, gestellt.

3) Falls die Ukrainische Armee sich auf Weisrussischen Territorium, oder umgekehrt befindet, so ist der betreffende administrative Regierungsapparat dieses oder jenes Landes verpflichtet, die Operationen nach Bedürfnis zu unterstützen und die Armee zu verpflegen und zu versorgen.

4) Die ausserordentlich trostlose Lage bedeutender Gebiete Weisrusslands in Betracht ziehend, übernimmt die Ukraine in erster Linie die Verpflichtung die operierenden Armeen zu verpflegen und Weisrussland unter besonders günstigen noch auszuarbeitenden Bedingungen zu helfen.

Weisrussland seinerseits hilft der Ukraine mit den Produkten, die sich in unserer Hand befinden und deren die Ukraine benötigt.

5) Die grundlegenden Prinzipien der Agrar- und der anderen staatlichen Reformen müssen ~~zuerst~~ in beiden Ländern ausgearbeitet und dann einer besonderen Konferenz der betreffenden Vertreter beider Übereinstimmung vorgelegt werden.

6) Bei Abschlüssen von Anleihen und Verträgen mit auswärtigen Staaten oder mit deren Staatbildungen auf ehemaligen russischen Gebiet, müssen beide vertrag schliessenden Teile, die keine separaten Schritte unternehmen dürfen, entgegen sein.

7) Zur Vereinfachung und Erleichterung der gegenseitigen Beziehungen...

ORSHAGOS IZVEŠTAR

UGG 1922-20-384

laufenden
Erledigung der ~~Wichtigsten~~ Fragen muss bei jeder Regierung sowie auch bei den Stäben der Armeen ein besonderer bevollmächtigter Vertreter des anderen Staates befinden.

8) Die Vertretung in Auslands, muss nach Möglichkeit eine gemeinsame sein, so sich aber Vertreter beider Regierungen befinden, müssen dieselben vollständig solidarisch und in vollen Kontakte vorgehen.

9) In inneren Angelegenheiten der beiden Länder (Weissrussland und Ukraine) verpflichtet sich jeder vertragschliessende Teil keine separaten Verhandlungen mit Vertretern der einzelnen politischen oder öffentlichen Gruppierungen und Strömungen des anderen Landes zu führen. Beide Teile sind verpflichtet, sich nur durch die den Vertrag unterschriebenen Persönlichkeiten oder deren bevollmächtigte Vertreter, denen volle Handlungsfreiheit in Sachen des eigenen Landes eingeräumt wird, zu verständigen.

UKRAJINSKIY VETLAR

Kole 1322-20-384-22-20

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (HU-ÁBTL)

HU-ÁBTL-4.1. A-434. A magyar hírszerzési szolgálat 1. kötet (a magyar hírszerzési szolgálat módszerei 1936-ig).

HU-ÁBTL-4.1. A-686. Etelközi Szövetség.

HU-ÁBTL-4.1.A-650. Összefoglaló. Prónay-különítmény alakulása és tevékenysége 1919–1945.

HU-ÁBTL-4.1. A-687. Az 1919-es ellenforradalmi kormány által megalakított szervezetek (1947).

HU-ÁBTL-4.1. A-718. A Vannay-puccs polgári személyeinek bírósági töredékanyaga, valamint kapcsolatos iratok.

HU-ÁBTL-4.1. A-719. Zadravec István tábori püspök “Hét év a táborban” című naplója dokumentumokkal.

HU-ÁBTL-4.1. A-720/1. A Horthy-rendszer jobboldali szervezetei.

HU-ÁBTL-4.1. A-879. 1919-es fehérterroristák anyaga.

HU-ÁBTL-4.1. A-881. Rongyos gárdisták, szabadcsapatok, különítményesek anyaga.

HU-ÁBTL-4.1. A-1047. Fehérház Bajtársi Egyesület, Anti-Bolsevista Comité.

HU-ÁBTL-4.1. A-2124. Volt horthysta titkos szervezetek.

HU-ÁBTL-V-93302. Wünscher Frigyes.

Bundesarchiv, Berlin (BArch)

BArch-R 1507/2129. Bajor sörpuccs.

BArch-R 1507/400. Organisation Escherich. Orgesch Orka.

BArch-R 707/142. A bajor–magyar kapcsolatokra vonatkozó iratok.

Budapest Főváros Levéltára, Budapest (HU-BFL)

HU-BFL-IV-1407-b-XI. üo.-151/1922. A Budapesti Főkapitányság főkapitányi jelentése Budapest székesfőváros tanácsának.

HU-BFL-VI-15-c-205/1945. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Államrendészeti Osztálya jelentése a Kettőskereszt

Vérszövetség felosztatott egyesület adatai tárgyában
Budapest főváros főpolgármesteréhez, Budapest,
1945. december 3.

HU-BFL-VII-1-d-10935/1924. Keő-Kucsera
István büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Illy László és társai
büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-16193/1923. Márffy József és
társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-11717/1923. Bedő József és Dula
József büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-10559/1925. A Kovács testvérek
büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-198/1940. Kiss Gábor Jenő pere.

HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Kmetty Károly
büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-1923-03/041. Apor Viktor és
társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0610. Ulain Ferenc és
társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-193/1926. Windischgrätz Lajos
és társai pere.

HU-BFL-VII-101-c-fegyenc-I-8184. Márffy József
fogytörzskönyve.

- HU-BFL-XXV-1-a-659/1946. Balogh Ferenc
büntetőpere.
- HU-BFL-XXV-1-a-1945/778. Budaváry László
büntetőpere.
- HU-BFL-XXV-1-b-4587/1946. Márffy József
igazolási eljárása.
- HU-BFL-XXV-2-b-8311/1947. Dr. Minich József
igazolási eljárása.
- HU-BFL-XXV-2-b-4767/1946. Kovarcz Emil
népügyészségi büntetőpere.
- HU-BFL-VII-5-e-1949/20630. Héjjas Iván és társai
népbírószági büntetőpere.

Hadtörténelmi Levéltár, Budapest (HU-HL)

HU-HL-VKF. A Magyar Királyi Honvéd Vezérkar
Főnöke Levéltára, 1919–1945.

Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára, Szeged (HU-MNL-CSML)

HU-MNL-CSML-XXV-8-5-d-NB-148/1945.

Piroska János háborús és népellenes bűntette.

**Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára,
Budapest (HU-MNL-OL)**

HU-MNL-OL-K 27. Minisztertanácsi
jegyzőkönyvek, 1867–1944.

HU-MNL-OL-MOL-K 64-1920-2-60.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Megállapodás az elszakadt részeken
folytatandó irredenta szervezéséről, 1920.

HU-MNL-OL-K 64-1920-41-515.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Előterjesztés a külügyminiszter részére az
elcsatolt területeken megvalósítandó diverziós és
terrorcselekményekről, 1920.

HU-MNL-OL-K 64-1921-41-187.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Feljegyzés az elcsatolt területeken
folytatandó diverziós tevékenységről, 1921.

HU-MNL-OL-K-64-1921-41-199.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Schitler vezérkari alezredes feljegyzése a
német és a magyar irredenta szervezetek közötti
együttműködés tárgyában, 1921.

HU-MNL-OL-K-64-1921-41-221.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált

iratai – Jelentés a német ORKA és Orgesch irredenta szervezetekkel való tárgyalásról, 1921.

HU-MNL-OL-K 64-1923-41-81.

Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált iratai – Masirevich Szilárd bécsi magyar követ számjeltávirata a külügyminiszter részére, melyben arról számol be, hogy Ludendorff német tábornok nála járt, és titkos tárgyalást kezdeményezett Siménfalvy ezredessel, mint a kormányzó bizalmi emberével, Bécs, 1923. február 6.

HU-MNL-OL-K 65 – Külügyminisztérium –

Politikai osztály – „D” (defenzív) referatúra iratai.

HU-MNL-OL-K 67. Külügyminisztérium –

Politikai hírszolgálati osztály.

HU-MNL-OL-K 149-1926-6-3473.

Belügyminisztérium rezervált iratai – A Magyar Királyi Belügyminisztérium bizalmas körlevele a törvényhatóságoknak és a rendőrkapitányságoknak a Nemzeti Munkavédelmi Tartalék a megszünt Kettőskereszt Vérszövetséggel való kapcsolatba hozása tárgyában, Budapest, 1926. március 5.

HU-MNL-OL-K 149-1926-6-4250.

Belügyminisztérium rezervált iratai – A titkos társaságok felfedése, 1926.

- HU-MNL-OL-K 149-1924-1-2042.
Belügyminisztérium rezervált iratai – Siménfalvy
Tihamér vszkt. ezredes felterjesztése a Kormányzó
Katonai Irodájához Károlyi Mihály szabadkai
tartózkodásáról, Budapest, 1924. október 1.
- HU-MNL-OL-K 429-1926. 05. 07.–10. 14. A
Magyar Távirati Iroda – Napi hírek – Frankper,
1926. május–október.
- HU-MNL-OL-KS 274-f-11. cs.-44. őrzési egység.
Jelentés az Etelközi Szövetségről.
- HU-MNL-OL-K 429. Belügyminisztériumi levéltár
– Kozma Miklós iratai.
- HU-MNL-OL-P 1360. Magyar Országos Véderő
Egylet.
- HU-MNL-OL-P 2249-7. sorozat. Ébredő
Magyarok Egyesülete.
- HU-MNL-OL-P 2249-47. sorozat. Turáni
Vadászok Országos Egyesülete.
- HU-MNL-OL-P 2249-61. sorozat. Fehérház
Bajtársi Egyesület.
- HU-MNL-OL-P 2249-81. sorozat. Magyar
Fajvédők Országos Szövetsége.

Politisches Archiv, Berlin, (PA)

PA-AA-(B)-R 30531-Bd. 1. Szigorúan titkos bizalmas jelentés Budapestről a német–magyar jobboldali együttműködésről, 1923. augusztus 23.

PA-AA-(B)-R-30531-Bd. 1. Boltze német követségi titkár szigorúan bizalmas feljegyzése az Ulain-ügyről, 1923. november 10.

PA-AA-(B)-R-30531-Bd. 1. A német külügyminisztérium átirata a közrendvédelmi felügyeletet ellátó birodalmi megbízottnak, 1923. november 14.

PA-AA-(B)-R 30531-Bd. 1. Welczeck budapesti német nagykövet jelentése a Külügyi Hivatalnak az Ulain-ügyről, 1924. január 26.

Szakirodalmi források

ABLONCZY Balázs, *Teleki Pál*, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.

ABLONCZY Balázs, A frankhamisítás. Hálók, személyek, döntések, *Múltunk*, 2008/1, 29–56.

ABLONCZY Balázs, *Keletre, magyar! A magyar turanizmus története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2016.

ABLONCZY Balázs, *A miniszterelnök élete és halála. Teleki Pál (1879–1941)*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2018.

ABLONCZY Balázs, *Ismeretlen Trianon*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2020.

ÁDÁM T. István, *A nyugat-magyarországi felkelés története*, Budapest, Külpolitika Kiadása, 1935.

A Horthy-korszak Magyarországa jugoszláv szemmel. Délszláv levéltári források 1919–1941, forráskiad. HORNYÁK Árpád, Pécs–Budapest, Kronosz Kiadó – MTA BTK Történettudományi Intézet, 2016.

ANDAHÁZI SZEGHY Viktor, Trianontól Bledig. A Magyar Királyi Honvédség szervezése és lehetőségei 1920–1938 között, *Hadtudomány*, 2019/3, 15–23.

Christopher ANDREW, *The Secret World. A History of Intelligence*, London, Penguin Books, 2019.

ANGYAL Béla, Magyar szervezetek és mozgalmak Csehszlovákiában 1918–1921. I. rész, *Fórum*, 2000/1, 13–20.

ANGYAL Béla, *Érdekvédelem és önszerveződés. Fejezetek a csehszlovákiai magyar pártpolitika történetéből*, Dunaszerdahely, Fórum Intézet – Lilium Aurum Kiadó, 2002.

ÁROKAY Lajos, Az önálló magyar katonai attaséi szolgálat előzményei 1918–1919, *Hadtörténelmi Közlemények*, 1983/1, 73–95.

ÁROKAY Lajos, A rejtett magyar katonai attaséi szolgálat első állomáshelyeinek felállítása, 1920–1923, *Hadtörténelmi Közlemények*, 1983/3, 356–381.

ÁROKAY Lajos, A rejtett magyar katonai attaséi szolgálat tevékenysége 1923–1928 között, *Hadtörténelmi Közlemények*, 1983/4, 574–592.

A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról (1918–1934). I. kötet. *Az 1920-as évek*, forráskiad. NÉMETH István, Budapest, magánkiadás, 2017.

A XX. század magyar beszédei, szerk. Vajda Barnabás, Budapest, Agave Kiadó, 2007.

Az Endre–Bakj–Jaross-per, forráskiad KARSAI László, MOLNÁR Judit, Budapest, Cserépfalvi Kiadó, 1994.

B. STENGE Csaba, Fejezetek a Rongyos Gárda kárpátaljai bevetésének történetéből, I. A salánki megadás, *Acta Academia Beregsasiensis*, 17. évf. 2018, 39–66.

B. STENGE Csaba, Magyar hadműveletek Kárpátalja visszacsatolása során, 1939. március. II. fázis (I. rész), *Sereg Szemle*, 2018/2, 106–114.

B. STENGE Csaba, Magyar hadműveletek Kárpátalja visszacsatolása során, 1939. március. II. fázis (II. rész), *Sereg Szemle*, 2018/3–4, 121–129.

B. STENGE Csaba, Fejezetek a Rongyos Gárda kárpátaljai bevetésének történetéből II. Térképhelyesbítő a „vízkereszti csatában”, 1939. január 6-án, *Limes*, 2020/7, 43–58.

BALLA Tibor, A trianoni békediktátum és az önálló magyar haderő, *Honvédségi Szemle*, 2020/3, 109–122.

BARTHA Ákos, *Bajcsy-Zsilinszky Endre. Életút és utóélet*, Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2020.

BARTHA Ákos, Az utolsó csepp a pohárban. Soltra József rendőr meggyilkolása, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása*. (Rendészettörténeti Tanulmányok 2.), szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona–TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 28–44.

BARTHA Ákos, Fajvédelem és ellenállás, *Regio*, 2021/2, 251–271.

BARTHA Ákos, *Véres város. Fegyveres ellenállás Budapesten, 1944–1945*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

BARTHA Ákos, A magyar fajvédelem útjai a második világháború idején, in *Trianon után. Politikai gondolkodás és történetírás*, szerk. HÖNICH Henrik, Budapest, Századvég Kiadó, 2022, 187–210.

BARTHA Ákos, *Törzsökösök, rongyosok, turániak. Németellenes magyar fajvédelem 1938–1945*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2023.

BARTHA Ákos – PÓCS Nándor – SZÉCSÉNYI András, Egy hosszan „ébredő” túlélőművész. Zsabka Kálmán pályarajza (1897–1971) I. rész, *Múltunk*, 2019/2, 138–180.; II. rész: *Múltunk*, 2019/3, 234–276.

BELLÉR Béla, *Az ellenforradalom nemzetiségi politikájának kialakulása*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1975.

Bethlen István titkos iratai, forráskiad. SZINAI Miklós – SZŰCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1972.

BODÓ Béla, The White Terror in Hungary. The Social World of Paramilitary Groups, *Austrian History Yearbook*, 2011/42, 133–163.

BODÓ Béla, Héjjas Iván. Egy ellenforradalmár élete, *2000*, 2010/10, 9–27.

BODÓ Béla, Pál Prónay. *Palamilitary Violence and Anti-Semitism in Hungary, 1919–1921*, The Carl Beck Papers in Russian and East-European Studies, No. 2101, Pittsburgh, University of Pittsburgh, 2011.

BODÓ Béla, Favorites or Pariahs? The Fate of the Right-Wing Militia Men in Interwar Hungary, *Austrian History Yearbook*, 2015/46, 327–359.

BODÓ Béla, *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921*, London, Routledge, 2019.

BODÓ Béla, *A fehérterror*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2022.

BODÓ Béla, *Oppression, Terror and „Split Legitimation”*. *The Troubled Relationship between the Conservative Authoritarian State and Its Right-wing Critics in Hungary between 1919 and 1945*, in *A Transnational History of Right-Wing Terrorism. Political Violence and the Far Right in Eastern and Western Europe since 1900*, szerk. Johannes DAFINGER – Moritz FLORIN, London, Routledge, 2022, 46–69.

BOROS Ferenc, *Magyar–csehszlovák kapcsolatok 1918–1921-ben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Öt nemzedék, és ami előtte következik... A temesvári Levente-pör, 1919–1920*, Budapest, Noran Kiadó, 2006.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Iff. Niamešny Mihály és a temesvári Levente-pör, 1919–1920*, Budapest, Helikon Kiadó, 2010.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Kisfiúk a nagy viharban. A temesvári „Levente-pör” – az első román „irredenta per” története, 1919–1922*, Budapest, Kortárs Kiadó, 2020.

BOTLIK József, A nyugat-magyarországi felkelés. 1921. augusztus 28. – október 4., *Valóság*, 2007/3, 24–47, illetve 2007/4, 39–58.

BOTLIK József, *Nyugat-Magyarország sorsa, 1918–1921*, Vasszilvagy, Magyar Nyugat Könyvkiadó, 2012.

BÖDŐK Gergely, *Vörös- és fehérterror Magyarországon, 1919–1921*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2018.

Timothy S. BROWN, *Weimar Radicals. Nazis and Communists Between Authenticity and Performance*, New York, Berghahn Books, 2009.

Csak szolgálati használatra! Iratok a Horthy-hadsereg történetéhez, 1919–1938, szerk. HETÉS Tibor, MORVA Tamásné, Budapest, Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, 1968.

Alexander CLIFFORD, *Hindenburg, Ludendorff and Hitler. Germany's Generals and the Rise of the Nazis*, London, Pen and Sword Military, 2021.

CSAPLÁR-DEGOVICS Krisztián, „Nekiink nincsenek gyarmataink és bódítási szándékaink”. *Magyar részvétel a Monarchia gyarmatosítási törekvéseiben a Balkánon (1867–1914)*, Budapest, ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2022.

CSELÉNYI Zsuzsanna, *Az Ébredő Magyarok Egyesülete (ÉME) működése 1918–1920, Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sectio Historia*, 1991/20, 51–67.

CSONKA Laura, Nemzetközi és hazai fellépés a népbiztosok megkegyelmezése érdekében, *Archívnet*, 2015/3.

https://archivnet.hu/politika/nemzetkozi_es_hazai_fellepes_a_nepbiztosok_megkegyelmezese_erdek_eben.html

CSUNDERLIK Péter, *Radikálisok, ateisták, szabadjongondolkodók. A Galilei Kör története (1908–1919)*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2017.

DEMETER Gábor, *Kisállami törekvések és nagyhatalmi érdekek a Balkán-háborúk idején (1912–1913)*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2007.

DEMETER Gábor, *A két Balkán-háború hadtörténete (1912–1913)*, Debreceni, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2008.

DEMETER Gábor, *Diplomatic Struggle for Supremacy over the Balkan Peninsula 1878–1914*, Szófia, Institute for Historical Studies, Bulgarian Academy of Sciences, 2017.

DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, *Nemzetbiztonsági Szemle*, MMXV/I, 146–197.

Dokumentumok az 1918/19-es forradalmak Duna–Tisza közti történetéhez, szerk. ROMSICS Ignác, Kecskemét, Bács-Kiskun Megyei Levéltár, 1976.

DOMONKOS László, *A Héjjas-nyárfa árnyékában*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

DÓSA Rudolfné, *A MOVE. Egy jellegzetesen magyar fasiszta szervezet*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

DROZDY Győző, *Ehett illúziók. Drozdy Győző emlékiratai*, szerk. PAKSY Zoltán, Budapest, Kossuth Kiadó, 2007.

ERDÉLYI Péter, *Képviselőtestületi választások 1929-ben Csongrádon*, (Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében 2003), szerk. ERDÉLYI Péter – SZŰCS Judit, Szeged, Móra Ferenc Múzeum, 2002, 119–125.

ERDEŐS László, *A magyar honvédelem egy negyedszázada 1919–1944*, szerk. BABUCS Zoltán, Gödöllő, Attraktor Kiadó, 2007.

FÁBIÁN Máté, *Borbély-Maczkó Emil (1887–1945). Politikai életrajz*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola, 2019.

FÁBIÁN Máté, *Egy fajvédő főispán. Borbély-Maczkó Emil (1887–1945)*, Budapest, Kronosz Kiadó – Magyar Történelmi Társulat, 2020.

FAZEKAS Csaba, Prohászka Ottokár és a „hungarizmus” fogalmának genezise, *Múltunk*, 2017/1, 4–34.

FEGYÓ János, *Adalékok a szélsőjobboldal fokozódó szervezkedésének történetéhez a gazdasági világválság éveiben*, in *A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve, 1967–1968*, Budapest, Népművelési propaganda iroda, 1969, 261–289.

FIZIKER Róbert, *Habsburg kontra Hitler. Legitimisták az Anschluss ellen, az önálló Ausztriáért*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2010.

FODOR Miklós Zoltán, Az Etelközi Szövetség története, in *Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve, 2007 (XXXI.)*, Salgótarján, 2008, 118–156.

FORGÁCS Balázs, *Gerillák, partizánok, felkelők. Az irreguláris hadviselés elméletének története – korunk kihívásai*, Budapest, HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Nonprofit Kft., 2020.

FOGARASSY László, A Prónay-Ranzenberger pör (1930–1932), *Soproni Szemle*, 1978/1, 23–40.

Norbert FREI, *National Socialist Rule in Germany. The Führer State 1933–1945*, Oxford, Oxford University Press, 1987.

GARAMI Erika, *Az 1920-as évekbeli magyarországi frankhamisítás numizmatikai vonatkozásai*, Numizmatikai Közlöny, 2003–2004/CII–CIII, 65–71.

GERGELY Ernő–SCHÖNWALD Pál, *A Somogyi–Bacsó-gyilkosság*, Budapest, Kossuth Kiadó, 1978.

GERGELY Jenő, *Gömbös Gyula. Politikai pályakép*, Budapest, Vince Kiadó.

GELLÉRT Ádám, Egy antiszemita hármas rablógyilkosságtól a kegyelemig, Index.hu, 2018. október 26.

<https://index.hu/techtud/tortenelem/2018/10/26/mit-kezdjünk-hejjas-ivannal-100-ev-utan/>

GELLÉRT Ádám, Béla Bodó: *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921*, (Mass Violence in Modern History 5.), Routledge, London–New York 2019. 333 oldal, *Századok*, 2020/4, 892–894.

GERGELY Ferenc–KISS György, *Horthy leventéi. A leventeintézmény története*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1976.

Robert GERWARTH, *The Vanquished. Why the First World War Failed to End, 1917–1923*, Farrar, Straus and Girou, 2016.

Robert GERWARTH, *Harc a Vörös Szörnyeteggel. Ellenforradalmi erőszak Közép-Európa vereséget szenvedett államaiban*, ford. VÁRADY Péter, in *Háború béke idején. Paramilitáris erőszak Európában az első világháború után*, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017, 71 – 92.

Robert GERWARTH–John HORNE, *Paramilitarizmus az első világháború után*, ford. VÁRADY Péter, in *Háború béke idején. Paramilitáris erőszak Európában az*

első világháború után, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017, 13–32.

GOTTFRIED Barna, Thuróczy István és a román király elleni merényletterv, *Székegyföld*, 2010/7, 79–101.

GOTTFRIED Barna–NAGY Szabolcs, *A Székegy Hadosztály története*, Csíkszereda, Csíkszereda Kiadóhivatal, 2019.

G. SOÓS Katalin, *A nyugat-magyarországi kérdés 1918–1919*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

G. SOÓS Katalin, Magyar–bajor–osztrák titkos tárgyalások és együttműködés, 1920–1921, *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica*, 1967/XVII, 3–43.

G. SOÓS Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971.

GULYÁS László, *A Horthy-korszak külpolitikája. 1. Az első évek 1919–1924*, Máriabesnyő, Attraktor Kiadó, 2012.

GULYÁS Martin, Az 1945-ös csongrádi földosztás vesztesei, *Emlékeztető*, 2016/1–2, 52–68.

GYURGYÁK János, *Magyar fajvédők*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012.

Háború béke idején. Paramilitáris erők Európában az első világháború után, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017.

Hadtudományi Lexikon. Új kötet, főszerk. KRAJNCZ Zoltán, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.

HATOS Pál, *Az elátkozott köztársaság. Az 1918-as összeomlás és forradalom története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2018.

HATOS Pál, *Rosszfiúk világforradalma. Az 1919-es magyarországi tanácsköztársaság története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

HATOS Pál, Veszedelmes viszonyok? A két világháború közötti katolikus–protestáns versengés történelmi kontextusai, in *Trianon után. Politikai gondolkodás és történetírás*, szerk. HÖNICH Henrik, Budapest, Századvég Kiadó, 2022, 137–166.

HETÉNYI IMRE, *Amikor a rend őre voltam*, Budapest, Pantheon Kiadás, 1941.

Ulrike Claudia HOFFMANN, „*Verräter verfallen der Feme!*” *Fememorde in Bayern in den zwanziger Jahren*, Köln–Weimar, Böhlau Verlag, 2000.

HOLLÓSI Gábor, Országgyűlési választási rendszer a Horthy-korszak Magyarországon, *Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás*, 2015/1, 115–133.

Horthy Miklós titkos iratai, forráskiad. SZINAI Miklós, SZŰCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1965.

HORTHY Miklós, *Emlékirataim*, Budapest, Európa Kiadó, 1990.

HOLLÓS Ervin–LAJTOS Vera, *Horthy Miklós, a fehérek vezére*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1985.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. I. Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon 1919–1921, forráskiad. KARSAI Elek, KUBITSCH Imre, NEMES Dezső, PAMLÉNYI Ervin, Budapest, Szikra Kiadó, 1956.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. III. Az ellenforradalmi rendszer gazdasági helyzete és politikája Magyarországon 1924–1926, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. IV. Az ellenforradalmi rendszer külpolitikája 1927. január 1. – 1931. augusztus 24., forráskiad. KARSAI Elek, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1967.

Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 2., szerk. HORVÁTH Ibolya – SOLT Pál – SZABÓ Győző – ZANATHY János – ZINNER Tibor, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1993.

JAGADICS Péter, A Horthy-hadsereg Nemzetvédelmi Szolgálat, *Szakmai Szemle – A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának szakmai kiadványa*, 2010/3, 191–205.

JANKOVICH Arisztid, *A Nemzeti Hadsereg (1919)*, forráskiad. GYÖRGY Sándor, Budapest, Szülőföld Könyvkiadó – Trianon Múzeum, 2019.

Nigel H. JONES, *Hitler's Heralds. The Story of the Freikorps, 1918–1923*, Dorset, Barns and Noble, 1995.

KÁDÁR Gábor–VÁGI Zoltán, *Antiszemita atrocitások, gyilkosságok, pogromok a fehérterror időszakában*, ELTE Társadalmi Konfliktusok Kutatóintézete, 2010.
http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=138:antiszemita-atrocitasok-gyilkosságok-pogromok-a-feherterror-idszakaban-&catid=16:esetek

KÁDÁR LYNN Katalin, *Eckhardt Tibor amerikai évei, 1941–1972*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2006.

KÁNTÁS Balázs, *A Duna–Tisza közti dosszié. Három alapvető forrás a Duna–Tisza közti paramilitáris erőszak történetéhez, 1919–1924*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *A különítményesek nyomában. Tanulmány és források Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye tevékenységéről, 1919–1923*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Váry Albert koronaügyész-helyettes összefoglaló jelentése a fehérterror Duna–Tisza közén zajlott*

eseményeiről, 1922, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Konszolidáció kézigránáttal? Az Ébredő Magyarok Egyesületének antiszemita indíttatású jászkarajenői merényletéről, 1922, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.*

KÁNTÁS Balázs, *A csongrádi bombamerénylet. Sajtó- és egyéb források a Horthy-korszak egyik antiszemita terrorcselekményének kontextusához, 1923–1924, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.*

KÁNTÁS Balázs, *A Csocsó bácsi-féle összeesküvés: Apor Viktor tartalékos honvéd főhadnagy és társai hatalomátvételi terve, 1923, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.*

KÁNTÁS Balázs, *Árnyékkatonák és árnyékpolitikusok. Újabb dokumentumok a Horthy-korszak első éveinek radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezeteinek működéséről, 1923–1926, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.*

KÁNTÁS Balázs, *Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye szerepe a Duna–Tisza közti fehérterrorban, valamint az ellenük lefolytatott ügyészi vizsgálat, 1920–1922*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt Vérszövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről. 1919–1945*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Fehérterror a Duna–Tisza közén: Héjjas Iván főhadnagy és különítménye tevékenysége, 1919–1921. White Terror in the Danube–Tisza Interfluve The Activities of First Lieutenant Iván Héjjas and His Detachment, 1919–1921*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *Milicisták, puccsisták, terrorfiúk*. Budapest, Művészeti és Irodalmi Jelen Kft., 2021.

KÁNTÁS Balázs, *Rendőrgyilkosság az Oktogonnál: Tanulmány és levéltári források Soltra József rendőr meggyilkolásának körülményeihez és politikai*

kontextusához, 1920. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *Antibolszevizmus, irredentizmus, antiszemitizmus, terrorizmus: A Kovács testvérek irredenta indíttatású bűncselekményei és ellentmondásos kapcsolatuk a magyar állami szervekkel, 1923–1925*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *A bombaper. A Horthy-korszak első éveinek egyik legnagyobb büntetőpere és politikai kontextusa, 1922–1926*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *„Szép napok” a Britannia Szállóban: Adatok és levéltári források a magyarországi fehérterror egyik hírhedt irreguláris katonai alakulatának fővárosi atrocitásaihoz, 1919–1920*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *A bombamerényletek kora: Levéltári források a Horthy-korszak első éveinek politikai terrorizmusához, 1922–1924*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *A Brief and Fragmented History of Radical Right-Wing Paramilitary Formations in Hungary in the 1920s*. New Delhi, AkiNik Publications, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *The Dream of the White Internationale: Secret Hungarian-German-Austrian Negotiations and Attempts of Military Cooperation, 1919–1923*. New Delhi, AkiNik Publications, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *The Period of Bomb Attacks: Paramilitary Formations and Terrorism in Hungary in the First Years of the Horthy-Era, 1922–1924*. Zittau, Weser Books, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *A Kettőskereszt Vérszövetség: Egy titkos irreguláris katonai szervezet tevékenysége az 1920-as évek Magyarországon. The Double Cross Blood Union: A Secret Irregular Military Formation and its Activity in Hungary During the 1920s*. Budapest, Line Design Kiadó, (Rerum Fides 4.), 2022.

KÁNTÁS Balázs, Héjjas Iván. *Vázlat egy magyar radikális jobboldali katonatiszt-politikus életrajzához és kapcsolatrendszeréhez*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *Rongyosan és titkosan a hazáért. Töredékek a két világháború közötti irreguláris katonai alakulatok és különleges katonai műveletek történetéből*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.

KARSAI Elek, *Számjeltávirat valamennyi magyar királyi követségnek*, Budapest, Táncsics Kiadó, 1969.

KARSAI László, *Szálasi Ferenc. Politikai életrajz*, Budapest, Balassi Kiadó, 2016.

Janet KERÉKES, *Álarcosbál a Fehér Keresztben. A zsidó asszimiláció*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2018.

KERÉKES Lajos, Olaszország, Magyarország és az osztrák Heimwehr-mozgalom, *Történelmi Szemle*, 1961/2, 199–216.

KERÉKES Lajos, *Ausztria történelme 1918–1955*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966.

KEREKES Lajos, *Hitler-puccs a sörházban*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1976.

KEREPESZKI Róbert, A politikai és társadalmi élet határán. A Társadalmi Egyesületek Szövetsége a Horthy-korszakban, in „...nem leleplezni, hanem megismerni és megérteni”. *Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére*, szerk. GEBEI Sándor – IFJ. BERTÉNYI Iván – RAINER M. János, Eger, Esterházy Károly Főiskola, 373–388.

KEREPESZKI Róbert, *A Turul Szövetség 1919–1945. Egyetemi ifjúság és jobboldali radikalizmus a Horthy-korszakban*, Máriabesnyő, Attraktor Kiadó, 2012.

KEREPESZKI Róbert, *A Vitézi Rend, 1920–1945*, Máriabesnyő, Attraktor Kiadó, 2013.

KEREPESZKI Róbert, *Darányi Kálmán. Pályakép, személyiség, korrajz*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2018.

David KING, *The Trial of Adolf Hitler. The Beer Hall Putsch and the Rise of the Nazi Germany*, London – New York, W. W. Norton and Company, 2017.

KIRSCHNER Béla, *A „szakszervezeti kormány” hat napja, 1919*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1968.

KOLONTÁRY Attila, *Alekszej von Lampe, Vrangel báró katonai képviselője Magyarországon*, Pécs, PTE BTK Történettudományi Intézet – Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport, (MOSZT-füzetek 1.), 2015.

KOMORÓCZY Géza, *A zsidók története Magyarországon. II. 1849-től a jelenkorig*, Pozsony, Kalligram, 2012.

KONOK Péter, *Az erőszak kérdései 1919–1920-ban. Vörösteror–fehérterror*, *Múltunk*, 2010/3, 72–91.

KÓRÓDI Máté, *Adattár a Magyar Nemzeti Hadsereg különítményes csoportjai és más fegyveres szervek által elkövetett gyilkosságokról, 1919. augusztus 3. – 1921. október 23.*, Budapest, Clio Intézet, (Clio Kötetek 2.), 2020.

KOVÁCS Tamás, *Adalékok a Magyar Királyi Külügyminisztérium szerepéhez az*

államvédelemben és az államrendészetben, *Fons*, 2008/1, 81–94.

KOVÁCS Tamás, Az ellenforradalmi rendszer politikai rendészetének genezise, 1919–1921, *Múltunk*, 2009/2, 64–92, 75.

KOVÁCS Tamás, *Megfigyelés, internálás, deportálás. Az internálás és a toloncolás kérdésköre a két világháború között, különös tekintettel a II. világháború korára*, PhD-értekezés, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola, 2013.

KOVÁCS Tamás, A Nemzeti Hadsereg és a tiszti különítmények, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása. (Rendészettörténeti Tanulmányok 2.)*, szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona – TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 151–172.

KOVÁCS Tamás, *A Honvédelmi Minisztérium „T” Szervének létrejötte és működése, avagy elhárítás és kémkedés az I. világháború végétől a bethleni*

konszolidációig, Budapest, Nemzeti Közszerolgalati Egyetem, 2020.

KOVÁCS Zoltán András, Láday Istvánnak, a Szálasi-kormány belügyminiszteriumi államtitkáranak fogságban írott feljegyzései, *Lymbus*, 2008/6, 321–355.

KOVÁCS M. Mária, *Liberalizmus, radikalizmus, antiszemizizmus. A magyar orvosi, ügyvédi és mérnöki kar politikája 1867 és 1945 között*, Budapest, Helikon Kiadó, 2001.

KÖPFLER Balázs, Friedrich István szerepe a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának létrejöttében és felbomlásában, *Közép-Európai Közlemények*, 2017/4, 83–100.

KŐSZEGVÁRI Tibor, *Diverzió*, Zrínyi Katonai Kiadó, 1984.

KRISTÓ NAGY István, *A nyilasok*, Budapest, Ezredvég Alapítvány, (Z-füzetek 28.), 1991.

Gabriele KRÜGER, *Die Brigade Erhardt*, Hamburg, Leibnitz Verlag, 1971.

John T. LAURIDSEN, *Nazism and the Radical Right in Austria, 1918–1934*, Kopenhága, The Royal Library – Museum Tusculanum Press, 2007.

L. NAGY Zsuzsa, *Szabadkőművesek*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.

L. NAGY Zsuzsa, *Egy politikus polgár portréja. Rassay Károly*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2006.

Magyarország a második világháborúban. Lexikon A–Zs, főszerk. SIPOS Péter, Budapest, Petit Real Könyvkiadó – Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete – Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum – Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem – Magyar Hadtudományi Társaság, 1997.

Magyarországi politikai pártok lexikona, 1846–2010, főszerk. VIDA István, Budapest, Gondolat Kiadó, 2011.

Magyarország történeti kronológiája, 3. 1848–1944, szerk. BENDA Kálmán, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1983.

Magyar pokol. A magyarországi fehérterror betiltott és üldözött kiadványok tükrében, szerk. MARKOVITS Györgyi, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1964.

MAJOR Ákos, *Népbírászkodás és forradalmi törvényesség. Egy népbíró visszaemlékezései,* szerk. ZINNER Tibor, Budapest, Minerva Könyvkiadó, 1988.

MÁRKUS László, *A Károlyi Gyula-kormány bel- és külpolitikája,* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1968.

MÁTHÉ Áron, *A zuglói nyilasok pere 1967. Értelmezési lehetőségek,* Budapest, Századvég Kiadó, 2014.

MÁTHÉ Áron, *A nyilaskereszt árnyéka. A magyarországi nemzetiszocializmus elmélete és gyakorlata,* Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2019.

MÁTHÉ Áron, *Vörös karszalag. Ideiglenes karhatalmi osztatok 1944–1945-ben,* Budapest, Jaffa Kiadó, 2020.

Megfigyelés alatt. Dokumentumok a horthysta titkosrendőrség működéséről 1920–1944, forráskiad. BERÁNNÉ NEMES Éva, HOLLÓS Ervin, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977.

Susanna MEINL, *Nationalsozialisten gegen Hitler. Die nationalrevolutionäre Opposition um Friedrich Wilhelm Heinz*, Berlin, Siedler Verlag, 2000.

Armin MOHLER, *Die Konservative Revolution in Deutschland 1918–1932. Ein Handbuch*, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1989.

Paolo MORISI, *Hell in the Trenches. Austro-Hungarian Stormtroopers and Italian Arditi in the Great War*, Warwick, Helion and Company, 2018.

Jun NAKATA, *Der Grenz- und Landesschutz in der Weimarer Republik 1918–1933. Die geheime Aufrüstung und die deutsche Gesellschaft*, Rombach Verlag, Freiburg im Breisgau, 2002.

NÁNÁSI László, *A jogrend szolgálatában. Váry Albert élete és működése, 1875–1943*, Budapest, Magyarország Legfőbb Ügyészsége, 2015.

NÁNDORI Pál, A hirtenbergi fegyverszállítás, *Hadtörténelmi Közlemények*, 1968/4, 636–657.

NÁNDORI Pál, *A marseilles-i gyilkosság nemzetközi jogi vonatkozásai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

NEMES Dezső, *Az ellenforradalom története Magyarországon 1919–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

NÉMETH István, *Magyarok és németek (1914–1934)*, Budapest, magánkiadás, 2017.

NÉMETH István, *Császárságból diktatúrába. Németország a 20. század első felében*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017.

NÉMETH István, A Wilhelmstrasse és Magyarország. Az 1920-as évek (1. rész), *Valóság*, 2017/6, 45–80.

NÉMETH István, Német haditengerészeti és légügyi lépések a versailles-i békeszerződés kijátszására a weimari köztársaság (1919–1933) éveiben, *Acta*

Academiae Agriensis. Sectio Historiae, 2017/XLIV,
523–534.

OLASZ Lajos, *A kormányzóhelyettesi intézmény története, 1941–1944*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2007.

OLASZ Lajos, *Tervek a Felvidék visszafoglalására 1920-ban, Közép-Európai Közlemények*, 2020/4, 89–114.

ORMOS Mária, *Hitler*, Budapest, T-Twins Kiadó, 1994.

ORMOS Mária, Mussolinitől Hitlerig, in *Akik nyomot hagytak a 20. századon. Diktátorok – diktatúrák*, szerk. ERÉNYI Tibor, Budapest, Napvilág Kiadó, 1997, 27–47.

ORMOS Mária, *Egy magyar médiavezér. Kozma Miklós*, Budapest, PolgArt Kiadó, 2001.

PAKSA Rudolf, Szélsőjobboldali pártok és mozgalmak a Horthy-korszakban, *Kommentár*, 2007/5, 68–75.

PAKSA Rudolf, *A magyar szélsőjobboldal története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012.

PAKSA Rudolf, *Magyar nemzetiszocialisták. Az 1930-as évek új szélsőjobboldali mozgalma. pártjai, politikusai, sajtója*, Budapest, Osiris Kiadó – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2013.

PAKSA Rudolf, *A numerus clausus, Gróf Bethlen István és kora*, szerk. NAGY Zsejke, Budapest, Osiris Kiadó, 2014, 137–157.

PAKSA Rudolf, A fehérterror „logikája”. Események, olvasatok, kontextusok, in *Terror 1918–1919. Forradalmárok, ellenforradalmárok, megszállók*, szerk. MÜLLER ROLF–TAKÁCS TIBOR–TULIPÁN ÉVA, Budapest, Jaffa Kiadó, 2019, 217–245.

PAKSY Zoltán, *Nyilas mozgalom Magyarországon 1932–1939*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2013.

PAPP István, *A magyar népi mozgalom története, 1920–1990*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2012.

PAPP István, *Szemek a láncban. Játzmák a magyar állambiztonság történetében*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

PAPP István, *Fehér Lajos. Egy népi kommunista pályaképe*, Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2018.

PÁSZTOR Mihály, *A fehérterror néhány jelensége. Pest megye 1919–1920*, Budapest, Pest Megyei Levéltár, 1985.

PATAKI Ferenc, *Az ellenforradalom hadserege 1919–1921*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 1973.

PINTÉR István, *Ki volt Horthy Miklós?*, Budapest, Zrínyi Könyvkiadó, 1968.

PÓCS Nándor, *Varjúsereg. Kováts Tivadar és a magyar fajvédelem láthatatlan útjai*, Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022.

PORKOLÁB Imre, *Az aszimmetrikus hadviselés adaptációja. A tradicionális és irreguláris hadikultúrák összecsapásainak vizsgálata*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020.

PÖLÖSKEI Ferenc, *Hungary After Two Revolutions 1919–1922*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980.

PRÓNAY Pál, *A határban a halál kaszája. Fejezetek Prónay Pál naplójából*, forráskiad. PAMLÉNYI Ervin, SZABÓ Ágnes, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1963.

PÜSKI Levente, *A Horthy-korszak szürke eminenciása. Károlyi Gyula (1871–1947)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2016.

PÜSKI Levente, A Horthy-korszak politikai rendszere, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 2020, 55–74.

RESPERGER István, *Die Risiken, Herausforderungen, und Bedrohungen. Die Rolle der Streitkräfte in den neuen bewaffneten Konflikten aus ungarischen Sicht*, Hamburg, Hamburg University of Applied Sciences, 2003.

RESPERGER István – KISS Álmos Péter – SOMKUTI Bálint, *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2013.

RESPERGER István, Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése, *Hadtudomány*, 2016/26, 37–50.

RESPERGER István, *A válságkezelés és a hibrid hadviselés*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018.

ROMSICS Ignác, Franciaország, Bethlen és a frankhamisítás, *Történelmi Szemle*, 1981/1, 67–86.

ROMSICS Ignác, *A Duna–Tisza köze hatalmi-politikai viszonyai 1918–19-ben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.

ROMSICS Ignác, *A trianoni békeszerződés*, Budapest, Helikon Kiadó, 2015.

ROMSICS Ignác, *A Horthy-korszak*, Budapest, Helikon Kiadó, 2017.

ROMSICS Ignác, *A nagy háború és az 1918–1919-es magyarországi forradalmak*, Budapest, Helikon Kiadó, 2018.

ROMSICS Ignác, *Bethlen István*, Budapest, Helikon Kiadó, 2019.

ROMSICS Ignác, *Honmentők/honvesztők*, Budapest, Helikon Kiadó, 2021.

RÓNA Tamás, A kecskeméti zsinagóga és hívei, in *OR-ZSE Évkönyv 2004–2007*, szerk. SCHÖNER Alfréd, Budapest, Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem – Gabbiano Print Kft., 2008, 373–380.

RÓNA Tamás, *Judaizmus és közösségtörténet. Kecskemét rabbijainak működése történet-szociológiai aspektusból*, PhD-értekezés, Budapest, Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, 2010.

RÓNA Tamás, *Előszó*, in *A magyarországi zsidóság története*, szerk. RÓNA Tamás–MEZEI Mónika, Budapest, Szent István Társulat, Budapest, 2018, 5–6.

RÓNA Tamás, *A kecskeméti zsidó hitközség alakulása, intézményei*, in *Bölcsék között időzni. A 70 éves Haraszti György köszöntése*, szerk. NAGYELA László Márk, Budapest, Jakab és Komor tér 6. Egyesület, 2018, 19–27.

RÓNA Tamás, *Bevezetés*, in KOHN Sámuel, *Kohn Schverin Götz bajai és bácsmegyei főrabbi. Élet- és korrajz (1760–1852)*, forráskiad. HICSIK Dóra–NAGYELA László Márk–RÓNA Tamás, Szabadka, Minerva Könyvképző (MILKO), 2019, 5–14.

RÓNA Tamás, *Judaizmus és községtörténet. Kecskemét rabbijainak működése történet-szociológiai megközelítésben*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Az örökös éjszakája. Válogatott zsidó vallástudományi tanulmányok*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Lásd túl a falakon! Tamás Róna főrabbi válogatott tanításai, beszédei, előadásai*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *A közösség szolgálatában. Kecskemét négy neves rabbijának pályarajza a dualizmustól a Kádár-korszakig*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Kiáltó folyam, avagy a hullámtörés analógiája. Róna Tamás főrabbi egybegyűjtött írásai*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás–SCHINDLER Iván, *Schindler József szegedi főrabbi emlékezete*, Szeged, Szegedi Zsidó Hitközség dr. Birnfeld Sámuel Könyvtára, 2019.

Thomas L. SAKMYSTER, *Hungary's Admiral on Horseback. Miklós Horthy, 1918–1944*, Washington, Columbia University Press, 1994.

Karin SCHAEFER, *German Military and the Weimar Republic. General Hans von Seeckt, General Erich Ludendorff and the Rise of Hitler*, London, Pen and Sword Military, 2020.

SCHUTZBACH Csaba, *Friedrich István. 100 éve történt az ősziírózás forradalom*, Veszprém, Magyar Vidék 56-os Szervezet Országos Központja, 2018.

SERFŐZŐ Lajos, A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban, *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica*, Tomus LVII, 1976, 3–60.

SHVOY Kálmán, *Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1920–1945*, forráskiad. Perneki Mihály, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1983.

Jean-François SIGNIER, *Titkos társaságok*, Athenaeum Kiadó, Budapest, 2006.

SIMON István, Egy „keresztény-nemzeti” csúcsmenedzser, Wünscher Frigyes, *Múltunk*, 2006/2, 31–53.

SIPOS Péter, A konspiráció mítosza. Titkos szerveződések Magyarországon 1919–1944, *Beszélő*, 1995/29–30.

SOMBOR-SCHWEINITZER József, *Rendőrségi célkeresztben a szélsőjobb. Dr. Sombor-Schweinitzer József feljegyzése a szélsőjobboldali mozgalmakról, 1932–1943*, forráskiad. KOVÁCS Tamás, Budapest, Gondolat Kiadó, 2009.

SOÓS László, A Nemzeti Munkavédelmi Szervezet létrehozása és tevékenységének első évei, 1921–1926, *Levéltári Szemle*, 1979/1–2, 277–291.

SŐREGI Zoltán, Egy felemás diverzánsakció. Szabadcsapatok Kárpátalján 1938 őszén, *Felderítő Szemle*, 2009/4, 148–156.

SŐREGI Zoltán, Adalékok a marseille-i merénylethez, *Archívnet*, 2013/4.
https://archivnet.hu/hadtortenet/adalekok_a_marseillei_merenylet_hatterehhez.html

SUBA János, Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920, *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2008/18, 131–142.

SUBA János, A Nemzeti Hadsereg csendőralakulatai 1919–1921, *Közép-európai Közlemények*, 2015/4, 47–60.

SUBA János, Polgárőrség szervezése 1919–1921, *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2018/56, 131–144.

SZABÓ Ferenc SJ, *Probászka Ottokár élete és műve (1858–1927)*, Budapest, Szent István Társulat, 2007.

SZAKÁLY Sándor, *A magyar katonai felső vezetés, 1938–1945*, Budapest, Ister Kiadó, 2001.

SZAKÁLY Sándor, *Honvédség és tisztikar 1919–1947*, Budapest, Ister Kiadó, 2002.

SZAKÁLY Sándor, Napló, naplószerű emlékirat, emlékirat? Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945 nyomán a naplóíró felelőségéről és a forráskritika fontosságáról, in *Emlékirat és történelem*, szerk. HORVÁTH Jenő – PRITZ Pál. Budapest, 2012. Magyar Történelmi Társulat – Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság. 82–98.

SZAKÁLY Sándor, *Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918–1922*, in *A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági testületei*, szerk. BODA József – PARÁDI József, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság–Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014, 101–116.

SZAKÁLY Sándor, *A 2. v.évf. osztály, Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéről, 1918–1945*, Budapest, Magyar Napló Kiadó – VERITAS Történetkutató Intézet, 2015.

SZAKÁLY Sándor, *Az Evidenzbürotól az önálló magyar katonai hírszerzés megteremtéséig, Felderítő Szemle*, 2016/11, 64–74.

Szakmatörténeti szemelvények, forráskiad. BODA József – DOBÁK Imre – REGÉNYI Kund–SZILI László, Budapest, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014.

SZÁSZ László, *Bánffy Miklós. Az erdélyi szellem arisztokratája*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia, 2020.

SZÁVAI Ferenc, *Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásának következményei. Az államutódlás vitás kérdései*, Pécs, Pro Pannonia Kiadó, 2004.

SZEKÉR Nóra, *A Magyar Közösség története*, PhD-értekezés, Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2009.

SZEKÉR Nóra, *Titkos társaság. A Magyar Testvéri Közösség Története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2017.

SZERÉNYI Ildikó – VISZKET Zoltán, Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch, *Archívnet*, 2006/3.

http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igazi_trebitsch.html

TAKÁCS Tibor, *Megfigyelt, kitelepített, megfigyelt*. Mikecz Ödön és a politikai rendőrség 1951 után, in *Honukban ottbontalanok. Tanulmányok az 1951. évi budapesti kitelepítések történetéből*, szerk. GYARMATI György – PALASIK Mária, Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2018, 251–273.

Dmitar TASIĆ, *Paramilitarism in the Balkans. Yugoslavia, Bulgaria, and Albania, 1917–1924*, Oxford, Oxford University Press, 2020.

TÓTH Attila, *Piroska János élete és festészete*, Csongrád, Magánkiadás, 2009.

TÓTH Imre, *Egy polgári arisztokrata. Kánya Kálmán (1869–1945)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2016.

TÓTH Imre, *Két Anschluss között. Nyugat-Magyarország és Burgenland Wilsontól Hitlerig*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2020.

TÓTH Tibor, *Manicheizmus*. Debecen, Zikkurat-Média Kft., 2002.

TÓTH Tibor, *A hungarista mozgalom emigrációtörténete az „Út és cél” és a „Hungarista Tájékoztató” című sajtótermékek tükrében*, PhD-értekezés, témavezető prof. dr. Szakály Sándor, Debreceni Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2007.

TÓTH Tibor, *A hungarista mozgalom emigrációtörténete az „Út és cél” és a „Hungarista Tájékoztató” című*

sajtótermékek tükrében, Debrecen, Debrecen University Press, 2008.

TÓTH Tibor, *Társadalmi problémák a vidéki Magyarországon és szociálpolitikai viták a törvényhozásban az 1930-as években*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2018.

TÓTH Tibor, *A Forgotten Agricultural Modernization Program from the 1930s, in Agriculture and Rural Life in Finland and Hungary*, szerk. VARGA Zsuzsanna–Anssi HALMESVIRTA, Suomen Maatalousmuseo Sarka, Helsinki, 2018, 69–78.

TÓTH Tibor, A hungarista emigráció és 1956, *Acta Acadamiae Beregsasiensis*, 2018/1, 201–214.

TÓTH Tibor, A nemzetiszocialista Németország szociálpolitikája 1933-1939, *Debreceni Szemle*, 2018/3, 322–336.

TÓTH Tibor, Nagybirtok kontra kisbirtok. Politikai érdekütközés a hitbizományok felszámolása kapcsán az 1930-as évek közepén, *Agrártörténeti Szemle*, 2018/1–4, 131–139.

Giovanni A. TRAVAGLINO–Lisbeth DRURY, *The Secret Power of Criminal Organizations. A Social Psychological Approach*, Berlin, Springer, 2020.

TURBUCZ Dávid, *Horthy Miklós*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2011.

TURBUCZ Dávid, *Horthy Miklós, a haditengerésziszt*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2022.

TURBUCZ Dávid, Horthy Miklós világképe és gondolkodásmódja az első világháborút követően, in *Trianon után. Politikai gondolkodás és történetírás*, szerk. HÖNICH Henrik, Budapest, Századvég Kiadó, 2022, 167–186.

UJSZÁSZY István, *Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései*, forráskiad. HARASZTI György, KOVÁCS Zoltán András, SZITA Szabolcs, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Corvina Kiadó, 2007.

UJVÁRY Gábor, „Egy európai formátumú államférfi”. *Klebelsberg Kuno (1875–1932)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2014.

UNGVÁRY Krisztián, Egy magyar intézmény. A „Zsidókérdést Kutató Intézet” keletkezéséhez, in *Évkönyv 2003*, XI. *Magyarország a jelenkorban*, Budapest, 1956-os Intézet, 2003, 147–163.

UNGVÁRY Krisztián, *A Horthy-rendszer mérlege. Diszkrimináció, szociálpolitika és antiszemitizmus Magyarországon 1914–1944*, Pécs, Jelenkor Kiadó – Országos Széchenyi Könyvtár, 2012.

UNGVÁRY Krisztián, *Horthy Miklós. A kormányzó és felelőssége 1920–1945*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2020.

UNGVÁRY Krisztián, *Kiugrás a történelemből. Horthy Miklós a világpolitikai színpadán*, Budapest, Open Books, 2022.

Uğur Ümit ÜNGÖR, *Paramilitarism. Mass Violence in the Shadow of the State*, Oxford, Oxford University Press, 2020.

VÁGI Zoltán, Endre László. Fajvédelem és antiszemitizmus a közigazgatási gyakorlatban 1919–1944, in *Tanulmányok a Holokausztról II.*, szerk. Randolph L. BRAHAM, Budapest, Balassi Kiadó, 2002, 81–154.

VARGA Krisztián, Az 1945 előtti politikai rendőrség Wayand Tibor detektívfelügyelő önvallomásában, *Betekintő*, 2009/1.

http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2009_1_varga_k.pdf

VARGA Krisztián, *Ellenség a baloldalon. Politikai rendőrség a Horthy-korszakban*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

VARGYAI Gyula, *A biatorbágyi merénylet. Merénylet a merénylet ellen*, Budapest, Hadtörténelmi Levéltár – Paktum Nyomdaipari Társaság, 2002.

VÁRY Albert, *A vörös uralom áldozatai Magyarországon*, Vác, A Váci Királyi Országos Fegyintézet Könyomdája, 1922.

VESZPRÉMY László Bernát, „Ne hagyjátok őket elcipelni!” Zadravec István és a holokauszt, *Sapientiana*, 2016/1, 78–91.

VESZPRÉMY László Bernát, 1921. *A Horthy-rendszer megszilárdulásának története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

VONYÓ József, *Jobboldali radikálisok Magyarországon 1919–1944. Tanulmányok, dokumentumok*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2012.

VONYÓ József, Gömbös Gyula, Budapest, Napvilág Kiadó, 2014.

VONYÓ József, Gömbös Gyula és a hatalom. *Egy politikussá lett katonatiszt*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

Robert G. L. WAITE, *Vanguard of Nazism The Free Corps Movement In Post-War Germany 1918–1923*, New York, W. W. Norton and Company, 1969.

Bernard WASSERSTEIN, *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművész*, ford. MOLNÁR György, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016.

WAYAND Tibor, *Önvallatás. Wayand Tibor fogságban írt visszaemlékezései, 1945–1946*, forráskiad. VARGA Krisztián, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, Budapest, 2019.

Thomas WIEDER, Genre fasciste. Dans les années 1920, Adolf Hitler était surveillé par les services français. La fiche rédigée sur le futur Führer dort dans une armoire des Archives nationales, *Le Monde*, 2009. november 20.

WINDISCH-GRAETZ Lajos, *Hősök és csirkefogók. Megélt történelem 1899–1964*, ford. NYIZSNYÁNSZKY Ferenc, Budapest, Athenaeum Kiadó, 2019.

ZADRAVECZ István, *Páter Zadravecztitkos naplója*, forráskiad. BORSÁNYI György, Kossuth Könyvkiadó, 1967.

ZAKAR József, Fajvédők az 1920-as évek Magyarországon, in *Tanulmányok a holokausztról V.*,

szerk. Randolph L. BRAHAM, Budapest, Balassi Kiadó, 2011, 52–111.

ZEIDLER Miklós, *A revíziós gondolat*, Pozsony, Kalligram, 2009.

ZEIDLER Miklós, Külpolitika és revízió – Mindent vissza?, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 175–196.

ZINNER Tibor, Adatok a szélsőjobboldali egyesületek megalakulásának körülményeihez, *Történelmi Szemle*, 1979/3–4, 562–576.

ZINNER Tibor, Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november – 1920. március közötti történetéhez, *Budapest Főváros Levéltára Közleményei*, 1978/1, 251–284.

ZINNER Tibor, Az egyesületek, pártok feloszlása Budapesten 1945 és 1948 között 1., *Politika-Tudomány*, 1987/4, 60–77.; 2. rész: *Politika-Tudomány*, 1988/2, 76–88.

ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.

ZINNER Tibor, *Gyorstalpaló tanfolyam. A Büntetőbírói és Ügyészi, majd Bírói és Államügyészi Akadémia története előzményeivel és következményeivel*, Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2022.

Hermann Erhardt (1881–1971) korvettkapitány, első világháborús veterán katonatiszt, német Freikorps-parancsnok, irreguláris katonai vezető, az első világháború utáni német szabadcsapatok egyik fő szervezője, több polgárháborús esemény és puccskísérlés aktív résztvevője fontos szereplője a nemzetiszocialista hatalomátvétel előtti Németország történelmének. Magyarországon a neve nem túl ismert, nincs benne a történelmi köztudatban, pedig az 1920-as években a radikális jobboldali, a versailles-i békeszerződések revíziójára törekvő német katonai körök egyik kulcsembereként a magyar kormányzathoz és hadvezetéshez is szoros kapcsolatok fűzték alakulatával, az Erhardt Tengerészdandárral együtt. Komoly együttműködés a magyar, a német (és persze osztrák) nacionalista katonai körök között nem jöhetett létre a politikai körülmények folytán, de Erhardt egészen 1933-ig a német politika aktív szereplője maradt. Némi leegyszerűsítéssel az ő egyik titkos, kvázi-állami katonai szervezetéből, az Organisation Consulból nőtt ki a Wilhelm Canaris tengernagy irányította német katonai titkosszolgálat, az Abwehr is. A jelen forráskiadvány mellett, hogy a nemzetközi szakirodalmat összefoglalva ismerteti a német irreguláris katonai vezető pályarajzát, közzéteszi az 1920-as évek magyar és német katonai köreinek közeledéseinek dokumentumainak magyar forrásai egy részét, melyek többsége egyébként a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának őrzetében, a Magyar Királyi Külügyminisztérium Politikai Osztályának iratanyagában található.